



Kalikmuan sin Panawhīd

(Majmū'atut-Tawhīd)

Piyasawa hi:
Shaykh Haytham Muhammad Jamīl Sarhan
Bakas Guru ha Mahad Haram Al-Masjid An-Nabawī
At-Ta'seel Al-Ilmiy Website
<http://attasseel-alelmi.com>

*Bang man siya iyampun sin Allah, sibu da in duwa maas niya, agad in mga
timaabang nagpajatun sin Kitab ini*

Nagjūlbahasa:
Sh. Engr. Hagmier L. Jairan - Faculty of Hadīth Sharīf
Sh. Abdullah Bara – Faculty of Shariah
Islamic University of Madinah

مَجْمُوعَةُ التَّوْحِيدِ

✽ شرح الأصول الثلاثة وأدلتها

✽ شرح القواعد الأربع

✽ شرح نوافذ الإسلام

FIRST EDITION 2020®

All rights reserved

جميع حقوق الطبع محفوظة

Malayngkan ha mga sila mabaya hiprint atawa
hijūlbahasa sarta hipangdihil waybayad
pag-ubus mapariksa sin nagbaktul.

islamtorrent@gmail.com

engrabdz@gmail.com



Ha ngān sin Allāh, Baing Ulungun, Baing Kasihun

Pamukalaung Sin Nagjūlbahasa

Tagnaan ku ha ngān sin Allāh ﷻ Baing Ulungun Baing Kasihun, In katān Pudji iban Sasanglitan tuput tunggal pa Allāh ﷻ, Salawat iban Salam pa Panghu natu' Muhammad agad na in Ahli niya iban sin katān Kasahabatan niya.

In mahuli niya ...

Mataud pagkadungugan sin kitaniyu, sin subay pangadjiun in Panawhid sarta subay lumayu dayng ha kapiligruhan sin Shirik (Pagsakutu), malayngkan bang mu sila asubuhun; unu in Panawhid, biyaddiin in hantang sin Panawhid, unu in Shirik, hantang sin Shirik iban sin dugaing pa dayng didtu, di' nila kaw kajawaban. Adapun in pangatayan nila kimakahagad sin Panawhid iban kangian sin Shirik, malayngkan wayruun duun kanila in panghati sin kasabunnalan, sin haqiqat niya. Bunnal tuud in katān karayawan ha lawm sin gumi ini dagpak pa adlaw mahuli magbalik da katān pa Panghati; umingat sarta anggawtaan sin ginhawa baran. Ha jalan bihadtu magsarang-sukul kitaniyu ha mga kaguruhan way nagbati laul, magpahantap kätü' sin mga jajawaban manunjuki pa Panawhid iban Shirik agad na in kajukupan sin Agama Islām, biya na sin guru namü': Shaykh Haytham Muhammad Jamil Sarhan amuin wayruun nagbati laul hasupaya sadja mapaluhay in pagparatung iban pagpangadji sin Agama. Ha kitāb niya amuin tiyawag namü': Kalikmuan sin Panawhid, piyasawa niya in tuw kitāb: sila na ini:

[1] *Sharhu Kitāb As-ilatil Qabr (Pagpasawa sin Kitāb Pangasubu ha lawm Kubul)* atawa kan pagtawagun *Al-Usulūth Thalāthah (In Tuw Usulan)*.

[2] *Sharhu Kitāb Al-Qawā'id Al-Arba' (Pagpasawa sin Kitāb Upat Atulan)*.

[3] *Sharhu Kitāb Nawāqidul-Islām (Pagpasawa sin Kitāb mga Makaba'tal sin KaIslām)*.

Magsarang-sukul kami pa Allāh ﷻ ha ni'mat kiyahanughara Niya kāmü' ha pagjul-bahasa sin mga kitāb ini sarta pa duwa maas namü' (Emy Jairan iban Hayjar Jairan) amuin wayruun nagbati laul ha pagpinturu kāmü'; bāng mān iyampun sila sin Allāh sarta pasüwrün Niya sila pa lawm Sulga' Niya. Āmīn

Magsarang-sukul da isab kami pa mga kataymanghuran iban panaiban namü' ha Islamic University Almadinah Almunawwarah timabang nagpajukup, nagcheck, nagproofread sin kitāb ini, biya na kan Sh Abdullah Bara, Sh Jun Sabtuli, Sh Al-Hafeyz Bautista, Akh Al-shariff Omar iban sin dugaing pa dayng ha mga kabagayan namü'.

Engr. Hagmier Lim Jairan
1 Rajab 1441
February 25, 2020
Islamic University Madinah

الأصول الثلاثة وأدلتها

In Tuw Usulan Iban Sin Kadalilan Niya

(Al-Usūluth Thalāthah Wa Adillatuhā)

Ha ngān sin Allāh Baing Ulungun, Baing Kasihun

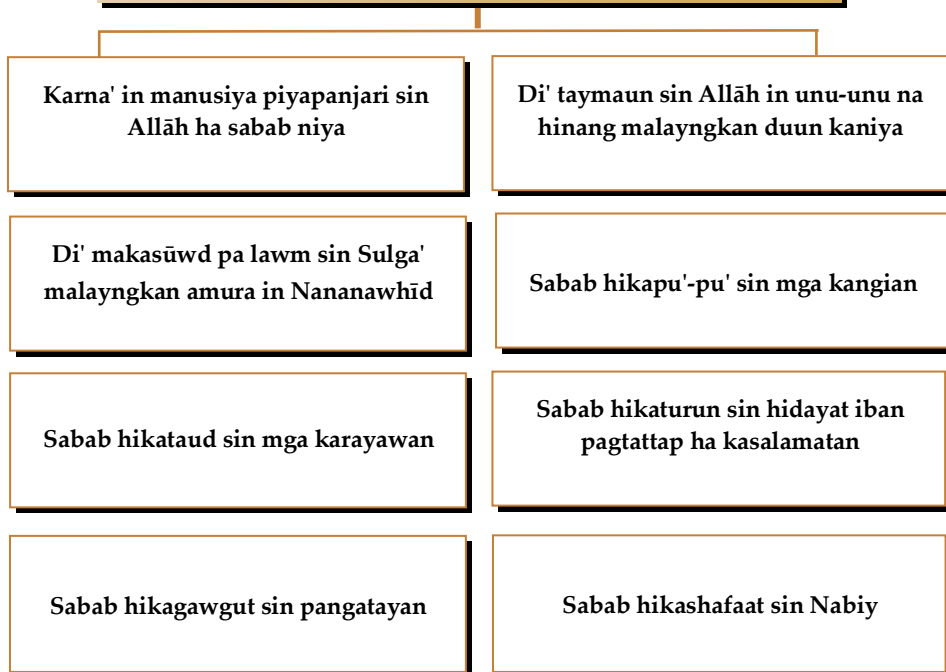
Bunnal tuud in pudji iban sanglit iban pagsukul tuput pa Allāh ﷻ, pudjihun natu' Siya, mikitabang , mikiampun sarta mikipatilibun pa Allāh ﷻ dayng ha mga kangian sin ginhawa baran natu' iban kangian sin mga kakahinang natu'. Hisiyu-siyu in hidayatan sin Allāh ﷻ wayna makalawung kaniya, hisiyu-siyu isab in piyasaran na sin Allāh ﷻ ha kalawngan wayna makahidayat kaniya. Iban magnaiksaksi aku sin wayruun tuput tuhan pagtag-iypunan susumbahun malayngkan tuput in Allāh ﷻ tunggal wayruun limbang Niya. Iban magnaiksaksi aku sin hi Muhammad ﷺ iypun Niya sarta Rasul Niya. In mahuli niya...

Pamukalaung

In Nagbaktul Sin Kitāb

Shaykhul Islām AlMujaddid da'wah Tawhīd Al-Imam:
Muhamamd bn Sulayman Attamimiy, Abul Husayn
Piyag-anak siya ha Al-Uyaynah ha tahun (1115H)
Iban nawapat siya ha Ad-dhir'iyah ha tahun (1206H)

Mayta Kita Mangadji Sin TAWHĪD?

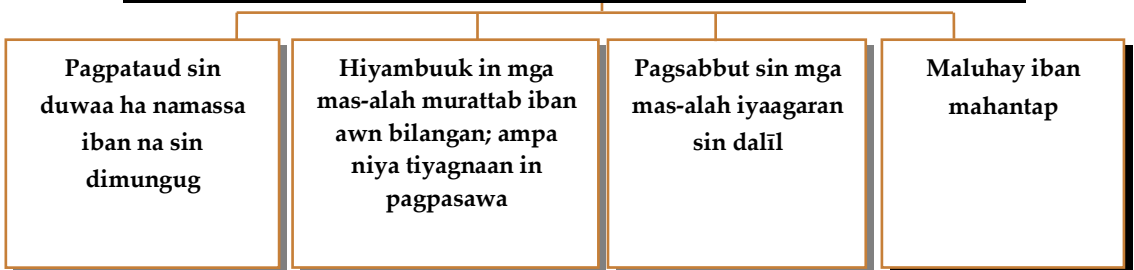


Sabab Mayta Napi' In Pagpangadji Ha Matan Ini Ha Panagnaan Talab Sin Pagpangadji

Dihilan kahagaan sin mga Salaf Saleh dayng ha Ahlus Sunnah wal Jamaah in matan (kitāb sibi-sibi) ini hipu sin barakah; palsababan hipu sin mga kapaiddahan iban mga karayawan salaggu-laggu amuin hīnang padduman sin nanununtut Ilmu' iban hinangun niya titindugan mapagun ha paghasil sin Ilmu' Shar-iy, pagka amuyadtu in maksud niya, na! in kitaniyu subay magad kanila iban murul sin dān liyābayan nila.

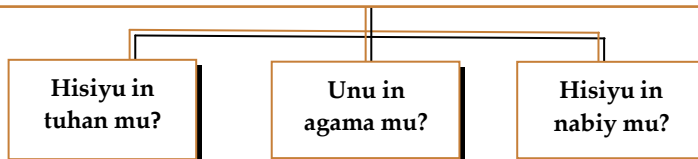
* bihadtu ra isab in mga awam (kulang panghati) dayng ha bangsa Muslim, magkagunahan sila ha pagpangadji sin matan ini, iban in ini dayng ha mga padduman amuin subay niya pamaratsayahan iban di' sumuwd in pagduwa-ruwa niya.

Nakabidda In Matan (Kitāb Sibi-Sibi) Ini Duun Ha:



IN MA'NA SIN *Al-Usūluth Thalāthah*

In *Al-Usūluth Thalāthah* ha kahawpuan; siya na in tuw pangasubu halawm sin pakubulan

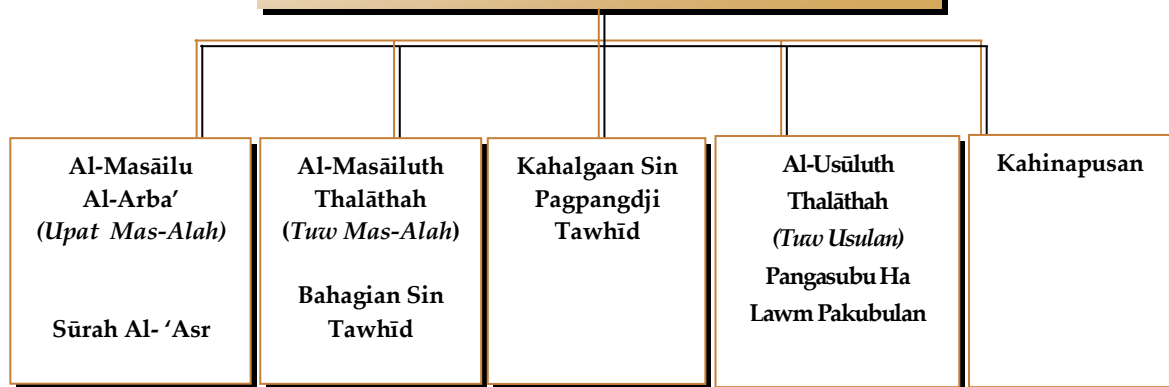


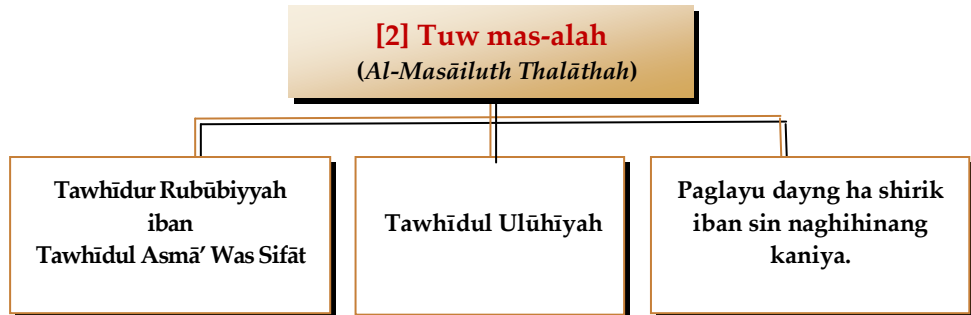
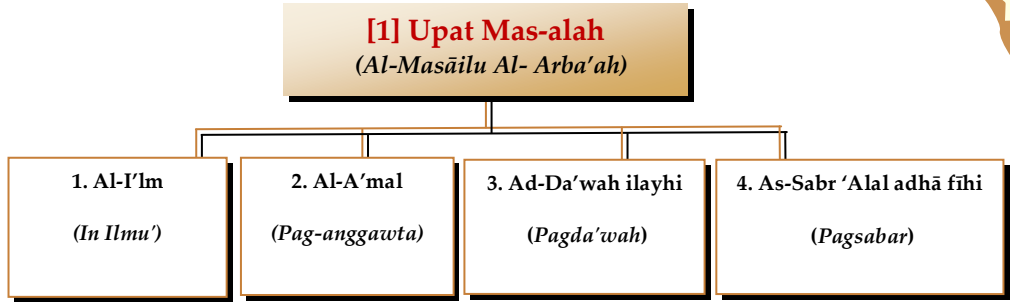
Unu in bunga makawa natu' ha pagpangadji sin *Al-Usūluth Thalāthah*?

Apabila piyangadjian mu in *Al-Usūluth Thalāthah* ampa mu iyanggawtaan, pag-ubus piyamahalayak mu siya, sarta' nagsabar kaw dayng namān ha pagpangadji kaniya iban pag-anggawta' dagpak pa pagpasampay; na! kiyajawaban muna in sha Allāh in pangasubu ha lawm pakubulan.

Parbahagian sin matan:

Biyahagi in matan ini pa lima bahagian; siya na:





**[3] Kahalgaan Sin
Pagpangadji Tawhīd**

In jawab ha pangasubu: mayta kita nangadji tawhīd?

[4] Al-Usūluth Thalāthah
(*Tuw Usulan*)

In Tuw Usulan siya na in pangasubu ha lawm pakubulan



5. Kahinapusan

Dayng ha hilalaungan sin nagbaktul: "in manusiya bangunun" sambil pa kahinapusan sin matan.

Panagnaan: Upat Mas-alah (Al-Masāilu Al- Arba'ah)

Tagnaan ku ha ngān sin
Allāh ﷻ Baing Ulungun
Baing Kasihun

(1) Ingata kiyaulungan kaw
sin Allāh ﷻ, (2) bunnal
tuud wājib kātū' taniyu'
in humati sin upat *masail*:
Pagnagnaan: Al-ilm (In
Ilmu') siya na in
pangingat pa Allāh ﷻ,
pangingat sin Nabi Niya
iban pangingat sin Agama
Islām sarta in kadalilan
niya.

[1] sabab mayta tiyagnaan sin nagbaktul ha
Basmalāh:

1. Paninguri
ha Qur-ān
iban sin mga
Karasulan
ﷻ.

2. Damikkyan
pangagari ha mga
kaulamaan nakauna
iban sin mga salaf;
in sila dayng ha ādat
nila bang sila
sumulat kitāb
tagnaan nila ha
Basmalāh.

3. Hasupaya
hikadawhat sin
barakah ha
ngān sin Allāh
Alkarim.

[2] kiyabayta ta ha pamukalaung; in dayng ha ādat sin nagbaktul tagnaan niya ha panginduwaahi ha mga nanununtut Ilmu' iban na sin kaulungan sila sin Allāh; ha dii awn ini dalil duun ha:

Ulung sin mga kaulamaan sin
Ahlussunnah wal jamaah ha
kamuliran nila.

Sabunnal tuud in Agama Islām
piyatindug duun ha ulung.

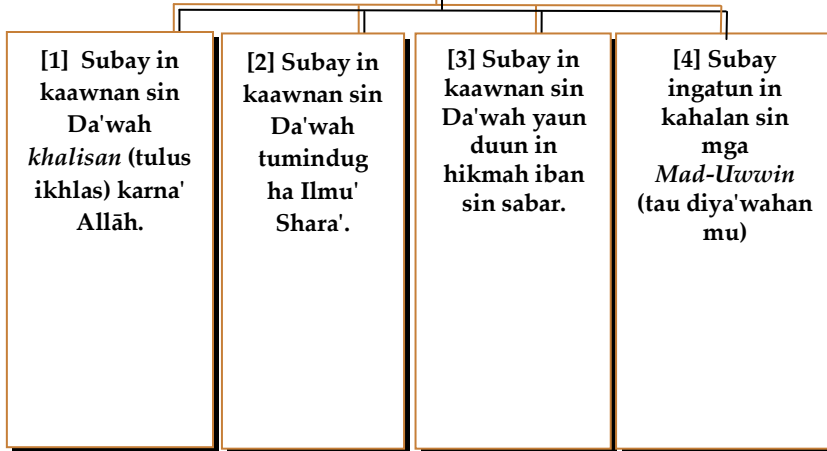
In ilmu': siya na in pangingat sin kasabunnalan iban in lawan niya amuna in kaawam.

[3] Kiyabayta in parsugpatan sin ilmu' iban sin hinang: (Miyulliya in ilmu' sin hinang, bang niya sambagun, bang di' malayngkan manaw lumayu)). Na wayruun paiddah sin Ilmu' bang wayruun iyaagaran sin hinang. Bang sawpama nakaingat, wājib kaniya in huminang bang di' mabilang siya biya sin yahud; pasalan in yahud awn sila ilmu' sa' wayruun hinang (kaingatan nila siya (in Nabi) biya sin kaingat nila ha mga kaanakan nila). Panagnaan hitilakbu' pa Apinārka' Jahannam amuna in tuw; agad kanila: Alim nangadji sin Ilmu' malayngkan wayruun iyanggawtaan.

وَعَالِمٌ بِعِلْمِهِ لَمْ يَعْمَلَنَّ *** مُعَذَّبٌ مِنْ قَبْلِ عُبَادِ الْوَسْوَ

Iban Alim ha Ilmu way pag-angawta,
Siksaun muna ampa in magsusumba barhala

In pagda'wah awn siya *shurut* iban *dawabit* (undang-undang) tindugan niya, dayng ha mga muhim:



Hikatuw:

In pagda'wah (panawag-tawag) kaniya

In dalil ha mga *shurut* ini:

Parman sin Allāh (ﷺ): *«Pamūwngan ūh Muhammad amuini in dān ku magda'wah (manawag-tawag) karna' Allāh subhana wa taala sarta duun ha panghati (ilmuh shar'iy)»* [16:125].

(pamūwngan kanila ūh Muhammad amuini in dān ku) in tiyudlu daindii amuna in piyaturun pa Rasul dayng ha mga shara'. In *sabīl* amuna in dān.

(magda'wah karna' Allāh): in mananawag-tawag pa Allāh iban sarta niya in Ikhlas amuin in kabayaan niya hikaratung/hikatudju sin manusiya pa Allāh.

(sarta duun ha panghati): *Albasīrah*: siya na in Ilmu'; nalangkum in Ilmu' duun ha:



Biya sapantun imiyan in nagbaktul: bang mu piyangadjian pagubus iyanggawtaan mu wājib kaymu in magad ha dān sin Nabiy iban sin mga sahabah iban na sin salaf saleh; parman sin Allāh (ﷺ): *«Pamūwngan ūh Muhammad amuini in dān ku magda'wah (manawag-tawag) karna' Allāh subhana wa taala sarta duun ha panghati (ilmuh shar'iy); aku iban sin miyagad kākū»* [16:125]. In hātiniya subay awn pagda'wah.

Hikaupat: In kasabar duun ha kangian-kapiligruhan niya.

Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

(وَالْعَصْرِ ۝١ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝٢)
إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَّصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَّوْا بِالصَّبْرِ

[1] nasabbut sin Nagbaktul رحمه الله- pagubus sin da'wah amuna in pagsabar; biya sapantun biyaytaan kaw niya: Bunnal tuud in mga miyanaw ha dān ini mahāsil nila in mga nahāsil sin mga Kanabihan iban Karasulan (ﷻ) hangkan da subay awn kasabar.

In Kasabar

ha bahasa:

Pagpa'gang

ha shara': pagpa'gang sin ginhawa baran dayng ha mga pakaradjaan pa pakaradjaan.

Biyahagi hi Ibn Alqayyim رحمه الله - in pagsabar pa atas tuw:

[1] In kasabar duun ha pagtaat pa Allāh (ﷻ) sahingga hikatumay niya.

[2] In kasabar ha pagma'siyat pa Allāh (ﷻ) sahingga katinggalan niya.

[3] In kasabar ha mga kiyatakdir sin Allāh (ﷻ) mangi atawa marayaw.

[2] Pag-ubus niya biyayta in upat mas-alah dimihil siya dalīl dayng ha Qur-ān amuna in sūrah Al-Asar. In nagbaktul daran bāng siya dumihil mas-alah iyaagaran niya dalīl, mayta yadtu?

Hasupaya maanad in murid ha *ittiba'* (pangagari) bukun ha *taqlid* (paningud-singud)

Hasupaya maawn duun ha murid *hujjah* (dalīl) hipamūwng niya ha mga nakasulang.

Hasupaya maawn duun ha murid gaus mag-istimbat (makapaguwa) hukuman dayng ha mga dalīl.

[1] In maksud sin Nagbaktul -رحمه الله- ha sūrah ini, mamarahi na ha pagdihil dalīl ha piyapanjari sin subay sila mangadji, mag-anggawta, magda'wah iban magsabar.

Biyaddiin na baha in kaibanan sūrah ha lawm sin Qur-ān? Na! in Qur-ān katān yadtu hujjah (dalīl).

[2] Hinangan *bab* (parbahagian-kitāb) sin amir sin mga muhaddith ha kitāb niya (Sahīh Albukhārī) “bab: In Ilmu' muna dayng ha kabtangan iban hinang))” ampa niya siyabbutan dalīl.

Subay muna in Ilmu" ampa kabtangan iban hinang.

Di masampurna in hinang bang wayruun Ilmu', mahinang siya sibu' sin mga nasraniy amuin maghinang na sadja ha wayruun panghati titindugan.

Laung hi Imām Ash-Shāfi'ī -رحمه الله-:

“Bang wayruun na sūrah piyaturun sin Allāh (ﷻ) buwat malayngkan amura in sūrah ini, mamarahi na kanila.”^[1]

Laung hi Al-Bukhārī -رحمه الله-:

“In Ilmu' muna dayng ha kabtangan iban hinang.”

In dalīl, parman sin Allāh (ﷻ):

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾

((Ingata, sabunnal tuud wayruun na Tuhan Susumbahun malayngkan in Allāh, ampa kaw mikiampun sin pardusahan mu))

Tiyagnaan ha Ilmu' mahuli ampa in Kabtangan iban Hinang^[2]

Hikamaruwa: Tuw Mas-alah

(Al-Masā'iluth Thalāthah)

Ingata kiyaulungan kaw sin Allāh ﷻ bunnal tuud wājib ha tiyap-tiyap Muslim usug iban babai in humati sin:

Al-Masā'iluth Thalāthah
(tuw (3) mas-alah)

Iban sin pag-angawta kaniya.^[1]

[1] Tiyyagnaan sin Nagbaktul رحمه الله in *bab* (parbahagian-kitāb) ha panginduwa pa murid niya sin ulung sin Allāh ﷻ kanila .

Mattan nanginduwa-a in nagbaktul dii ha Kitāb Usūl thalātha ha tuw (3) lugal; ha unahan sin upat masāil pagubus dii ha tuw masāil iban sin tuw (3) usūlan.

Pamukalaung Suwng Pagpasawa Sin Upat Mas-Alah

Tawhīd

ha Bahasa: dayng ha kalima *wahhada* hātiniya tunggalun, wahhada shay' tiyunggal niya in unu unu na; *idha ja-alahu wahidan* bang niya hinangun hambuuk (hambuukun).

ha Shara': amuin tunggalun mu in Allāh ﷻ ha unu-unu na tupan Kaniya, tumuwp ha Kabasāran Niya; dayng naman ha rubūbiyah, ulūhiyah iban sin kangān-ngānan Niya iban kasifat-sifatan.

Nabahagi in tawhīd pa tuw parbahagian:

Tawhīdur Rubūbiyah

Tunggalun in Allāh ﷻ ha katān sin kakahinang Niya, hātiniya tunggalun mu in Allāh ﷻ ha Pagpapanjari Niya, damikyan in Pagtagmilik iban sin Pagtag-amulahi ha katān pakaradjaan sin dunya.

Tawhīdul Ulūhiyyah

Tunggalun in Allāh ﷻ duun ha pag-ibādat.

Tawhīdul- Asmā Was Sifāt

Tunggalun in Allāh ﷻ duun ha unu-unu piyagngān atawa kan piyagsifat Niya pa baran Niya ha lawm sin Qur-ān atawa kiyabayta sin Rasul Niya, damikyan isbatun in isbat niya iban napihan in niyapihan niya, ha wayruun *Tahrīf* (pagpinda) , wayruun *Ta'tīl* (paglaw'a), damikyan wayruun *Takyīf* (paghantang) iban wayruun *Tamthīl* (pagsingud).

* In kangān-ngānan iban kasifat-sifatan sin Allāh in siya “Tawqīfīyah” hātiniya humundung na sadja kita duun ha unu-unu kiyabayta kātū’ ha Kitāb iban Sunnah iban lamud kaniya:

- *Isbatun* in unu-unu na *isbat* sin Allāh (ﷻ) pa baran Niya ha lawm sin Kitāb Niya atawa unu-unu na in *isbat* sin Rasul Niya.

- *Napihan* in unu-unu na *niyāpihan* sin Allāh (ﷻ) ha baran Niya atawa ha Kitāb atawa niyapihan sin Rasul Niya. Ha wayruun *Tahrīf* iban *Ta’tīl*, iban ha wayruun *Takyīf* iban *Tamthīl*. Biya na sin: *«Di Siya manjari karuun sarta di Siya manjari matuwg»* [2:255], *«Iban sabunnal tuud wayruun Kami hiyapus ha kapagpapanjari kaniyu»* [50:38].

Panagnaan: Sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) piyapanjari Niya kitaniyu, lidjikian sarta wala Niya kitaniyu piyasaran ha wayruun kamaksuran; adapun piyarahan Niya kitaniyu Rasul; hisiyu-siyu in magtaat kaniya makasuwd siya Sulga’, adapun hisiyu-siyu isab in magma’siyat kaniya makasud Nārka’.

In dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۖ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا وَبِيلًا﴾

((Sabunnal tuud nagparā Kami kaniyu Rasul hasupaya mahinang saksi kaniyu, biya’ sin pagparā Namū’ kan firawn rasul. Na! nagmasi’yat hi firawn pa rasul; na siksa Namū’ siya sin siksa maul-ul))

Katayudturan sin Tuw Mas-alah

Panagnaan mas-alah:

Tawhīdūr Rubūbīyah
iban
Tawhīdul- Asmā Was Sifāt

Hikaruwa:

Tawhīdul Ulūhīyyah

Hikatuw:

In paglayu dayng ha shirik iban na sin naghihinang kaniya

(1) In panagnaan mas-alah isbat sin nagbaktul duun in panawhīd ha *Rubūbīyah* iban sin Asma’ iban Sifat, (sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) in nagpapanjari kātū’) siya in Al-khālīq, (iban lidjikian kitaniyu) siya in Al-rāziq, (wayruun kitaniyu piyasāran ha wayruun kamaksuran) hātiniya wayruun pangdaakan ha wayra isab panglangan; (malayngkan piyarahan kitaniyu Rasul).

Kamaksuran Sin Kapagpara Sin Mga Karasulan (ﷻ):

Hipagpatindug sin hujjah pa piyapanjari: *«di’ kami magpara adhab (siksa) sahingga makaparā kami rasul»* [17:15].

Ulung:

«iban wayruun namū’ kaw piyara bat malayngkan rahmah (ulung) pa katān Ālam» [21:107].

Hikaruwa: Sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) di magridah sin awn magshirik magsakutu kaniya hambuuk unu-unu ha pag-ibādat sarta wayruun malaikat masuuk damikyan wayruun nabiyy piyāratung. Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾
«Iban sabunnal tuud in kamasjiran tunggal pa Allāh. Na! ayaw kamu manginduwaa limbang pa Allāh misan hambuuk unu-unu».

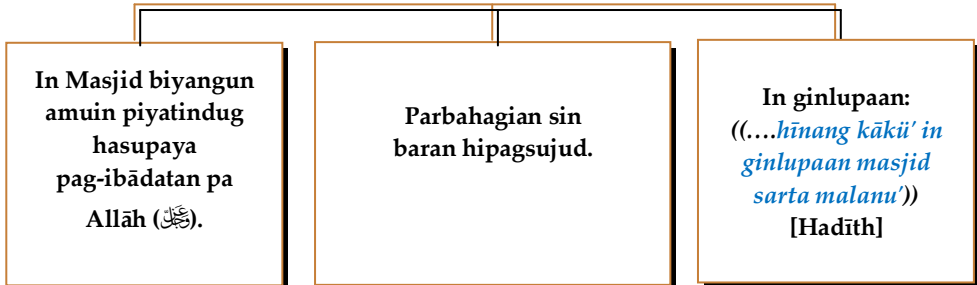
In hikaruwa mas-ala yaun duun in pag-isbat ha *Al-Ulūhīyyah* sin Allāh (ﷻ).

Laung sin nagbaktul رحمه الله: "sabunnal bunnal in Allāh (ﷻ) di' magridah sin awn magsakutu kaniya hambuuk unu-unu"; (hangsulag unu-unu) malangkum in katān unu-unu: agad na in nabiyy, waliy, jinn, malak, saleh (tau marayaw) atawan kan unu-unu na dugaing dayng ha mga nasabbut.

Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

«Iban sabunnal bunnal in kamasjiran tunggal pa Allāh. Na! ayaw kamu mangiduwaa limbang pa Allāh misan hambuuk unu-unu» [72:18].

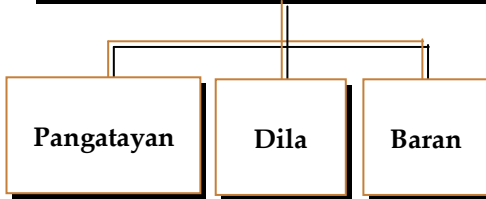
Tuw Kabtangan Ha Ma'na Sin Masjid - manjari tibuuken sila ini -



Parman sin Allāh (ﷻ): *«... tunggal pa Allāh Na! ayaw kamu manginduwaa limbang ha Allāh misan hambuuk unu-unu»* (hambuuk unu-unu) : malangkum in katān unu-unu; hangkansa in hilalaungan sin Imam ha hikaruwa mas-alah ini "sabunnal tuud in Allāh di' magridah sin awn magsakutu kaniya hambuuk unu-unu" hātiniya misan hisiyu pa siya; agad na in siya nabiyy, wali, jinn, atawa kan tau marayaw.

Ha hikatuw mas-alah piyattarang sin nagbaktul in kawājiban sin paglayu dayng ha shirik iban sin naghihinang kaniya.

In paglayu dayng ha shirik iban sin naghihinang kaniya duun ha atas tuw parakala:



[1] Pangatayan: madugal kaw ha mga kuffar, iban sin mga Eid nila, iban paghinangun nila paglami-lami labi-luba na bang yaun duun in pagshirik iban bid-ah amuin bahgu ha agama nila.

[2] Dila: *«sabunna! tuud in aku malayu dayng ha mga piyagtag-iypunan niyu' mapuas dayng ha Allāh»* [43:26].

«Pamūwngan kanila U Muhammad: Uh kamu mga kāpir ☉ Di' ku pagtag-iypunan in siyusumba niyu ☉ iban di' da sab kamu magtag-iypun ha siyusumba ku ☉ Di' ku pagtag-iypunan in siyusumba niyu ☉ iban di' da sab kamu magtag-iypun ha siyusumba ku ☉ kaniyu na in agama niyu kākū' na in Agama ku»

[Sūrah Al-Kāfirūn].

[3] Baran: di' kaw manjari manglamud lamud sarta maningud singud ha paglami-lami nila iban na sin pamadjuan nila amuin agad ha agama nila.

Hikatuw: Sabunna! tuud hisyu-siyu in nagtaat pa Rasul sarta nanawhid pa Allāh (ﷺ), di' manjari kaniya in dahun niya mag bagay-bagay in simusulang pa Allāh (ﷺ) iban pa Rasul Niya misan pa in kaawnan niya masuuk dayng ha mga lāsiya niya.

In dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

«di kaw makalawag kawman namamaratsaya pa Allāh iban pa adlaw mahuli malasa sila ha mga nagma'siyat pa Allāh misan pa in kaawnan nila ka-amaan nila atawa kan ka-anakan nila atawa kan taymanghud nila atawa kan kalaw-lasiyaan nila. Sila na yadtu tiyaqdir pasiūwriin pa lawm sin Sulga' Niya amuin Sulga' Niya dimaragan duun ha baba niya in mga anhar mga kasapasapaan salama-lama sila dainduun iban nag ridah in Allāh kanila damikyan in sila nag ridah da isab sila pa Allāh, sila na yadtu in tumpukan sin Allāh taala iban sila na yadtu in nagparuntungan»

Hikatuw: Kahalgaan sin Pagpangadji Tawhīd

Ingata bang man kaw katudjuhan (hidayatan) sin Allāh *taala* ha pag-taat Kaniya, sabunnal tuud in **Al-Hanīfīyah** [Al-islām] Agama sin Ibrahim: amuna in magtag-iypun kaw Kaniya isa-isa Niya sarta tulus-ikhlas ha Agama Niya iban ha sabab yadtu diyaak sin Allāh *taala* in katān manusiya, damikyan piyapanjari Niya ha sabab yadtu, biya sin parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

((iban wayruun ku piyanjari in Jinn iban sin Manusiya buwat malayngkan in magtagiypun kākū'))^[1] Iban in ma'na sin *liyabuduun*; "tunggalun mu in Allāh *taala*"^[2]. In salaggu-laggu piyangdaakan sin Allāh *taala* amuna in Tawhīd: amuna in tunggalun mu in Allāh *taala* ha pag ibādat ^[3] Iban salaggu-laggu piyanglangan sin Allāh amuna in Shirik: amuna in magduwaa kaw pa dugaing dayng Kaniya.

Al-Hanīfīyah

ha Bahasa:

kiyawa siya
dayng ha

kalima hanaf:

hātiniya
pagpalling

ha Shara': Amuna in Agama [Islām], amuin pagpalling dayng ha shirik sarta umalup pa ka-ikhlas, panawhīd iban pag-īman.

﴿nagmamatuuyu magtag-iypun pa Allāh sarta hanīfa﴾[16:120].

hātiniya alupun in Allāh ﷻ sarta taykuran in Shirik, hātiniya in *hanif* amuna in daran pagbalik pa panawhīd iban paglayu dayng ha Shirik.

[3] Piyatarrang sin nagbaktul mahi kita mangadji sin Tawhīd, bakas natu' na kiyabayta in kahalgaan sin pagpangadji kaniya.

Ma'na sin Tawhīd – biya sin kiyabayta ta ha unahan limabay

Ha Bahasa: dayng ha kalima *wahhada* hātiniya tunggalun, wahhada shay' tiyunggal niya in unu unu na; bang niya hinangun hambuuk.

Ha Shara': amuin tunggalun mu in Allāh ha unu-unu na amuin tupan Kaniya, tumuwp ha Kabasāran Niya; dayng naman ha rubūbiyah, ulūhiyah iban sin kangān-ngānan Niya iban kasifat-sifatan.

In hilalaungan sin nagbaktul tungud sin kalimah ibādat dayng ha kabtangan hi Ibn Abbas *radiyAllāhu anhu*: "in katān kalimah ibādat ha lawm sin Qur-ān in ma'na niya: Panawhīd". ﴿Iban pag-ibādat kamu pa Allāh﴾: tuput tunggal pa Allāh *taala*, ﴿ūh kamu mga manusiya pag-ibādat kamu pa Tuhan niyu﴾: tunggal tuput in panawhīd Kaniya.

Hikaupat Al-Usūluth Thalāthah

(Tuw Usulan sin Agama Islām)

[1] Tiyaḡnaan sin Nagbaktul رحمه الله in pagpangadji sin *Al-Usūluth Thalāthah* Tuw Usulan, dimagbus siya mga pangasubu halawm sin pakubulan, ampa niya siyambungan in pangasubu.

[2] Sarta piyatampal niya in **Panagnaan Usulan**, piyatarang niya in bunnal tuud Tuhan amuin mapatut Pagtag-ippunan; Siya na in Allāh (ﷻ), damikyan siyabbutan niya dalīl. Na! in rabb (tuhan) Siya na in mapatut pagtag-ippunan susumbahun, parman sin Allāh (ﷻ):

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

(In katān pudji, sasanglitan iban pagsukul tuput tunggal karna' Allāh) [1:1].

Sarta in Rabb siya in *Al-Ma'būd*; piyagtag-ippunan.

Bang awn mangasubu kaymu; unu in Tuw Usulan amuin wājib ha tiyap-tiyap manusiya ingatun? Na! baytai: amuna in pangingat sin iypun pa Tuhan niya, iban sin Agama Niya, iban sin nabiḡ Niya Muhammad (ﷺ) [1].

Bang kaw asubuhun hisiyu in tuhan mu? Na! baytai in tuhan ku Allāh amuin nag-tarbiya/nagparihala kākū', nag-ipat kākū' iban nag-tarbiya ha katān Ālam sarta lidjikian Niya. Siya in piyagtag-ippunan ku waryuun mapatut pagtag-ippunan dugaing mapuas dayng Kaniya. Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

﴿ In katān pudji, sasanglitan iban pagsukul tuput tunggal karnah Allāh) [2]

In mapuas dayng ha Allāh in katān yan pagtawagun Ālam iban in aku hambuuk dayng ha mabilang Ālam [3].

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

ha ayat ini napuwn in tuw
bahagian sin Tawhīd

﴿ الْحَمْدُ ﴾

(*Al-ham-du*)

Awn dain dii
isbat sin
panawhīd ha
Tawhidul Asmā
Was Sifāt

﴿ لِلَّهِ ﴾

(*lil-lā-hi*)

Awn dain dii
isbat sin
panawhīd ha
Tawhidul
Ulūhīyah

﴿ رَبِّ ﴾

(*Rabbī*)

Awn dain dii isbat sin panawhīd ha
Tawhidur Rubūbīyah

[3] Hātiniya in katān sin mapuas dugaing dayng ha Allāh, in yan piyapanjari, bang sawpama in kaawnan niya piyapanjari subay ra tumunay sin pagsukulan ha nagpanjari amuin nagridjiki kaniya.

Bang awn mangasubu kaymu biyaddiin mu kiyaingatan in Tuhan mu? Na! baytai sin mga *Āyāt* katanda-tandaan Niya iban sin mga *Makhlūqāt* piyapanjari Niya; dayng ha mga katanda tandaan Niya amuna in dum damikyan in adlaw, in Sugah iban sin Bulan. Sarta dayng ha mga piyapanjari Niya; in pitung lapis langit iban sin gumi agad na in ha gihtungan nila.

Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۚ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾

((Iban dayng ha mga Āyāt (katanda tandaan) Niya in Dum iban sin Adlaw, in Sugah iban sin Bulan. Ayaw kamu sumujud pa Sugah iban sin Bulan malayngkan sujud kamu pa Allāh amuin nagpapanjari kanila bang in kaawnan niyu nagtatag-iypun Kaniya))

Iban parman niya:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

((Sabunnal tuud in Allāh amuna in tuhan niyu, nagpapanjari sin kalangit langitan iban sin kalupaan ha lawm unum adlaw, mahuli timaas siya pa Aras Niya [amuin matuwop ha kabasāran Niya], tiyabunan Niya in sawa (sin adlaw) sin katigidluman (sin dum) iban inig Niya in katigidluman (sin dum) sin sawa (sin adlaw) [ha tiyap tiyap mīg in Dum dumatung in adlaw iban damikyan ha tiyap tiyap mīg in Adlaw dumatung in dum]. Iban in Suga iban sin Bulan iban na sin mga Bituun ha lawm pagbaya sin Allāh, bukun ka in Allāh siya ra in magpapanjari iban Kaniya da in pagbaya ha katān sin pakaradjaan? Na! in Allāhu taala Mahabarakat Tuhan sin katilingkal Ālam))^[1]

[1] Tiyagnaan sin Nagbaktul -رحمه الله- ha pagsabbut dayng ha mga ayat alkawniyah (mga katanda tandaan dayng ha piya-awn) amuin manunjuki sin wujud (kaawn) sin Allāh, iban magpatutug bunnal tuud wayruun tuhan, wayruun nagpapanjari wayruun mapatut pagtag-iypunan sabunnal buwat malayngkan in Allāh. Pagubus siyabbut niya in mga dalil halawm sin Qur-ān.

☉ In katān tiyap tiyap piyapanjari sin Allāh in yaun ayah (tanda) sin wujud (kaawn) sin Allāh malayngkan piyagbidda niya in ayah iban sin piyapanjari; palsababan in ayah magpinda-pinda biya na sin Dum iban Adlaw. In magpinda-pinda in yari labi-makusug dalil dayng ha di' magpinda-pinda.

[2] In ayah ini ha sūrah Albaqarah, laung sin kaibanan dayng ha mga Ulama': In ayah ini yaun duun kaniya in panagnaan panawag-tawag ha lawm Qur-ān: ﴿wahay kamu mga manusiya﴾ iban sin panagnaan paghinang ha piyangdaakan ﴿pagtag-ityun kamu﴾. Yaun duun da isab in panagnaan panglangi; ﴿Na! ayaw kamu magdihil pa Allāh nidd (sibu, sakutu) iban in kawnan niyu nakaiingat﴾ amuna in panglangi ha Shirik.

[3] Hātiniya in tiyunggal ha panawhīd rubūbiyah wājib da isab tunggalun ha panawhīd ulūhiyah.

Iban in Rabb (Tuhan) siya in Pagtag-ityunan Susumbahun; in dalil parman Niya: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

((Wahay kamu mga manusiya, Sumbaha niyu in Rabb (Tuhan) niyu amuin nagpapanjari kaniyu iban sin nakauna dayng kaniyu hasupaya kamu magmabugah Kaniya ﴿Amuin naghinang sin lupa (firash) papad iban sin langit (bina') iban nagpanaug dayng ha langit sin tubig, amuin gimuwa dayng kaniya mga katumbu tumbuhan lidjiki kaniyu. Na! ayaw kamu magdihil pa Allāh nidd (sibu, sakutu) iban in kawnan niyu nakaiingat》))^[2]

Laung hi Ibn Kathīr: "In nagpapanjari sin mga ini; siya in sabunnal mapatut sin ibādat, mapatut pagtag-ityunan".^[3]

Ampa siyuwnuran sin nagbaktul duun ha kabtangan hi Ibn Kathir ha pagsabbut dayng ha mga ibādat *Alqalbiyyah* iban *Albadaniyyah* damikyan iyaagaran dalil dayng ha Qur-ān ha tiyap tiyap hinang biya sin upamahan ha baba;

[1] *Ad-Du'ā* (Pagduwaa) nabahagi pa duwa:

Du'ā Al-'Ibādah:

siya na in duwaa ha "dila sin kahalan"
[paragbusun sin baran]; biya' sin sambahayang, pagpuasa, iban pagnaik-hajji

Du'ā Al-mas'alah:

siya na in duwaa ha "dila sin kabtangan"; biya sin kabtangan mu: ampuna aku atawa kan kaulungi aku.

In hukuman niya bang dihilan mu limbang in Allāh in siya Shirik Dakula

In hukuman niya awn *tafsil* (lilayan), in siya ini nabahagi pa duwa. Dumatung da in pagpatarrang kaniya ha baba.

Iban in mga ginisan sin *Al-'Ibādah* amuin diyaakan sin Allāh *taala* biya na sin *Al-Islām*, *Al-Imān* iban *Al-Ihsān*, damikyan dayng ha mga ibādat yaun amuna in *Ad-Du'ā'*, *Al-Khawf*, *Ar-Rajā'*, *Tawakkul*, *Ar-Raghbah*, *Ar-Rahbah*, *Al-Khushū'*, *Al-Khashyah*, *Al-Inābah*, *Al-Istiā'nah*, *Al-Istighāthah*, *Ad-Dhabh*, *An-Nadhr* iban dugaing pa dayng ha ibādat diyaak sin Allāh (ﷻ) in katān ini lilla karna' Kaniya; di' Siya manjari dihilan limbang/sakutu.

In dalil parman Niya: (ﷻ):

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

((Iban sabunnal tuud in kamasjiran tunggal pa Allāh. Na! ayaw kamu manginduwaa limbang pa Allāh misan hambuuk unu-unu)).^[1]

Hisiyu siyu in tiyukbalan atawa kan limbangan niya in unu-unu na dayng ha mga nasabbut pag-ibādat, dihilan niya limbang in katān yadtu mapuas dayng ha Allāh *taala*, in siya Mushrik (magshi-shirk) sarta Kāpir, In dalil parman niya: (ﷻ):

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾

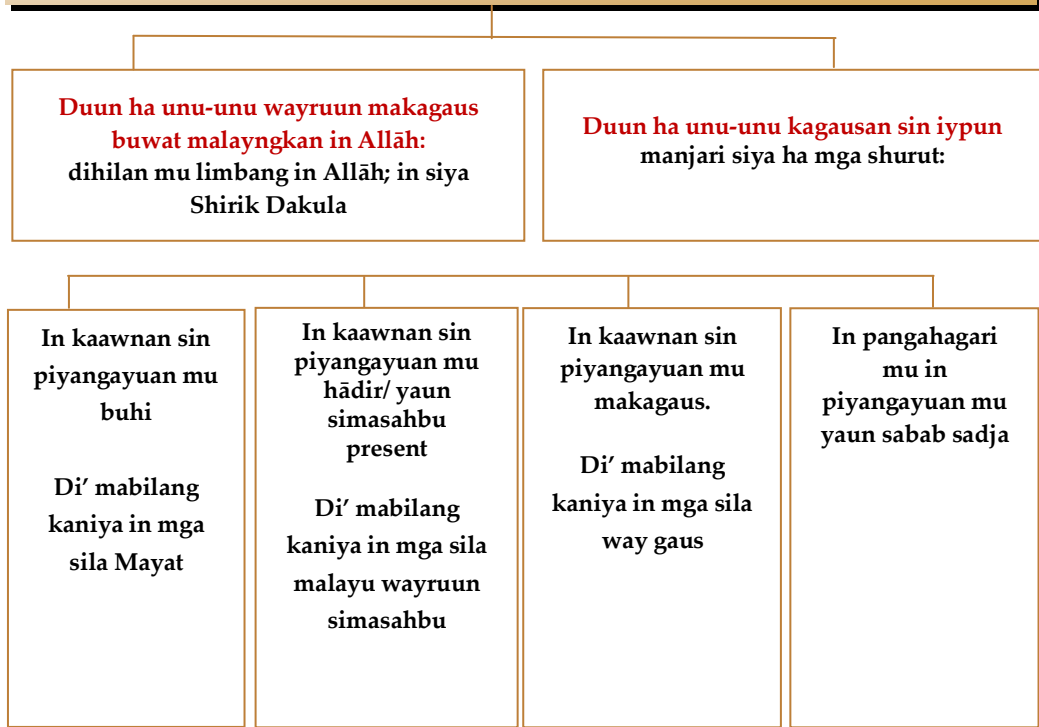
((Hisiyu siyu in nangayu pa Allāh sarta limbangan niya dugaing, na! sabunnal tuud in hisab niya didtu ha Rabb niya. Sabunnal tuud dih sumanyang in mga magkukufur))

Nasabbut ha hadith in dua' utuk sin ibādat. Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ) :

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

((panginduwaa kamu atawa pangayu kamu Kākū', taymaun Ku dayng kaniyu, sabunnal tuud in mga sila nag takabbur ha pag-ibādat Kākū' [hātiniya siyulang nila in pag ibādat pa Allāh subhana wa taala] suwng da sila makasud pa Apinarka' Jahannam))

In Du'ā Al-Mas'alah nabahagi pa duwa:

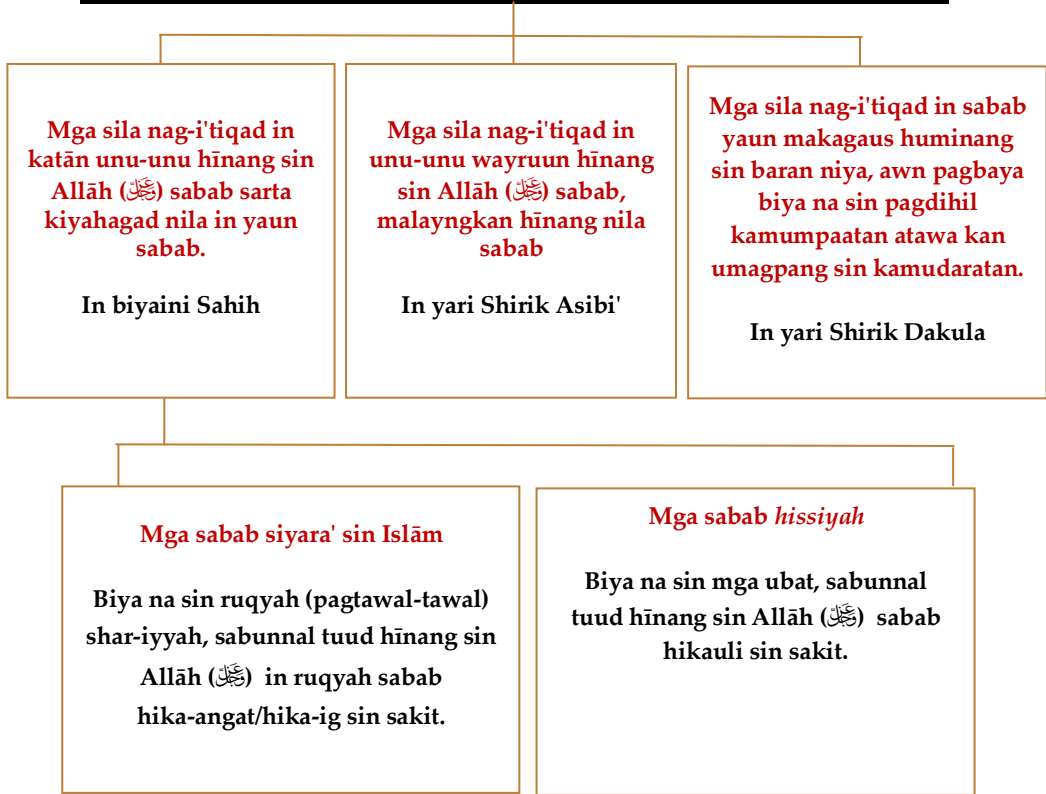


Adapun bang in tau nag itiqad nangahagad sabunnal tuud in piyagpangayuan niya yaun awn gaus niya huminang hinang-nakatatapuk daindi halawm sin gumi; biya sin nag itiqad in siya yaun makaga maghinang unu-unu iban makaga magdihil kamumpaatan iban makaga da isab umagpang sin kamudaran; na bang siya nag itiqad biyaini in yari Shirik Dakula.

❁ Pahimati Subay dungdungan ta marayaw!!

In kitaniyu nangadji sin hukuman ha KAKAHINANG adapun bang kaw maghukum ha tau naghinang subay ta patindugun/dihilan dalil iban subay igun mu naa in shubha (pagduwaruwa) duun kaniya. Adapun in mga Ulama sila in humukum ha tau unu ka in siya mu'min atawa kan kāpir.

Nabahagi in manusiya ha pag-i'tiqad sin mga kasabab-sababan pa tuw:



In hadith: “**In duwaa utuk sin ibādat**” in hadith ini daif, malayngkan in sahīh amuna in: “**In duwaa siya na in ibādat**”.

Biyaddiin in duwaa nahinang ibādat?

In āyat manunjuki maun:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

((parman sin Tuhan niyu; panginduwaa kamu Kākū' taysaun Ku kaniyu, bunnal tuud in sila amuin nagtakabur ha pag-ibādatan kākū' suwng Namū' da iban wayrapat hitilakbu pa Apinārka' Jahannam)) [40:60].

Parman sin Allāh: ﴿عِبَادَتِي﴾ ((pag-ibādatan Kākū')) in yari dalil manunjuki in duwaa siya na in ibādat.

In dalīl sin *Al-khawf* amuna in parman sin Allāh (ﷻ):

﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا رَبَّهٗ ۖ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾
 ((*Ayaw kamu mabuga kanila (ha mga shaytan) bang in kaawnan niyu namamaratsaya pa Allāh*)) [1]

Iban in dalīl sin *Ar-Rāja'* parman sin Allāh (ﷻ):

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖ ۚ أَحَدًا﴾
 ((*hisiyu siyu in naghuhuwat huwat hipagbaak in tuhan niya; Na! huminang siya hinang marayaw iban di' siya mag shirik (magsakutu) ha pag ibādat niya pa Rabb(tuhan) niya misan hambuuk*)) [2]

[2] In *Rajā'* (Paghuwat-huwat): paghuwat-huwat ha parakala masuuk mahasil atawa kan malayu malayngkan suwng da mahasil.

In raja' amuin iyaagaran pagpatibaba iban pagpatikupu; di' ini manjari buwat malayngkan subay ra pa Allāh (ﷻ), hisiyu siyu in dihilan niya limbang nakahinang na siya Shirik Dakula.

In raja' pupudjihun di ma-awn sahingga huminang pagtaat pa Allāh (ﷻ) naghuwat-huwat tungbas Niya, atawa kan nagtawbat dayng ha pagma'siyat Kaniya naghuhuwat-huwat tabukun in tawbat niya.

Adapun in paghuwat huwat ha wayruun pag-angawta; hinang takabbur sarta wayruun kapudjihan sin hulāt-maksud.

[1] In *Khawf Kabugah*: siya na in hinang sin pangatayan jumatu ha waktu awn kapiligruhan atawa kan kamudaratan. Iban bunnal tuud in Allāh (ﷻ) nanglangi amuin mabuga kaw ha awliya' sin Shaytan sarta nangdaaki sin magmabuga Kaniya isa-isa Niya tunggal.

Tuw ginisan sin *Khawf*:

Khawf Kabuga-Ibādat panglaggui sarta nakatatapuk

Kabuga kariyasali ha manusiya
 (kariyasali)

Kabuga haram atawa piyanglangan Muharram
 (haram)

Amuna in kabuga sin iypun pa Tag-iypun; iyaagaran sin pagpatibaba, pagpatikupu sarta panglaggui pa Tag-iypun.

In yari wājib; hisiyu-siyu in dihilan niya limbang in Allāh; Shirik Dakula

Biya sapantun mabuga in manusiya ha kayu atawa kan atu'.
 In yari *Mubāh*

Biya sin malawa in huwat-huwat dayng ha rahmat sin Allāh atawa kan pagtaat ha piyapanjari duun ha pagma'siyat pa Nagpapan-jari.

[1] Ma'na sin *At-Tawakkul* Pagtawakkal

Ha Bahasa:

In pagtawakkal
ha unu-unu, siya
na in pangamdusi
kaniya.

Ha Shara':

Siya na in bunnal
pangamdusi pa Allāh
(ﷻ) ha wayruun
pagduwa-ruwa sarta
paghinang sin kasabab
sababan.

Subay tumindug in pagtawakkal ha tuw parakala:

Bunnal in
pangam-
dusi pa
Allāh (ﷻ)

Wayruun
pagduwa-
ruwa in Allāh
(ﷻ)
pajatuhun
Niya in
jiyanji Niya

Paghinang
sin kasabab
sababan
jiyari sin
shara'

Iban in dalīl sin *At-Tawakkul*
parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

((Pagtawakkal kamu pa Allāh
bang in kaawnan niyu mu'min
bar-īmān))

Parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

((iban hisiyu siyu in magtawakkal
pa Allāh na in Siya (Allāh)
mamarahi na kaniya))^[1].

Iban in dalīl sin *Ar-Raghbah Ar-
Rahbah* iban *Al-Khushū'*

parman sin Allāh (ﷻ):

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا
رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾

((Sabunnal tuud in sila in
kaawnan nila naglulumba lumba
ha hinang karayawan, nangi
nginduwa sila halawm
kakuyagan iban kabuga sarta in
kaawnan nila Kāmī' kāshi'in
(nagmamabuga pa Allāh in
halawm pangatayan nila)).^[2]

[2] *Ar-Raghbah*: Amuna in baya' umangut pa unu unu na kababayaan.

Ar-Rahbah: Amuna in kabuga, kabuga bunga niya in lumayu dayng ha kiyabugaan. Siya na ini in kabuga iyaagaran sin hinang.

Al-Khushū': Pagpatikupu ha Katinggihan (Kamahardikaan) sin Allāh. Iban mag ridah ha unu-unu piyaratung qadar sin Allāh.

☸ In hambuuk iypun miyamanaw pa tuhan niya Allāh, subay niya hambuukun ha antara sin Khawf iban Raja', di' tumimbang in hambuuk pa hambuuk adapun magkangi siya, subay in kaawnan si Khawf iban sin Raja' biya sapantun duwa pikpik sin manuk-manuk.

In dalil sin *Al-Khashyah* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَا﴾

((*ayaw kamu mabuga kanila malayngkan Kabuga kamu Kākū*')) [1]

In dalil sin *Al-Inābah* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ﴾

((*Balik kamu pa Tuhan niyu sarta pagpatikupu kamu Kaniya, magad ha unu-unu in kabayaan Niya*')) [2]

In dalil sin *Al-Isti'ānah* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

((*Ikaw ra in pagtagiypunan namū' iban ikaw ra in pangayuan namū' tabang*'))

Iban dayng ha Hadīth: "*bang kaw mangayu tulung-tabang, Na! pangayu kaw pa Allāh.*" [3]

In dalil sin *Al-Isti'ādah* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾

((*Pamūwngan kanila ūh Muhammad magpatilibun aku pa Rabb sin falaq*)), iban

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

((*Pamūwngan ūh Muhammad magpatilibun aku ha Rabb sin manusiya*')) [4]

In dalil sin *Al-Istighāthah* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ لَكُمْ﴾

((*bang kamu mangayu kahawnan pa tuhan niyu, jawaban niya in duwaa niyu*')) [5]

In dalil sin *Adh-Dhabh* parman sin Allāh (ﷺ):

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

((*Pamūwngan kanila U! Muhammad; sabumal bunnal in sambahayang ku, iban sin nusuk (sumbayi' ha haji) ku, iban sin kabuhi damikyan in kamatay ku pagmalilla' ku pa Allāh Tuhan sin katān Ālam. Wayruun limbang Niya*'))

Dayng ha Sunnah: "*liya'nat sin Allāh hisiyu-siyu in nagsumbayi' dugaing dayng pa Allāh.*" [6]

[1] *Al-Khashyah*: Siya na in kabuga timindug ha pangingat sin Kalagguan sin kiyabugaan sarta Kasampurnaan sin Katinggihan Niya.

[2] *Al-Inābah*: Pagbalik pa Allāh; duun ha pagtindug sin pagtaat Kaniya iban paglayu sin piyanglangan Niya, ﴿*wa Anibū*﴾ hātiniya niya pagbalik kāmū' ﴿*ilā rabbikum wa aslimū lahu*﴾ ma'na niya: pagpatikupu kamu pa Allāh; pasalan in kamu iypun Niya, adapaun in iypun subay ra magpatikupu pa Tuhan niya, malayngkan in Tuhan amuna in Allāh; biya' sin sabda sin Rasul sin Allāh (ﷺ): "*In Tuhan Rabb amuna in Allāh*" [Hadīth].

[3] *Al-Isti'ānah*: Pagpanagayu' tulung-tabang; ha ayah ini in dāhan sin bissara magmaksud (alhasar) paglugus sin ma'na-tugila: "di' kami magtag-iypun malayngkan Kaymu iban di' kami mangayu tulung-tabang malayngkan Kaymu".

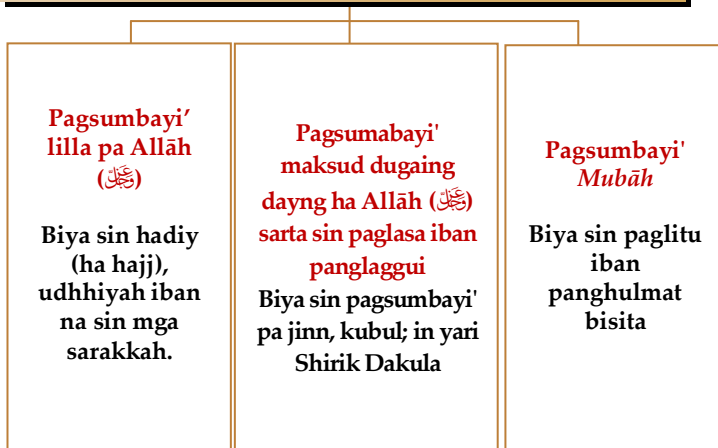
[4] *Al-Isti'ādah*: Magpatilibun; siya na in pagparihala dayng ha mga di' kabayaan.

[5] *Al-Istighāthah*: Pagpangayu' kahawnan/kalappasan; siya na in kahawnan dayng ha kasigpitan iban kabinsanaan.

❁ In *Al-Isti'ānah*, *Al-Isti'ādah*, *Al-Istighāthah* iban sin *Ash-Shaf'āh* manjari siya pangayuun dayng ha makhluq (piyapanjari) sumagawa subay awn in upat shurut ; subay in kaawnan niya: buhi, hādīr (simasahbu), makagaus adapun sabab sadja siya .

[6] *Adh-Dhabh (Pagsumbayi')*: pagpaguwa sin nyawalihan duun ha pagpaasag sin dugu.

Nabahagi in mga *Dhabāih* (Siyumbayi') pa tuw bahagian:



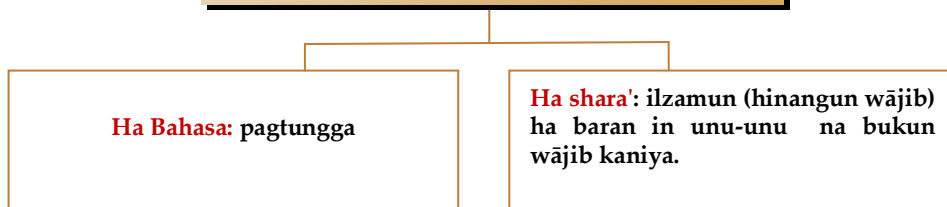
iban in dalīl sin *An-Nadhr* parman sin Allāh (ﷻ):

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا﴾

((in kaawnan nila magpanuman sila tungga iban mabuga ha adlaw in kaawnan sin kangian manuytuy di' maghupa)) [1]

☞ Pamasihati: awn ganap dayng ha pagpasawa sin mas-alah ha pagsumbayi' ha kitāb Tawhīd - *In Shā Allāh* -

[1] Ma'na sin *An-Nadhr* (Pagtungga)



☞ Pamasihati: In Pagtungga awn mga bahagian, shurut iban kaffarah; awn ganap pagpasawa sin mas-alah ha kitāb Tawhīd - *In Shā Allāh* -

Bahagian Sin Pagtungga



☞ Nasabbut sin nagbaktul dii in mga ibādat bukun in maksud *hasar* (awn katubtuban niya) malayngkan in yari biya upamahan sadja; pasalan mataud ibādat wayruun kiyabayta daindii, adapun in kagunahan amuin ingatun; hisiyu siyu in dimihil limbang ha mga ibādat misan unu-unu na dugaing dayng ha Allāh; sabunna tuud in siya nakapagshirik.[amuini in hipikit sin nangangadji ha bigi-jantung niya]

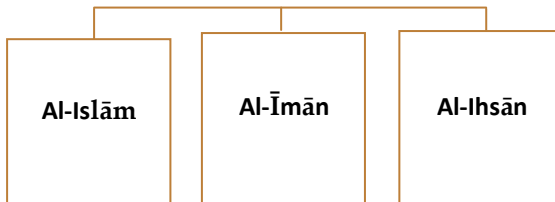
[1] Limatun in nagbaktul pa **Hikaruwa Usulan**, amuna in pangingat sin iypun pa Agama niya, ampa niya tiyagna sin ma'na sin Islām, laung niya:

Panagnaan Darajat: Al-Islām

Siya na: pagpatikupu pa Allāh (ﷻ) duun ha panawhīd Kaniya, pangahagad duun ha pagtaatan Kaniya, iban paglayu dayng ha shirik iban na sin naghihinang sin shirik.

Na! amuna ini in ma'na sin Islām; hitukbal mu in pakaradjaan mu, hipagmalilla pa Allāh (ﷻ) palsababan in ikaw iypun Niya, in iypun subay siya magad ha kabayaan sin tagmili kaniya, ampa in tagmili amuna in Allāh biya sin sabda sin Nabi. (ﷺ): *"In Tuhan amuna in Allāh"* [Hadīth]

Ampa niya biyahagi in Agama pa tuw darajat:



[2] In rukun sin Islām lima; panagnaan niya:

In *Shahādah* : Pagnaiksaksi

Hikaruwa Usulan: pangingat sin Agama Islām iban na sin mga dalil niya.

Siya na: pagpatikupu pa Allāh *taala* duun ha panawhīd Kaniya, pangahagad duun ha pagtaatan Kaniya, iban paglayu dayng ha Shirik iban na sin naghihinang kaniya.

In siya awn tuw darajat:

Al-Islām, Al-Īmān iban Al-Ihsān, in tiyap-tiyap darajat awn mga rukun.

In pagnagnaan darajat: *Al-Islām*^[1].

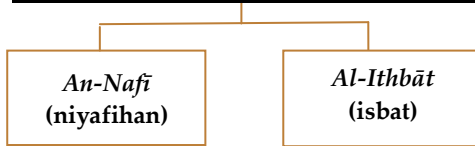
In rukun sin Islām; lima:
Shahādatu (pagnaiksaksi) *an Lā Ilāha Illallāh*^[2] *wa anna Muhammad Rasulullah*,
 pagtindug sin Sambahayang [lima waktu], pagtunay sin Zakat, Pagpuasa ha bulan Ramadhan iban Pagnaikhajji pa Baytullāh Alharam.

Siyababbut sin nagbaktul in dalil sin shahādah (*Lā Ilāha Illallāh*) iban piyatarrang niya in ma'na niya, amuna:

Lā Ma'būda bihaqqin Illallāh

"Wayruun tuput susumbahun sabunnal malayngkan in Allāh"

Subay Malangkum In Shahadah Al-Ikhlās Duun:



in niyafihan duun ha kabtangan: (*Lā Ilāha*) malayngkan in isbat duun ha kabtangan: (*Illallāh*)

In biyaini *sīgah* magmaksud hasar (tugila in ma'na) iban isbat, amuin isbatun in ibādat tunggal Kaniya iyaagaran sin nafiyya ha katān dugaing mapuas dayng Kaniya.

Hangkansa laung sin nagbaktul "in tafsīran amuin magpatarrang kaniya: parman niya: (*Ha waktu piyamūwng hi Ibrahim ha ama' iban kawman niya; sabunnal tuud in aku malayu dayng ha mga piyag-tagipunan niyu ☪ malayngkan amuin kiyafitra kākū'...*)

(*bari' - malayu aku dayng ha mga piyagtag-iypunan niyu*): in yari amuna in hātiniya (*Lā Ilāha*)

(*malayngkan amuin kiyafitra kākū'*): hātiniya (*Illallāh*)

In dalil sin shahādah: parman Niya (ﷻ):

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

(*Simaksi in Allāh sin sabunnal tuud wayruun na tuput pagtag-iypunan bat malayngkan Siya iban sin mga malaikat iban sin mga nagdarah sin Ilmu' timitindug ha kaadilan, Wayruun pagtagiypunan burvat malayngkan Siya Al-Azīz Al-Hakīm*)

In ma'na niya: wayruun tuput susumbahun sabunnal malayngkan in Allāh.

(*Lā Ilāha*) niyapihan in katān susumbahun dugaing dayng ha Allāh.

In (*Illallāh*) isbatun in pag-ibādat pa Allāh isa-isa Niya tunggal, wayruun limbang ha pag-ibādatan Kaniya, biya da sin wayruun limbang ha pagtagmilik Niya.

In tafsīr amuin magpatarrang kaniya, parman niya (ﷻ):

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ۖ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي ...﴾

(*ha waktu biyayta hi Ibrahim ha ama' iban kawm niya, subunnal tuud in aku bari' malayu dayng ha mga piyagtag-iypunan niyu ☪ malayngkan amuin kiyafitra kākū'...*) [2]

Iban parman Niya (ﷺ):

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

((Pamūwngan kanila ūh Muhammad! Wahay kamu mga Ahlul Kitāb, kari kamu pa kabtangan piyagsibuan ha antara namii' iban kamu amuin di' kitaniyu magtag-iypun malayngkan pa Allāh, di' magsakutu Kaniya hangsulag unu-unu iban di' natu' hinangun in mga Kaimamam natu' rabb (pagtuhanan) dugaing dayng ha Allāh. Bang kamu di' tumaayyun na! pamūwngan kanila pagnaiksaksi kamu sin in sabunnal bunnal kami Muslim)) [1]

✽ Bang sawpama awn mamissara: in ma'na sin shahādah (Shahādatu Lā Ilāha Illallāh): wayruun susumbahun malayngkan in Allāh?

Sambung ta, in biyaini kabtangan ba'tal; palsababan in bissara ini sumuwd pa pangahagad sin manjari sumbahun in katān hīnang limbang pa Allāh, adapun bang mu ganapan (sabunnal) in yari dalīl sin kiyufur niya in katān piyagtag-iypun dugaing mapuas dayng ha Allāh, hātiniya wayruun tuput susumbahun pagtag-iypunan sabunnal malayngkan in Allāh. (ﷺ).

✽ Bang sawpama awn mamissara: in ma'na sin (Shahādatu Lā Ilāha Illallāh): wayruun rabb (tuhan) sabunnal malayngkan in Allāh?

Sambung ta in kabtangan ini sahīh, amura kuman bukun ini in ma'na sin Lā Ilāha Illallāh, in yari panawhīd ha rubūbīyah amuin kiyagahagad sin mga kāpir amuin piyara kanila in Nabiyy (ﷺ), adapun wayruun nahinang dān kiyasūwd nila pa Islām.

[1] ((Pamūwngan kanila, ūh Muhammad! wahay kamu kiyapaturunan sin Kitāb, kari kamu pa kabtangan amuin kapaghambuukan ha antara natu'...)) [3:64], Dii ha ayah ini matampal dalīl ha mga sila manawag-tawag ha paghambuuk sin agama; kabātilan, di' manjari hinangun.

[1] Biyūwtang sin nagbaktul in ayat ini dalil duun ha pagsaksi sin in Muhammad Rasul sin Allāh. Iban tiya'kid sin Allāh in shahādah ini ha tuw (3) *tawkid*; muna muna in qasam, in huruf lām iban sin qad. In tuw *tawkid* ini magma'na; pagsabunnal ha wayruun pagduwa-ruwa.

[2] Piyatarrang sin nagbaktul in ma'na sin shahadah (anna Muhammad rasulullah), iban in yari wājib ha tiyap-tiyap Muslim usug iban babai. In haqiqat sin shahadah amuna in:

Pagtaat ha unu unu na diyaakan niya, pangahagad sin unu unu na biyayta niya, iban paglayu dayng ha piyanglangan niya sarta piyalayuan, iban sin di' sumbahun in Allāh buwat malayngkan amura in siyara' iban piyatarrang niya.

In dalil sin shahādah (anna Muhammad rasulullah), parman Niya (ﷺ):

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

((sabunnal tuud ha wayruun pagduwa-ruwa; sin dimatung kaniyu in Rasul dayng kaniyu, malaggu/mabuggat kaniya in dumatung kaniyu unu-unu kangian, nagtutuyu kaniyu mamandui pa hinang marayaw, ha mga mu'min (namamaratsaya) in siya maulung makasi)) ^[1]

Iban in ma'na sin shahada anna Muhammadan Rasulullah: Pagtaat duun ha unu unu diyaakan niya, pangahagad sin unu unu na biyayta niya, iban paglayu dayng ha piyanglangan niya iban piyalayuan, iban di' sumbahun in Allāh buwat malayngkan amura in siyara' niya. ^[2]

Kagunahan ingatun ha shahadah anna Muhammad Rasulullah: (sabunnal in siya iypun, di' manjari pagtag-iypunan, iban Rasul di' manjari putingun) in ma'na niya:

Magtaat ha katān diyaakan niya

Palsababan siya in nagdarah wahīy dayng ha Allāh (ﷺ).

Kahagarun in unu-unu na biyayta niya

Palsababan in siya matutuud sarta kiyakahagad in bissara niya

Aniban in unu-unu na piyanglangan niya iban piyalayuan

Biya hantang hibutang mu in piyalayuan ha kid in ikaw isab ha kid

Di' sumbahun in Allāh malayngkan ha unu-unu na in siyara' niya

In yari rad/panulang ha mga sila magbibid-ah

Iban in dalil sin Sambahayang *Salāh*, *Zakāt*, iban sin lilayan sin *Tawhīd*, parman Niya (ﷺ):

﴿وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ خُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

((Iban wala' sila naraak buwat malayngkan in magtag-iypun pa Allāh, tulus ikhlas sila Kaniya iban pa Agama; Hanifa. hitindug in sambahayang, hitukbal in zakat; iban in yadtu Deenul Qayyim (Agama mabuntul)).^[1])

Iban in dalil sin Pagpuasa parman Niya (ﷺ):

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

((Wahay kamu mga namamaratsaya! fiyardhu kaniyu in pagpuasa biya' sin kafardhu ha mga nakauna dayng kaniyu, hasupaya kamu magmabuga (pa Allāh)))^[2]

Iban in dalil sin Pagnaik-hajji parman Niya (ﷺ):

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

((Iban karna' Allāh, in manusiya magnaik-hajji ha hisiyu siyu in makagaus kaniya, iban hisiyu in nagkufur, na sabunnal tuud in Allāh labi-labihan dayng ha mga Ālam (piyapanjari niya) [hātiniya dih Siya magkagunahan unu unu na dayng ha mga piyapanjari Niya]).^[3])

[1] In rukun hikaruwa: *Sālāh*: Pagsambahayang

Siya na in pagtag-iypun pa Allāh duun ha mga kakahinang iban mga kabtangan, tumagna ha takbir maubus ha taslim, in siya hāg sin Agama, iban sabunnal tuud kiyafardhu sin Allāh pa nabi Niya ha taas pitung lapis langit ha waktu kapami'raj sin Nabi salawat iban salam kaniya.

In rukun hikatuw: *Zakāh*:

Az-zakah ha bahasa: pagpasambu iban sin paglanu'.

In zakah nabahagi pa duwa: (1) zakah sin baran (2) zakat sin alta'.

[2] In rukun hikaupat: *Siyām*: Pagpuasa

In pagpuasa ha bahasa: pagpa'gang pagsandal

Ha shara : Siya na in pagtag-iypun pa Allāh ha pagsandal dayng ha mga makaba'tal iyaagaran sin niyat; dayng ha pagsilak (pagguwa) sin fajar sambil pa pagbaba (pagtuhgum) sin mata sugah . In pagpuasa dayng ha mga saafdal ginisan sin pag ibādat mahi? Palsababan sin nara niya in tuw (3) ginisan sin pagsabar iban dayng ha mga kalabbian sin pag puasa in tutungbasan mismu Allāh in dumihil.

[3] In rukun hiklima: *Hāj*j:

In Pagnaikhajji ha bahasa: *Alqasd* In maksud

Ha shara: Siya na in pagtag-iypun pa Allāh duun ha pagtunay sin mga nusuk sin hajj ha hantang amuin kiyabayta sin Rasul. Iban in siya fardhu pa tiyap-tiyap Muslim makagaus ha katihabaan sin ummul makaminsan.

In Hikaruwa Darajat: *Al-Īmān*

In Hikaruwa Darajat: In Al-Īmān magkulang labi kapituwan sanga, in sataas-taas amuna in *laa ilaha illa Allāh*, in sababa-baba amuna in pag-ig sin makamudarat ha dān, iban in kasipug nabilang dayng ha Īmān.

In rukun niya unum (6) Pag-īmān pa Allāh, pag-īmān pa Malaikat, pag-īmān ha mga Kitāb Piyaturun sin Allāh *taala*, pag-īmān sabunnal tuud awn piyara sin Allāh mga Karasulan, pag-īmān ha Adlaw Qiyamah, pag-īmān pa Allāh *taala* ha mga Qadar marayaw naka atawakan mangi.

Iban in dalīl ha unum rukun ini, parman Niya (ﷺ):

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ﴾

((Bukun marayaw in humarap in pamayhuan niyu pa sadlupan iban subangan malayngkan in marayaw amuin nag-īmān (namaratsaya) pa Allāh, pa Adlaw Mahuli, pa mga Malaikat, pa mga Pitayurun Kitāb, iban pa mga Kanabihan.))

Iban parman Niya (ﷺ):

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾
((Sabunnal tuud in katān unu-unu na, piyapanjari namū' awn Qadar))

Ha bahasa: siya na in *Al-Iqrār* pagpatutug sin pangahagad.

Ha Shara: [1] siya na in kabtangan sin dila, [2] i'tikad sin pangatayan (paratsayahun ha pangatayan) [3] sarta pag-anggawtaan sin ginhawa baran, [4] damikyan in Īmān magtaas ha pagtaat pa Allāh iban [5] magbaba (manghina) ha pagma'siyat Kaniya.

In Al-Īmān ha shara' subay dumagbus in lima pakaradjaan nasabbut ha taas. Apabila awn simiha dayng ha lima ini, nakaguwa siya ha pagma'na sin *Ahlus Sunnah Wal Jamā'ah*.

Unu in dalīl ha lima ini?

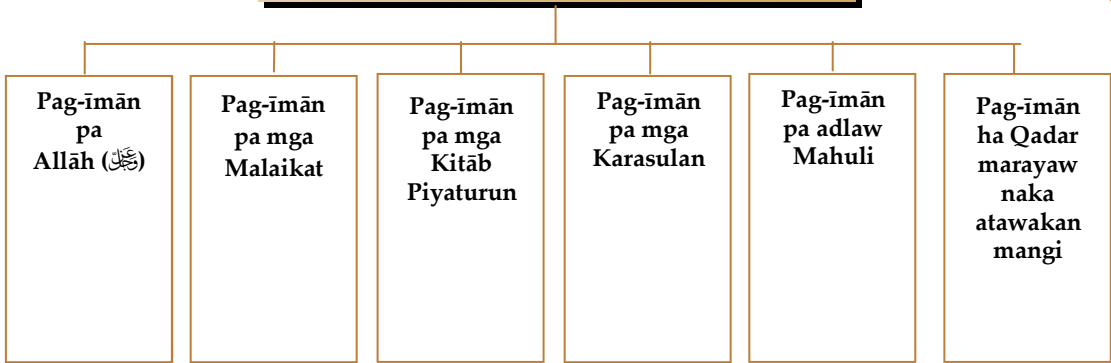
Sabda sin Nabiy (ﷺ): (*in sataas-taas: kabtangan Lā Ilāha Illallāh*) [Hadīth]. In yari dalīl sin kabtangan

(*iban in sababa'-baba', pag-ig sin makamudarat ha dān*) [Hadīth]. In yari dalīl sin in siya hinang sin baran

(*iban in kasipug Al-Hayāa'*) [Hadīth]. In yari hinang sin pangatayan

Iban in parman Niya (ﷺ): ﴿أَتَيْكُمْ زَانَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا﴾ ((*hisiyu kaniyu in kiyaganapan sin ini pag-īmān*)) [9:124], in yari dalīl sin in Īmān magtaas (magganap), bang sawpama magganap subay da isab magbaba. Awn hadith matarrang ha kakulang sin Agama nila, ha kabtangan sin Nabiy (ﷺ): (*wayruun kita ku dayng ha mga (kababaihan) kulang A'ql akkal iban Deen Agama...*) [Hadīth], hātiniya in Īmān magbaba.

In rukun sin *Īmān* unum:



In panagnaan rukun: Pag-*īmān* pa Allāh (ﷻ) Kagunahan In Upat Pakaradjaan:



In Rukun Hikaruwa: In Pag-Īmān pa mga Malaikat

In pamaratsaya pa mga Malaikat; paratsayahun in sila *Ālam ghayb* (nakatatapuk), piyapanjari sila sin Tuhan dayng ha nur (sahaya) sarta hinangun sadja nila in piyangdaakan kanila sin Allāh (ﷻ) iban di' tuud sila magsulang ha piyangdaakan kanila. Awn sila mga Niyawalihan (‘*Rûh-ul-Qudus*’) [2:87], Jasad (‘*hīnang Niya in mga malaikat rasul awn mga pikpik*’) [35:1], (‘*sahingga, apabila inig in kabuga ha mga pangatayan nila hipamūwng nila: unu in parman sin Tuhan niyu?*’) [66:6], paratsayahun natu' sila katān iban sin unu-unu na in kiyabayta kātū' sin Allāh (ﷻ) dayng ha mga kangān-ngānan nila; biya na sin: Jibrīl, Mikāīl iban Israfil, iban sin kaniya-pakaniya mga kasifat sifatan iban mga hinang nila.

In Rukun Hikatuw: In pag-Īmān ha mga Kitāb-Piyaturun

Wājib in mamaratsaya sin sabunnal tuud in Kalām (parman) sin Allāh (ﷻ) haqiqah bukun majaz, iban in sabunnal tuud piyaturun bukun piyapanjari, iban sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) nagparā karasulan sarta awn kitāb nila. Iban mamaratsaya kitaniyu ha mga ini iban sin unu-unu na in kiyabayta kātū' taniyu dayng ha mga kangān-ngānan nila iban kakissa kissahan iban sin kahukum hukuman; unu-unu na in wayruun kiyapapasan. Mamaratsaya sin in Qur-ān *Nasikh* (namapasi) sin katān nakauna dayng ha mga kitāb, biya na sin: *Attawrah, Al-injil, Azzbur, Shuhuf* sin Ibrahim iban Musa (ﷺ).

In Rukun Hikaupat: In pag-Īmān ha mga Karasulan

Wājib in mamaratsaya sin sabunnal tuud in sila manusiya (tau) wayruun dayng kanila sifat sin rabb (tuhan) unu-unu, in sila mga iypun di' pagtag-iypunan, sabunnal tuud piyarā sila sin Allāh (ﷻ) iban piyaturunan wahīy sarta iban sin mga muhjizat (ayat), iban sabunnal tuud mamaratsaya kitaniyu sin kiyapasampay nila in amanat iban nasihat pa ummat sarta nakapagjihad sin mattan pagjihad. Mamaratsaya kitaniyu kanila iban na sin kiyabayta kātū' taniyu dayng ha mga kangān-ngānan nila, kasifat-sifatan nila iban na sin kakissa-kissahan nila. In panagnaan nabiyy amuna in Ādam (ﷺ) iban in panagnaan rasul amuna in Nūh (ﷺ), in kahinapusan nabiyy iban rasul amuna in Muhammad ﷺ iban sabunnal tuud in mga shara' nakauna katān yadtu piyapasan na sin shara' sin Muhammad. In ulul azmi sarayaw rayaw dayng ha mga karasulan lima (kiyabayta ha duwa sūrah Ash-Shurah iban Al-Ahzab): Muhammad ﷺ, Nūh, Ibrāhīm, Mūsa iban Īsa (ﷺ).

Hikalima Rukun: In pag-Īmān ha Adlaw Mahuli

Nalangcum in pamaratsaya ha unu-unu na kiyabayta sin Nabiyy (ﷺ) ha unu-unu in jumatu pag-ubus sin kamatay, biya na sin fitna halawm pakubulan, paghuyup sin sangkakala, pagbuhi sin manusiya dayng ha pakubulan nila, pagtimbang sin ammal ibādat ha adlaw kiyamat, in tiyap-tiyap manusiya awn kitāb hirihil kaniya, taytayan tudjuh palawm Sulga' sartah in ha babah niya Nārka', hawd sin Nabiyy (ﷺ) ha adlaw kiyamat, pagshapaat, Sulga' iban Nārka'. Lamud pa subay paratsayahun; alamat sin kiyamat, iban sabunnal tuud in manga mu'min kakitaan nila in Tuhan nila ha adlaw kiyamat, halawm sin Sulga' iban sin dugaing pa dayng ha mga pakaradjaan ghayb.

In Rukun Hikaunum: Pag-Īmān sin Qadar Marayaw naka atawa Mangi Wajib subay malangkum in Upat pakaradjaan:

<i>Al-I'lm</i> In Ilmu'	<i>Al-Kitābah</i> In Pagsulat	<i>Al-Mashāh</i> In Pagbayah	<i>Al-Khalq</i> In Pagpanjari
In pamaratsaya sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) kiyaiingatan niya in tiyap-tiyap unu-unu.	In pamaratsaya sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) bakas Niya na kiyasulat in katān kiyataqdir sambil tumindug in adlaw kiyamat.	In pamaratsaya sabunnal tuud unu-unu in kabayaan sin Allāh jumatu, iban bang di' niya kabayaan di' jumatu, iban in iypun awn siya pagbaya; amura kuman nakasūwd ha pagbaya sin Allāh.	In pamaratsaya sabunnal tuud in iypun piyapanjari agad na in hinang niya, iban na sin katān jumatu. In dalīl: ﴿ Allāh in nagpapanjari sin katān unu-unu ﴾ [13:16], ﴿ iban in Allāh piyapanjari Niya kamu iban na sin unu-unu na hinang niyu ﴾ [37:96].

Iban in upat darajat ini hinangan namū' daman-daman: [maksud niya hapalun]

عَلَّمَ كِتَابَهُ مَوْلَانَا مَشِيئَتُهُ *** وَخَلَقَهُ وَهُوَ إِيجَادٌ وَتَكْوِينٌ

Ilmun kitabatu mawlana mashi-atuhu,

Wa khalquhu wa huwa iyjadun wa takwiynun

In Hikatuw Darajat: *Al-Ihsān*
Siya ini in sataas-taas darajat sin
Agama in rukun niya hambuuk ha
babaan niya duwa darajat:

[1]

Ibādatul Mushāhadah

(Pag-ibādat biya sin
sakaula-uka kikita mu
in Allāh)

Siya na in ibādat
paglasa, pag-angan
angan sin unu-unu
awn ha Allāh dayng
ha mga karayawan.
Biya sin pag-ibādat
sin mga kanabihan
iban karasulan iban
manjari da isab in
dugaing kanila
mahasil in darajat ini.

[2]

Ibādatul Murāqabah

(Pag-ibādat sin
kiyaingatan mu in Siya
kikita niya kaw)

Siya na in ibādat
kabuga' iban
paglayu' dayng ha
siksa sin Allāh
katān sin Muslim
makasuwd ha lawm
sin darajat ini.

In Darajat Hikatuw: *Al-Ihsān*, in
rukun niya hambuuk amuna: In
magtag-iyun kaw pa Allāh *taala*
biya' sin sakaula-ula kikita' mu Siya,
bang di' mu Siya kakitaan sabunnal
tuud kikita Niya kaw (ﷻ): In dalil
parman sin Allāh (ﷻ)

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾
((Sabunnal tuud in Allāh salta (in
tatabangan iban pamalihala) ha mga
sila nagnamamuga iban amuin sila
mga Muhsin))

Iban parman Niya (ﷻ):

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ ﷻ الَّذِي بَرَأَكَ حِينَ
تَقُومُ ﷻ وَتَقْلَبُ فِي السَّاجِدِينَ ﷻ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ

((Iban pagtawakkal kaw pa (Allāh)
Al-Azīz Ar-Rahīm ﷻ Amuin tuhan
nakakakita kaymu ha waktu kaw
mangun dayng ha kulangan (tumindug
sumam-bahayang) ﷻ Iban kignut-
kuhibal mu iban sin mga simusujud ﷻ
Sabunnal tuud in Siya Sampurna in
Pangdungug, Sangat in Pangingat))

Iban parman Niya (ﷻ):

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا
تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ﴾

((iban - U! Muhammad – unu-unu na
pakaradjaan hinang mu, iban unu-unu
na batbatun-bassahun mu dayng ha
Qur-ān iban wayruun hinangun niyu
dayng ha hinang malayngkan in
kaawnan namü' kaniyu shāhīd
(nakakakita) ha waktu niyu hinang))

Pagpasawa: Bukun in ma'na niya in mga manusiya ha darajat ini amura paglasa sarta
wayruun duun in kabuga', malayngkan ha darajat ini in sakusug kusug tungud pa
paghinang sin iypun sin ibādat amuna in lasa niya pa Allāh *taala*, biya sin sabda sin
Nabiy (ﷺ): (*bukun ka in aku iypun magsasarang-shukul pa Allāh*) [Hadith].

Iban in dalil dayng ha Sunnah: Hadith Jibril (ﷺ) dayng kan Umar (رضي الله عنه): ha waktu kami naglilingkud iban sin Rasul hambuuk adlaw; nagtagha dimatung in hambuuk usug nakalandu in puti sin badju iban nakalandu in itum sin buhuk, di' kakitaan in bakkas sin in siya magtutulak-tulak, wayruun da isab makakila dayng kāmū' misan hisiyu. Sahingga limingkud ha antara sin Nabiya ampa niya piyapag-alup in tuhud niya pa tuhud sin Nabiya iban biyutang in lima niya pa bi'tis niya ampa siya namūwng: Ya Muhammad baytai aku sin Islām? Sabda sin Rasul: *(Al-Islām amuna in pagnaiksaksi mu wayruun tuhan tuput pagtag-iypanan sabunna buwat malayngkan in Allāh iban in Muhammad Rasul sin Allāh, pagtindug sin Sambahayang, pagtunay sin Zakat, Pagpuasa ha Ramadhan iban Pagnaikhajji ha hisiyu-siyu in makagaug ha dān niya)*. Pamūwng niya: bunnal kaw; naajayb kami nangasubu ampa niya biyunna. Pamuwng niya: baytai aku sin Īmān, sabda niya: *(In mamaratsaya kaw pa Allāh, pa mga Malaikat, pa mga Kitāb-Piyaturun, pa mga Karasulan, ha Adlaw Mahuli iban mamaratsaya kaw pa Qadar marayaw naka atawa mangi)*, pamuwng niya bunnal kaw, baytai aku sin Ihsān? sabda niya: *(In magtag-iypan kaw pa Allāh biya sin kikita mu Siya, malayngkan bang di' mu Siya kakitaan; na! sabunna tuud kikita Niya kaw)* Pamūwng niya: baytai aku sin sāa' (waktu qiyamat), sabda niya: *((bukun in piyangasubuhan labi makaingat dayng ha nangasubu)*. Pamūwng niya: baytai aku sin mga alamat niya, sabda niya: *(bāng hipag-anak na sin iypun in tagmilik kaniya, iban kakitaan mu na in wayruun sinilas, naghuhubu, mga faqir, nag-iipat kambing maglumba lumba magpataasan sin mga biyangun nila)*. Limugay in waktu sabda niya [kan Umar]: *(Ya kaw Umar! Kaingatan mu ka in nangasubu)*, laung ku: Allāh iban Rasul niya in makaingat. Sabda niya: *(Na! sabunna tuud in yadtu hi Jibril dimatung kaniyu manghindui sin pakaradjaan pag-Agama niyu)*.

In Hadith ini dalil ha mga rukun sin *Al-Islām, Al-Īmān iban Al-Ihsān*.

Ha sabda niya (ﷺ): *(bukun in piyangasubuhan labi makaingat dayng ha nangasubu)* dalil sin wayruun makaingat sin waktu sin qiyamat malayngkan in Allāh. (ﷺ).

Sabda niya (ﷺ):

(bāng hipag-anak na sin iypun in tagmilik kaniya)

hātiniya: magtataud in di' magkahagad-magaddat pa duwa maas

hātiniya: magtataud in iypun

hātiniya: pagpinda sin mga kahalan

hātiniya: in tagmilik asawahun niya in hambuuk iypun babai; nakaanak mān nahinang in anak tagmilik ha ina niya pagubus kawapat sin ama niya sahingga tiyawag siya tagmilik ha inah niya.

(mga faqir, nag-iipat kambing maglumba lumba magpataasan sin mga biyangun nila): hātiniya magpinda in mga kahalan, mapinda in *faqir* way-altah pa taga-alta (dayahan).

Dayng ha makawa natu' Pangadjian ha Hadith Jibrīl (ﷺ)

[1] Sabunnal tuud in ha murid awn unum haqq subay niya hitunay: (a) haqq sin baran, (b) sin guru, (c) sin lugal amuin piyagpangadjian, (d) sin panaiban, (e) sin kitāb iban (f) haqq sin Ilmu" amuin piyapangadjian.

(a) Haqq Sin Baran: In Ilmu' ibādat (ikhlas iban mutabaah), miyamagad ha papanaw sin mga salaf, kabuga' pa Allāh, muraqabah sarta limalayu dayng ha takabbur.

Namarahi sin unu-unu awn siya sarta nagpasād na sin kasaddapan sin Dunya, nangangari-ngari sin Ilmu' sarta sin sarayaw-rayaw pangaddatan, nagdarah sin isug, namiyn sin pagpassaddap ha dunya.

Nanaykuri sin paglangud wayruun kapūwsan, nagdara sin kahanunutan, mapagun ha kasabunnalan sarta namamariksa sin kasabunnalan.

Mataas in miyumuhut-muhut sarta ha pagpanuntut Ilmuh, umuntas lauwd ha pagpanuntutan, magsulat sin kiyapangadjian sarta nagpaparihala sin paghapal, pag-anggawta iban pagpangadji-balik sin Ilmuh, nangangayu tulung-tabang sin Allāh, kapangadulan ha Ilmuh sarta mabuntul-matutuud.

In taming tampan sin murid; La Adriy (di' ku kaingatan), nagpaparihala sin uwhan sin pangaltaan; waktu, pagpaamu sin bassahan sarta lumayu dayng ha kitāb malalaggu-maluag.

Mapantuk mangasubu, magdungug himahati sarta iya-anggawtaan, mangaru bukan mangalu, pangadjiun-balik in nadawhat Ilmuh, pangadjiun muna-muna in Qur-ān Sunnah iban na sin ulum niya sarta pangadjiun in mga kagunahan ha pamaham sin tiyap-tiyap ini.

Pag-anggawta sarta lumayu dayng ha pag-angan angan magnakura iban kabansagan iban sin Dunya, iban lumayu' dayng ha mangi angan-angan pa baran malayngkan marayaw pa mga manusiya.

In zakat sin Ilmuh; paglugtu ha kasabunnalan, nangdaraaki pa hinang marayaw sarta nanglalangi pa hinang mangi, timitimbang sin karayawan iban kangian, naglulugtu magparatung sin Ilmuh, masuwb dumihil karayawan pa dugaing sarta nagpapataas sin kamaruhan, nagpatiut ha antara sin kamusliman sarta sin kasabunnalan iban karayawan.

Kamahardikaan, nagpaparihala sin Ilmuh, himihinang sin atulan sin Agama, limalayu ha mag-ingat ingat sarta di manud-suwd ha wayruun pangirab-panghati niya.

Marayaw in panindug iban huna-huna pa kasā'an sin mga Ulama iban pagba'li piyagbidnaan nila, hisulak in mga *shubuhāt*, wayruun pagtaassub ha tumpukan amuin hinangun padduman sin pag-agad iban pamīn ha dugaing.

(b) Haqq sin Guru: In manusiya dii nabahagi pa tuw (3) tumpukan; duwa (2) nag-aabay iban sin gihtungan, napangadji natu' in panagnaan shirik jimat ha lawm sin gumi amuna in limandu (limiyu ha padduman sin Agama) in paglasa nila ha mga tau-marayaw, hangkan subay kitaniyu ha gihtungan; di' lumiyu sarta di' kumulang.

Hitunay in (c) Haqq sin lugal pagpangadjian.

[pag-addatan in lugal piyagpangadjian, agad na ini in Skul, Klasrum iban labi-luba na in Masjid. Di' manjari magkanat sarta parihalaun in mga lilingkuran, lamisan atawa unu-unu na pag-usalun ha lawm. Subay lanuan madaran in lugar pagpangadjian.]

[Bang sawpama Masjid, bahgu pa kaw lumingkud; sambahayng kaw duwa rakaat, hallii in pagbissara sin wayruun kapuws-paiddahan sarta hibin in lugal malanu'].

(d) Haqq sin panaiban lundang-panun ha pagpanuntutan Ilmu': parman sin Allāh (ﷻ): *﴿ In kaawnan niyu (Ummat Islām) in sarayaw-rayaw ummat gimuwa dayng ha mga manusiya ﴾*[3:110], sabda sin Rasulullah (ﷺ): *(wayruun namamaratsaya in hambuuk dayng kaniyu sahingga kabayaan niya ha taymanghud niya in unu-unu na katinginan niya pa baran niya)*[Hadīth].

(e) Haqq sin Kitāb: subay parihalaun in kitāb sabab in yari dayng ha mga ni'mat sin Allāh kätü' taniyu hangkan subay siya parihalaun.

(f) Haqq sin Ilmu': mapagun mapantuk ha Ilmu' adapun daran in pagpangadji-pagbalik balik sin nadawhat dayng ha Ilmu' agad na in pag-angawta kaniya; sabab wājib ha tiyap-tiyap nakahati in pag-angawtaan in kiyaingatan, pag-ubus amuna na in manawag-tawag ha kiyapangadjian sabab in yari ni'mat malayngkan subay pagsukulan in ni'mat nadawhat.

2 .Dayng ha ādab-pangaddatan ha pagpangasubu; amuna in paunahun in awn karayawan iban kapaiddahan.

3 .In nanununtut Ilmu' subay nangari-ngari sin lupa-ragbus hipag-alup niya.

4. Mapuas kawapat sin Panghu natu' salawat iban salam kaniya, di' na niya hipamuwng "Allāhu wa rasuluhi a'lam" in Allāh iban sin Rasul Niya in labi-makaingat, adapun hipamuwng niya sadja "Allāhu A'lam" in Allāh in labi-makaingat.

Hikatuw Usulan: In pangingat ha Rasul niyu; Muhammad (salawat iban salam kaniya).

In siya hi Muhammad anak hi Abdullāh anak hi Abdulmuttalib anak hi Hāshim iban hi Hāshim dayng ha bangsa Quraysh iban in Quraysh dayng ha Arab iban in Arab dayng ha mga panubu' sin Ismāil anak hi Ibrāhīm Alkhalil *alayhi wa ala nabbiyana afdalus salati wassalam*.

Iban kiyarihilan siya pangummulan 63 tahun halaum sin 40 tahun wala pa siya nabilang nabiy puas dayng ha 40 tahun didtu na siya nabilang nabiy. Timagna dimatung in wahīy kaniya ha sūrah Al'alaq, daindi siya timagna nabilang Nabiy malayngkan nahinang siya Rasul, amuin diyaak na siya magpasampay sin Agama Islām ha sūrah muddath-thir. In hula niya ha Makkah sarta naglayn siya pa Madina.

Nasamwa sin pangadjiaan ini; in katayudturan sin Nabiy (ﷺ), ngān, nasab, ummul iban sin da'wah niya

Subay kaingatan ta in manunjuki pa Nabiy (ﷺ), dayng kanila:

Ngān iban nasab niya

In siya hi Muhammad anak hi Abdullāh anak hi Abdulmuttalib anak hi Hāshim iban hi Hāshim dayng ha bangsa Quraysh iban in Quraysh dayng ha Arab iban in Arab dayng ha mga panubu' sin Ismāil anak hi Ibrāhīm Alkhalil

Pangummulan niya

kiyarihilan siya pangummulan 63 tahun halawm sin 40 tahun wala pa siya nabilang nabiy puas dayng ha 40 tahun didtu timagna sin nabilang na siya nabiy; [hati niya lugay niya nahinang nabiy 23 tahun].

Nabahagi in waktu kapagpara kaniya: (ﷺ) pa duwa bahagian:

Waktu ha Makkah

Hangpu tahun

Waktu ha Madinah

Hangputag tuw tahun

In pangasubuh; in Panghu natu' salawat iban salam kaniya nabiy atawa kan rasul?

In jawab: In siya nabiy iban rasul, timagna in siya nabilang nabiy kapagpara sin *Sūrah Iqra'* sarta nabilang siya rasul ha kapagpara sin *Sūrah Almuddath-thir*.

Katayudturan Sin Seerah (ﷺ)

Piyara siya sin Allāh hasupaya magpahalli dayng ha hinang Shirik sarta tumaabbit pa panawhīd.

sarta in dalīl, parman sin Allāh (ﷻ):

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَتَبَارَكَ فَطَهَّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْبِرُ ﴿٦﴾ وَلِربِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾﴾

In ﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾: ((Bangun kaw sarta pagpahalli)) hātiniya pahallia ha hinang shirk sarta manawag tawag kaw pa Tawhīd.

In ﴿وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ﴾: ((iban in Tuhan mu laggua)) hātiniya laggua in Allāh duun ha panawhīd Kaniya.

In ﴿وَتَبَارَكَ فَطَهَّرْ﴾: ((iban in badju mu lanui)) hātiniya lanui lissini in mga kakahinang mu dayng ha hinang shirik.

In ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾: ((iban in Rujz tinggali sarta layui)) Arrujzu: Al-asnam (amun mga santu susumbahun sin mga sila mushrik) hātiniya tinggalan sarta layuan in mga barhala agad na in mga manusiya amuin simusumba kanila.

Halawm sin hangpu tahun in Rasul salawat iban salam kaniya nagda'wah ha tungud sin panawhīd pa Allāh, puas sin hangpu tahun diya siya nagmi'raj pa taas sin langit adapun duun ha pagmi'raj niya nafardhu nawajib in sambahayang lima waktu, nakasambahayang siya ha Makkah tuw tahun pagubus ampa siya diyaak maghijra (maglayn) pa hula Madinah.

In kaawnan sin da'wah ha hula ha panagnaan panawag-tawag niya; amuna in panawhīd pa Allāh sarta diyaak niya in manusiya ha hula Makkah; layuan in kakahinang shirik damikyan diyaak niya sin magtulus- ikhlas in mga manusiya ha pag-ibādat nila pa Allāh. Nanuytuy in panawag tawag niya ha biyaini hal hangpu tag-tuw tahun .

Pagubus diyaak siya maglayn pa Madinah salawat iban salam kaniya, sarta masi-masi siya nag da'wah ha hula Madinah pa panawhīd pa Allāh sampay kiya ganapan sin mga hukuman iban dugaing pa dayng ha mga ibādat siyara' sin Allāh.

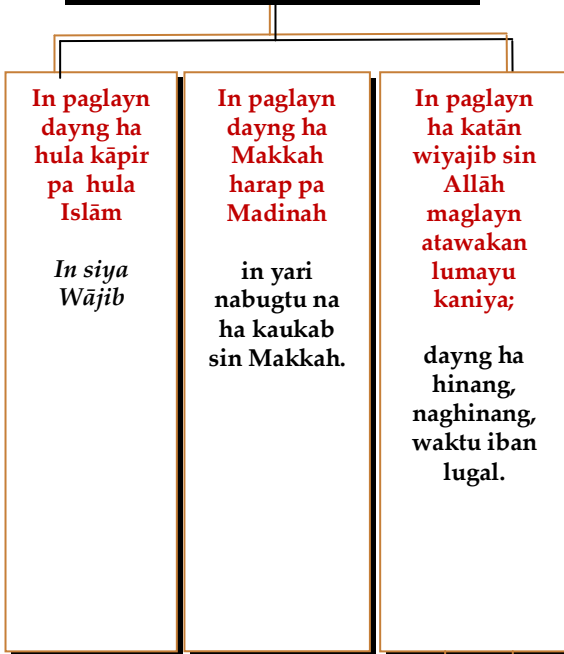
Daindi bang ta taki-takihun in seerah sin Rasul salawat iban salam kaniya ha pagda'wah niya; kakitaan mu in pag da'wah niya ha tungud sin tawhīd masi masi sampay siya nawapat, hātihan niya dayng namān ha kapaturun kaniya sin wahīy diyaak na siya mag da'wah ha panawhīd sampay na sadja siya nawapat. Daindi hayni makakawa kita hipag-panukang matampal ha mga manusiya amuin magbissara; misan di na mag da'wah pa tawhīd, hatiha niya mamarahi na kunu' misan mga pila jām pangadjiun in tawhīd.

Kabtangan sin nagbaktul -رحمه الله- "nagmi'raj pa taas langit" makakawa kita dii pangadjian:

[1] Sabunnal tuud in katān kiyabayta kātū' sin Nabiy salawat iban salam kaniya dayng ha mga ilmu' ghayb hipamūwng ta: namaratsaya, kimahagad iban nagpatikupu kami.

[2] Kahalgaan sin sambahayang fardhu, amuin kiyafardhu ha taas sin langit.

Nabahagi in Hijrah (Paglayn) pa Tuw Bahagian



Hinang: katān sin piyanglangan sin Allāh; dayng ha mga uwhan nila in Shirik .

Naghinang: kāpir, munāfiq iban dugaing pa nila.

Waktu: paglayn ha waktu pagkug-kuyag sin mga kāpir.

Lugal: paglayn dayng ha lugal pagkug-kuyagan sin mga kāpir

Iban in Hijra amuna in maglayn dayng ha hula pag shishirkan madtu pa hula Islām, in hukuman niya fardhu ha Ummat ini maglayn siya dayng ha hula paghihinangan shirik madtu pa hula amuin wayruun nagshishirk; amuna in hula Islām, masi masi siya awn paghijrah sahingga tumindug in Adlaw Kiyāmat.

Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعِفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَكَ مَاؤَاهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِلَّا الْمُسْتَضْعِفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ قَالُوا لَكَ عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَ لَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

((Sabunnal tuud in mga sila amuin karwaun na sin mga malaikat in mga nyawalihan nila pagubus in kaarwanan nila anyaya ha ginhawwa baran nila [sabab sin pagtinggal nila sin paglain dayng ha hula kufur pa hula Islām] mamuwng kanila in mga malaikat ha waktu sin pagtangsu sin mga nyawa nila salta panusumi kanila: mayta kamu way naglain? Nah sambung nila in kaarwanan namü' ha laum kahinaan (wayruun kusug). Mamung in mga malaikat kanila: bukun ka in lupa sin Allāh maluwag hasupaya paglainan niyu (hasupaya limaya kamu ha Agama niyu iban ha ginhawwa baran niyu dayng ha pamaba maba kaniyu), sila na yadtu amuin wayruun naghijra in hulaan nila (katutugan nila) amuna in Apinārka' Jahannam iban sangi-ngi' na uuwian ☪ Malaingan (in makaguwa dayng ha banda) amuin mga sila mahina (taga udhur) dayng na mayan ha kausugan iban kababaihan iban bata bata amuin wayruun gaus hikapamuas nila dayng ha pag anyaya kanila iban wayruun dān hikaguwa nila dayng ha pag anyaya kanila ☪ sila na yadtu amuin maapun sin Allāh. Iban in Allāhu taala Baing Maapun)).

☀ **Mabugtu in pagtawbat ha duwa parakala:**

[1] Bāng sumilak na in mata-sugah ha sadlupan.

[2] Atawa bang mawapat na in manusiya amuin ha gunggungan na in napas niya; di' nataymaun in pag tawbat sin siya *«Bukun laung sin Allāh subhana wa taala in pag tawbat ha mga sila naghihinang sin kangian sahingga humadir na kanila in kamatay ampa sila mamūwng sabunnal tuud in aku nagtawbat na biyaun (na, di na taymaun kanila bang in sila nawapat na halawm kakufur pa Allāh)»* [4:18].

☀ **Sabda sin Rasul (ﷺ):** *((wayruun na pag hijra puas sin kaukab; hati niya maukab na in Makkah))* [Hadīth]: hātiniya dayng ha Makkah harap pa Madinah, dii ha hadīth makawa ta in kakupul di siya magbalik pa Makkah.

Iban parman Niya (ﷺ):

«يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِيَّ وَاسِعَةً فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ»
((Uh kamu mga iypun ku (namamaratsaya kākū') Paglayn kamu dayng ha lupa ha di' kamu makatanam tumunay sin ibādat ku, sabunnal tuud in lupa maluwig. Pag-ibādat kamu kākū' (tunggal) iban ayaw kamu magsakutu kākū' hambuuk unu-unu)).

Laung hi Imam Al-Baghawī رحمه الله: “ in sabab piyaturun in ayat ini, ha mga sila Muslim amuin yadtu sila ha Makkah wala sila naglayn tiyawag sila sin Allāh ha ngān sin pag-īmān yaa ibadiy alladhina amanu hātiniya tiyawag sila sin Allāh in daakun sila maglayn pa hula Islām”.

Iban in dalīl sin hijrah dayng ha Sunnah: sabda sin Rasul (ﷺ); *((Di mabugtu in pag hijra (paglayn) sahingga mabugtu in pag tawbat, iban di da isab mabugtu in pag tawbat sahingga di similak in sugah dayng ha sadlupan))* [Hadīth]. [hātiniya dayng ha mga alamat sin qiyamat amun gumuwa na in mata suga ha sadlupan, na ha waktu ini di na magmumpa at in pagtawbat, daindi bugtu na in paghijra].

Ha waktu man timutug na in Rasul salawat iban salam kaniya ha Madinah; naraak na siya magpasampay dayng ha mga nakapin shara'; biya sin: Pagzakat^[1], Pagpuasa, Paghajj, Pagjihād iban na sin PagAdhan damikyan nangdaaki na siya pa hinang marayaw iban nanglangi pa hinang mangi damikyan dugaing pa dayng duun; dayng ha mga shara' sin Islām.

Nagda'wah siya ha mga shara' nakapin halawm sin hangpu tahun, pagpuas sin hangpu tahun nawapat in Rasul salawat iban salam kaniya panghu kanungnungan sin pangatayan natu^[3].

Adapun in Agama niya masi masi timitindug, sarta kiyabayta iban piyasawa na sin Rasul salawat iban salam kaniya ha mga ummat niya in katān; Wayruun marayaw buwat malayngkan kiyabaytaan niya na in Ummat, sarta wayruun isab mangi buwat malayngkan kiyapahallian na in Ummat^[3].

Iban in mga hinang-marayaw kiyabayta niya; biya na sin panawhid iban sin katān amuin kabayaan sin Allāh iban kiyaridaan Niya.

Iban in hinang-mangi amuin piyapahallihan ha Ummat niya; biya sin Shirik iban sin katān kabungsihan sin Allāh sarta di Niya taymaun^[4]..

[1] Laung hi Shaykh ibn Uthaymīn -رحمه الله- : " in Zakat nafardhu ha Makkah malayngkan wala pa kiyabayta in gantaan niya. Kiyabayta in nisab amuin gantaan sin Zakat subay na in Rasul (ﷺ) ha Madinah".

[2] Nawapat in Rasul (ﷺ) ha tahun hikahangpu puas sin pag hijra, sarta kiyatanum ha bay sin Aisha (رضي الله عنها).

[3] "Wayruun marayaw buwat malayngkan kiyabaytaan niya na in Ummat, sarta wayruun isab mangi buwat malayngkan kiyapahallian na in Ummat": Subay sumaksi kitaniyu sin sabunnal tuud in Rasul (ﷺ) kiyatunay niya in amanat sarta kiyapasampay niya in risala (in diyaakan kaniya) sarta kiyapatumtuman niya in ummat damikyan nag jihad siya ha karna' sin Allāh sin sabunnal pagjihād, binīyn niya in Ummat halawn sin kasawahan, halawm sin mga kadalil-dalilan malayngkan in malling daindi kabinsanaan in tiyatagama kaniya.

[4] [Hatihan niya in katān ini bakas niya na nalilay sarta bakas niya na piyapahalli in Ummat salawat iban salam kaniya]

Mga Salaggu-Laggu Hiyaram Sin Allāh

Shirik Dakula

(Hikaguwa dayng ha likusan sin Agama Islām)

Shirik Asibi'

(Di' hikaguwa dayng ha likusan sin Agama Islām)

Kaba'ir Dusa Dakula

(Katān sin kiyabayta awn tugila' tungbas kabinsaan)

Saga'ir Dusa Asibi'

(Katān haram wayruun kiyabayta awn tugila' tungbas kabinsaan)

Adapun in Rasul (ﷺ) piyara siya sin Allāh pa katān manusiya sarta fiyardhu sin Allāh in pagtaat kaniya ha katān *Thaqalayn* (Jinn iban Manusiya).

Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾
 ((Pamūwngan U Muhammad Ya Kamu mga manusiya in aku Rasul sin Allāh daak mawn kaniyu katān ...'))^[1]

Adapun jiyukup na sin Allāh in Agama Islām.

Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾
 ((ha adlaw ini (amuin pagturun sin ayat ini yawmu fath) jiyukup Ku na kaniyu in Agama niyu damikyan jiyukup Ku na in ni'mat sarta nagridah na aku kaniyu Islām in Agama niyu))^[2]

Iban in dalil sin in siya mawapat (ﷻ), parman sin Allāh (ﷻ):

﴿إِنَّكَ مَبِيتٌ وَإِنَّهُمْ مَمَيِّتُونَ ﴿١﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ﴾
 ((Sabunmal tuud in ikaw (uh Muhammad) mawapat da iban in sila/manusiya mapatay da isab. Pag-ubus sabunmal tuud in kamu ha yawmal qiyamah ha antara sin Tuhan niyu takhtasimuun maglugat)).

[1] Piyara in Rasul (ﷺ) pa katān manusiya iban piyapasan na sin Rasul ha waktu kapara kaniya in agama amuin nakauna dayng kaniya. In mga Yahudi' iban sin mga Nasara ha waktu sin Rasul (ﷺ) - ha zaman nila iban sin ha zaman sin kitaniyu - bang diyatungan sila sin da'wah, pagubus wala nila tiyayma; maitung sila kāpir misan pa in kaawnan sin agama nila agama sin Mūsa atawakan sin Īsa (عليه السلام).

Iban dayng ha mga dalil niya; Parman sin Allāh (ﷻ)

1- ﴿Pamūwngan U! Muhammad Ya kamu mga Ahlal kitāb (yahud iban nasara) kari kamu pa kalima amuin diyaak sin Allāh [unu in kalima yaun?] in di' kitaniyu magtag-iypun buwat malayngkan pa Allāh iban di' kitaniyu mag shirik kaniya hangsulag unu unu) [3:64].

2- ﴿daha niyu mag-atubang in di' mamaratsaya pa Allāh (amuin mga sila imatubang pa Allāh) damikyan in di' mamaratsaya pa adlaw qiyamat iban di' nila haramun in unu unu na hiyaram sin Allāh iban sin Rasul Niya iban di' sila mag agama sin Agama sabunmal (in sila yadtu) dayng ha mga kiyadihilan sin kitāb (yahud iban sin nasara) [9:29].

3- Sabda sin Nabiy (ﷺ) (sumapa aku, wayruun makarungug kākū' Yahudi'y atawakan Nasraniy pag-ubus di' siya mamaratsaya kākū' buwat malayngkan in siya makalamud maghula ha Apinārka' Jahannam) [Hadīth].

[2] in āyat ini pangradd (panulang) ha mga maghihinag bid-ah.

Hikalima: In Kahinapusan

In mga manusiya bang sila mapatay na bangunun da sila magbalik; in dalil parman sin Allāh (ﷺ):

﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾

((dainduun Namü' kamu piyapanjari iban duun hibalik Namü' kamu, iban dainduun da isab Namü' kamu bangunun magbalik)).

iban parman Niya (ﷺ):

﴿وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۖ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾

((In Allāh siya in nagpaawn/nagpatubu kaniyu dayng ha lupa ۞ pagubus hibalik kamu dainduun ampa kamu paguwaun bangunun magbalik))

Pagpuas bangunun in manusiya, hisabun na sin Allāh sarta tungbasan na in kakahinang nila; bang marayaw tungbasan sin marayaw bang mangi tungbasan daisab damikyan sin mangi. Iban in dalil parman Niya (ﷺ):

﴿وَاللَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيُخْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيُجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى﴾

(Iban in tagmiliq Allāh; hakatan halawm sin pitung lapis langit iban sin pitung lapis lupa hasupaya tungbasan in mga naghinang mangi sin unu unu na nahinang nila iban tungbasan niya in mga sila nagmarayaw sin marayaw)^[1]

Iban hisiyu in manghimuting sin pagbangun kāpir; in dalil parman Niya (ﷺ):

﴿رَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعْصُوا ۚ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُعْصِيََنَّ ثُمَّ لَتَنْتَبِرْنَ بِمَا عَمِلْتُمْ ۚ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾

((Dimaawa in mga nagkukufur sin di' sila bangunun magbalik, pamuwangan kanila U Muhammad! Ha tuhan ku (sapahan ku) sabunnal tuud in kamu yan bangunun ampa hibayta kaniyu in hinang niyu iban in yan maluhay pa Allāh))^[2]

Iban nagparā in Allāh mga karasulan hasupaya dumihil kakukuyagan iban pagpahalli, in dalil parman Niya (ﷺ):

﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

((mga karasulan dumihil kakuyagan iban magpahalli...)).

Iban in panagnaan nila amuna in Nuh (ﷺ) iban in hinapusan nila amuna in Muhammad (ﷺ) in siya khatan sin mga kanabihan. In dalil in panagnaan rasul in Nuh parman Niya (ﷺ):

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾

(Sabunnal tuud nagpaturūwn Kami kaymu biya sin kapaturūwn Namü' kan Nuh iban sin mga kanabihan pagubus niya)^[3]

[1] Katān sin manusiya makakinam (makalabay) kamatay iban bangunun ha adlaw kiyamat sarta hisabun iban tungbasan in katān hinang niya.

[2] hisiyu-siyu in manghimuting sin pagbangun iban sin hisab nakapagkufur; palsababan piyuting niya in rukun dayng ha mga rukun sin Imān.

[3] in Nuh (ﷺ) panagnaan rasul, in dalil parman niya sin Allāh (ﷺ): *(Sabunnal tuud nagpaturūwn Kami kaymu biya sin kapaturūwn Nāmü' kan Nuh iban sin mga kanabihan pagubus niya)* [4:163].

Adapun in panagnaan nabiyy amuna in Ādam (ﷺ), in dalil: Amuin ha waktu naasubu in Nabiyy tungud kan Adam in siya ka nabiyy? sabda niya: *(nabiyy nara nagsambung laung sin Allāh)* [Hadīth].

In hulihan nabiyy iban rasul amuna in Muhammad (ﷺ), in dalil:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ ۚ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

((bukun in kaawnan sin Muhammad ama' sin mga kausugan niyu malayngkan Rasul sin Allāh sarta hinapusan nabiyy)) [33:40].

Na! hisiyu-siyu in dumaawa in siya nabiyy atawakan nagdara risalah mapuas in Nabiyy salawat iban salam kaniya in siya putingan kāpir, iban hisiyu siyu in kumahagad sin daawa niya in sila yadtu kāpir sibu' niya.

Iban kiyafardhu sin Allāh pa katān iypun in pagkufur pa mga *tāghūt* iban pag-īmān pa Allāh. Laung hi Ibn Ibn al-Qayyim - رحمه الله: "In *tāghūt* unu-unu na lumiyu in iypun ha tubtuban sin pagtag-iypun, pangahagad iban pagtaat".

Iban in tiyap-tiyap ummah piyarahan sila rasul tiyagna dayng kan Nūh sambil kan Muhammad; mangdaaki pa pag-ibādat pa Allāh tunggal iban nanglangi ha pag-ibādat pa mga *tāghūt*. Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

(iban sabunnal tuud nagparā kami ha tiyap-tiyap ummat rasul; hipamūwng nila mag-ibādat kamu pa Allāh iban layui niyu in mga tāghūt ...)

Iban in mga *tāghūt* mataud; in uwhan niya lima: Iblis liya'nat sin Allāh, hisiyu-siyu in piyagtag-iypunan pag-ubus in siya na nagridah, hisiyu-siyu in manawag-tawag ha pagtag-iypun pa baran niya, dumawaa in siya makaingat sin Ilmu" Ghayb iban sin naghukum ha dugaing piyara sin Allāh. In dalīl parman Niya: (ﷺ):

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۚ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

((wayruun paglugus ha Agama, sabunnal tuud piyatampal na in marayaw dayng ha mangi, na! hisiyu-siyu in nagkufur ha tāghūt iban nag-īmān pa Allāh; na! nakagawngüing na siya ha lubid gawgut...))

Sarta in yari - in ma'na niya- "Lā Ilāha Illallāh". Damikyan ha hadith: *(In uwhan sin katān pakaradjaan amuna in Islām, in hāg niya amuna in sambahayang, iban in sataas-taas niya amuna in Jihād fī Sabīlillāh)* [Hadith].

Piyara sin Allāh in mga kanabihan iban karasulan hasupaya dumihil kakuyagan iban pagpahalli, iban in sila nahambuuk duun ha pagda'wah sin panawhīd iban sin paglayu dayng ha tāghūt iban shirik. In Dalīl parman sin Allāh: *(iban sabunnal tuud nagparā kami ha tiyap-tiyap ummat rasul)* *(tiyap-tiyap firaq)*

(hipamūwng nila mag-ibādat kamu pa Allāh) : hātiniya tunggalun in Allāh.

(iban layui niyu in mga tāghūt) : biya sapantun hibutang mu ha kīd mu in tāghūt iban in ikaw ha kīd hansipak, in yari salaggu laggu paglayu' iban pagpahalli, siya na in pagsabunnal sin barāa' dayng ha Shirik iban sin naghinang kaniya.

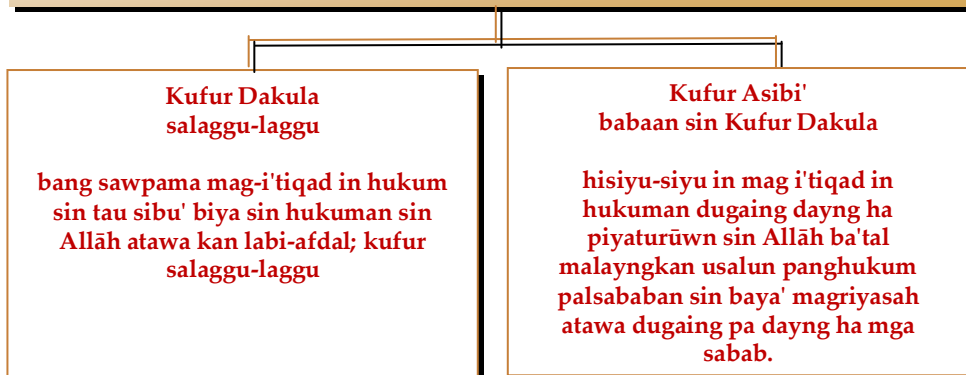
Kiyafardhu sin Allāh pa katān iypun in pangufur ha tāghūt iban pag-īmān pa Allāh, iban subay makauna in pagkufur ha tāghūt dayng ha pag-īmān pa Allāh:

(hisiyu-siyu in nagkufur ha tāghūt iban nag-īmān pa Allāh)

In Tāghūt: unu-unu lumiyu in iypun ha tubtuban sin pagtag-iypun (biya na sin mga batu iban kahuy), pangahagad (biya sin mga ulama' sin mga kakahinang mangi) iban pagtaat (biya sin amīr amuin dugaing ha pagtaat pa Allāh).

Iban in mga *tāghūt* mataud; in uwhan niya lima: [1] Iblis liya'nat sin Allāh (maksud sin nagbaktul habal-pagpahati bukun duwaa; hātiniya in Iblis liya'nat siya sin Allāh), [2] hisiyu-siyu in piyagtag-iypunan sakali in siya nagridah, [3] hisiyu-siyu in manawag-tawag ha pagtag-iypun pa baran niya, [4] dumawaa in siya makaingat sin Ilmu" Ghayb iban [5] sin naghukum ha dugaing dayng ha piyara sin Allāh.

**In paghukum ha dugaing dayng ha piyaturun sin Allāh (ﷻ)
Pagpasawa kaniya:**



Biyahagi hi Imām ibn Qayyīm in *Jihād* pa upat darajat:



In Katayudturan sin Al-Usūluth Thalāthah amuna: Tuw Pangasubu ha lawm pakubulan, Mayta natu' piyangadjian in Tawhīd, Mayta natu' piyangadjian in Tuw Usulan iban hikma ha lawm niya	Upat Mas-alah in dalīl (Sūrah Al-Asr)	Al-I'lm	In pangingat pa Allāh, pangingat sin Nabiy niya iban pangingat sin agama Islām sarta mga dalīl niya (Tuw Usulan)
		Al-A'mal	((Miyulliya in ilmu' sin hinang, bang niya sambagun bang di' malayngkan manaw)) Na wayruun faiddah sin Ilmu' bang wayruun iyaagaran sin hinang, sarta panagnaan hitilakbu' pa Apinarka Jahannam amuna in tuw; agad kanila: Alim nangadji sin ilmu' malayngkan wayruun iyanggawtaan.
		Da'wah	Shurut sin Da'wah: Al-Ikhlās, Ilmu' ha Islām, Ilmu' ha kahalan sin Mad-ūw, Hikmah iban Sabar.
			In panagnaan mawdu' ha Da'wah amuna in Tahwīd, amu ini in Dawah sin mga Karasulan iban Kanabihan. In sataas-taas darajat sin Dawah amuna in: Tawhīd iban pagpalayu dayng ha Shirik
	Tuw Mas-alah	Sabr	In kasabar duun ha pagtaat pa Allāh (Salāh), In kasabar ha pagma'siyat pa Allāh (Ribā), In kasabar ha mga kiyataqdir sin Allāh mangi na ka atawa marayaw. Hātiniya: Pagsabar ha Pagpanuntut Ilmu', Pag-anghawta iban Pagda'wah sin kiyapangadjian.
			Tawhīdur Rubūbīyah (Panghinunggali pa Tuhan, Siya ra in taga haqq pagtag-iypunan) iban Tawhīdul Asmā Was Sifāt.
			Tawhīdul Ulūhīyah (Al-Ikhlās) Bunnal tuud in Allāh di' magridah ha mga sila dimihil limbang Kanya ha pag-ibadat, wayrun malaikat masuuk sarta wayruun Nabiy piyarah Paglayu dayng ha Shirik iban na sin naghihinang kaniya: duun ha pangatayan (pagdugal ha mga Kuffār), Dila <i>«Sabunnal tuud in aku bari' dayng ha mga piyagtag-iypunan in mapuas dayng ha Allāh»</i> iban pamaranan (Di' pagsuuk ha mga Iyd nila iban sin kakahinang nila).

Pangadjian sin Tawhīd	(Al-Hanīfiyyah): siya in <i>Millah</i> in agama pagpalling dayng ha shirik umalup pa ka-ikhlas, panawheed iban pag-iman Bahasa: dayng ha kalima <i>wahhada</i> bimana tunggalun, <i>wahhada shay'</i> tiyungal niya in unu unu na; bang niya hinangun hambuuk. Ha Islām: amuin tunggalun mu in Allāh ha unu-unu na amuin tupan Kaniya (tumuwp ha kabasāran Niya); dayng namān ha rububiyyah, uluhiyyah iban sin kangān-ngānan Niya iban kasifat-sifatan. Sarta tuw in parbahagian niya: <u>Tawhīdur Rubūbiyyah</u> : Tunggalun in Allāh ha katān sin kakahinang niya. hātiniya tunggalun mu in Allāh ha Pagpapanjari niya, damikyan in Pagtagmilik iban sin Pag-tagamulahi ha katān pakaradjaan sin dunya. <u>Tawhīdul Ulūhiyyah</u>: Tunggalun in Allāh duun ha pag-ibadat. <u>Tawhīdul Asmā was sifāt</u>: Tunggalun in Allāh duun ha unu-unu piyagngan atawa kan piyagsifat Niya ha lawm sin Qur-ān atawa sin Rasul niya, damikyan isbatun in isbat niya iban nafihan in niyapihan niya, ha wayruun tahrif , wayruun ta'til, damikyan wayruun takyif iban wayruun tamthil. Shirik: In pagduwaa, pagtag-iypun mapuas dayng ha Allāh. Amu ini in salaggu laggu dusa ha babaw sin gumi.
In Tuv Usulan	Pangingat pa Allāh, “Hisiyu in Tuhan mu?” Biyaddiin kaingat mu sin Tuhan mu? In Rabb (Tuhan) siya in susumbahun, Parbahagian sin mga Ibadat, hukuman sin hisiyu-siyu in dumihil limbang atawa bahagian niya in unu-unu na dayng ha mga Ibadat dugaing mapuas dayng ha Allāh sarta in Dalīl niya. Pangingat sin Agama Islām sarta dalīl niya, Ma’na sin Islām, Darajat sin Agama, Arkan sin Islām, Ma’na sin Pagnaiksaksi, Arkan sin Īmān , Ihsān, Dalīl sin darajat sin Agama, Alamat sin Adlaw Qiyamah. Pangingat ha katayudturan sin Nabiy (ﷺ), ngān, nasab, ummul iban sin da'wah niya, lugal niya, hikma ha pagparah kaniya, waktu sin panawagtawag niya pa Panawhid, Isra’ iban Mi’raj, hawnu iban kahnu kiyawajib in Sambahayang, In pagHijrah iban hikma sarta waktu niya, waktu kahnu piyasampay in nakapin dayng ha mga Shara’, Waktu sin Da’wah, Kawapat niya, unu-unu na in piyaratung kaniya dayng ha mga pangadjian agama, Kajukupan sin Agama iban sin Kajukupan sin Ni’mat.

In Katayudturan sin Al-Uṣūluth Thalāthah amuna: Tuw Pangasubu ha lawm pakubulan, Mayta natu' piyangadjian in Tawhīd, Mayta natu' piyangadjian in Tuw Uṣulan iban hikma ha lawm niya

In Kahinapusan

Adlaw pag-Bangun, Pag-Tungbas ha mga kakahinang, Kakufur sin manghimuting ha Adlaw pagbangun, Hinang sin mga Karasulan, Panagnaan rasul iban hulihan niya, Duwa rukun sin Tawhīd: Pagkufur pa mga Tāghūt iban pag-iman pa Allāh, Ma'na sin Tāghūt, Uhan sin Tāghūt, Sifat pagkufur pa mga Tāghūt, Ma'na sin Lā Ilāha Illallāh, In Islām Uhan sin Dīn, In hag niya amuna Salāh, sataas-taas niya amuna in Jihād.

Parbahagian sin Jihād	<i>Jihādun Nafs</i>	Jihad sin Baran Amuna in pagpangadji, pag-anggawta, pagpanawag-tawag iban pagsabar. (Sūrah Al-A'sr)	
	<i>Jihādush Shaytān</i>	Shahawāt	Kabā'ir Dusa Dakula (Katān sin kiyabayta awn tugila' tungbas kabinsaan)
			Saghā'ir Dusa Asibi' (Katān haram wayruun kiyabayta awn tugila' tungbas kabinsaan)
		Shubuhāt	Shirik Dakula (Hikaguwa dayng ha likusan sin agama Islām) iban Shirik Asibi'
	Bid'ah		
	<i>Jihādul Kuffār wal Munāfiqīn</i>	pangatayan, dila, alta iban ginhawa baran.	
	<i>Jihādu Arbābidh Dhulm wal Bid'ah wal Munkarāt</i>	lima (gaus), dila iban pangatayan.	
Tāghūt	Iban in mga <i>tāghūt</i> mataud; in uwhan niya lima: Iblis liya'nat sin Allāh (in Shaykh kamaksuran sin liya'nat daindi pamaytai sin hāl sin Iblis), hisiyu-siyu in piyagtag-iypanan pag-ubus in siya nagridah, hisiyu- siyu in manawag-tawag ha pagtag-iypan pa baran niya, dumawaa in siya makaingat sin ilmu' ghayb iban sin naghukum ha dugaing piyara sin Allāh		
In Allāh in Labi-Sangat Nakāingat			
Salawat iban Salam pa Panghu natu' Muhammad iban na sin ahli niya iban na sin mga kasahabatan niya.			

Mga Pangasubu Tungud Sin Tuw Usulan Iban Mga Kadalilan Niya

Pīah in jawab sahīh matutuud.:

1. Nagbaktul sin kitab Tuw Usulan:

Muhammad bn Sulayman Attamimiy – Muhammad bn Abdulwahhab – Katān sin kiyabayta

2. In kahawpuan sin Tuw Usulan amuna in pangasubuh ha lawm kubul: Bunnal – Bahtal

3. In duwaa sin nagbaktul pa mga mamassa duun: Duwa lugal – Tuw lugal

4. Manjari bahagiun in fahras pa (6 – 5) bahagian.

5. Pagpangadji tawhīd: Fardh Kifayah – Fardh Ayn

6. Dalīl sin upat mas-alah: (Al-Asr – Al-Ikhlās)

7. Hisiyu siyu in nangadji sarta wayruun iyanggawtaan piyagsibu siya pa
 (Nasraniy – Yahud – katān sin kiyabayta)

8. Nabahagi in kasabar pa: (Duwa bahagian – Tuw bahagian)

9. Maksud sin hilalaungan hi Imam Shāfiīy tungud sin Surah Al-Asar: _____

10. Hisiyu siyu in namaratsaya ha hambuuk dayng ha ginisan sin Tawhīd ha wayruun lamud sin kaibanan; di' matawag muwahhid? Bunnal - Bahtal

11. In paglayu dayng ha Shirik iban maghihinang kaniya duun ha: pangatayan, dila iban baran – paglayu dayng ha hinang iban naghinang – katān sin nasabbut

12. In maksud sin masjid ha parman sin Allāh: "Sabunnal tuud in katān kamasjiran karna' tuput pa Allāh":

Masjid biyangun – in baran amuin hisujud – in ginlupaan amuin pagsujuran – katān sin nasabbut

13. Manhaj sin Salaf: manglawag dalīl ampa magi'tiqad – mag i'tiqad ampa manglawag dalīl

14. Hisiyu siyu in nalawng dayng ha mga tagapanghati; awn piyagsibuan nila iban:
 Yahud – Nasraniy

15. Hisiyu siyu in nalawng dayng ha mga simusumba; awn piyagsibuan nila iban:

Yahud – Nasraniy

16. In tuw Mas-alah amuna in Tuw Usulan? Bunnal – Bahtal

17. Nabahagi in duwaa pa: Duā' Mas-alah iban duwaa ibadah – Duā' ha dila sin kahalan iban duā' sin dila sin kabtangan

18. In duwa mas-alah nabahagi pa: Duwa bahagian – Tuw bahagian

19. Nabahagi in manusiya ha pag-i'tiqad sin kasabab sababan pa: Duwa bahagi iban gihitung – Shirk akbar iban asghar iban manjari

20 .Manjari in *istighatha* ha mga piyapanjari:

Mutlaq (Mutallak) Katān – ha hisiyu siyu in taga gaus – ha hisiyu siyu in taga gaus sarta ha upat shurut

21. Ma'na sin La ilaha illa Allāh : _____

22. In paghambuuk sin dugaing dugaing agama: Manjari – Dusa Dakula – Kufur

23. In pangahagad sin Awn in Allāh *ijmalan*: Mataud – Upat

24. Unu ka in malaikat awn pangatayan: Huun – Way

25. In *alagah* sin Iman iban sin Tawhīd: in Iman Ām sarta in Tawhīd lamud ha Iman:

Sahī – Khata'

26. In rukun sin Iman: 5 – 6 – 8

27. In mga mushrik awn tiyu-tiyu dayng ha pagibadat pa Allāh: Sahī – Katha'

28. Hisiyu siyu in siyumba dugaing dayng ha Allāh sarta wayruun siya nagrida':

Tāghut – Bukun Tāghut

29. Panunggali pa Allāh duun ha pagtag-amulahi sin katān piyapanjari iban pagpaturun sin tubig ulan; in siya: Tawhīd Uluhiyyah – Rububiyyah – Al Asma' was Sifat

30. Dayng ha mga manglaraki sin usulan sin tawhīd: Shirik Akbar – Ashghar – Bid-ah

31. In panagnaan kawajiban amuna in pagbakti pa duwa maas: Sahī – Katha'

32. In salaggu laggu hiyaram amuna in zina iban mamatay tau amuin hiyaram sin Allāh patayun: Sahī – Khatha'

33. In Mi'raj amuna in pagtulak dayng ha Makkah pa Baytul Maqdis: Sahī – Khata'

34. Piyaratung in Nabiy salawat iban salam kaniya pa: Kawman niya tugila – Thaqaalayn

35. In Nabiy salawat iban salam kaniya: Nawapat – In kanabihan di' magkawapat
36. Hisiyu siyu in manghimuting sin pagbangun magbalik kufur: Akbar – Asghar
37. In agama sin mga kanabihan: Hambuuk – Tiya tiyap nabiy agama
38. In Hijra: mabugtu ha kaukab sin Makkah – Masi-masi sambil hitindug in adlaw mahuli
39. In Hijrah amuna: Paglayn dayng ha hula kufur pa hula Islām – Pagbīn sin mga hiyaram sin Allāh
40. In agama Islām najukup na malayngkan in unu unu kīta sin tau marayaw ha tagaynup niya: Sahī – Khata'
41. Subay awn pagbiddan sin hukum duun ha hinang iban hukum duun ha naghinang: Sahī – Khata'
42. Panagnaan nabiy: Adam alayhis salam – Nuh alayhis salam
43. In Nabiy natu' –salawat iban salam kaniya- in siya: Nabiy – Rasul

Lawaga in jawab sahi-matuwp dayng ha Set B ampa mu hibutang in umbul pa Set A:

Set A	Umbul	Umbul	Set B
Tawhīd ha bahasa arab	1		Hilalaungan hi Imam Ahmad: Bang ku kakitaan in hambuuk kafir; babaun ku in pangatud ku, ha bugah kakitaan ku in atu sin Allāh
Tawhīd ma'na ha shara'	2		Nalangcum in pamaratsaya ha tiyap-tiyap jumatu pagubus sin kamatay
Tawhīd Uluhiyyah	3		Siya na in kabtangan sin Dila, i'tiqad sin pangatayan iban hinang sin Baran iban Pangatayan. Magtaas ha hinang pagtaat sarta magbaba ha hinang pagma'siyat
Tawhīd Rububiyyah	4		Al Islām, Al Īman iban Al Ihsān
Tawhīd Al Asma' was Sifat	5		Karna' Allāh iban karna' dugaing dayng ha Allāh
Alhanifiyyah	6		Wājib, Jaiz iban Muharram
Panagnaan panawag iban daak ha lawm sin Qur an	7		Shar iyyah iban Hissiyah
Al-Nid	8		Pangasubu ha lawm pakubulan
Alkhasyah	9		Ilmu', pag anggawta, panawag tawag iban pagsabar
Attawakkul	10		Al Ikhlas iban Mutabaah
Duwa shurut hikatabuk sin Ibadat	11		Siya na in pangamdusi sabunnal pa Allāh ha wayruun pagduwa ruwa iban na sin paghinang sin kasabab sababan
Kahawpuan ma'na sin Upat Masail	12		Siya na in kabuga timindug ha panginat sin kalagguan sin kiyabugaan iban kajukupan sin kamahardikaan niya. Siya na in <i>shabih</i> , <i>nadhir</i> iban <i>mathil</i>
Kahawpuan sin Tuw Masail	13		Siya in Shabih, Nadhir iban Mathil
Kahawpuan sin Tuw Usulan	14		Ha surah Albaqarah

Nabahagi in mga kasab-sababan pa:	15		Agama pagpalling dayng ha shirik sarta umalup pa ka-ikhlas, panawhīd iban pagĪman
Nabahagi in pagsumbayi pa:	16		Panunggali pa Allāh duun ha unu-unu piyag ngān atawa kan piyagsifat Niya pa baran niya ha lawm sin Qur-ān atawa sin Rasul Niya. Damikyan Isbatun in isbat niya iban nafihan in niyapihan niya ha wayruun <i>tahrif</i> wayruun <i>ta'til</i> damikyan <i>takyif</i> iban wayruun <i>tamthil</i>
Nabahagi in pagtunggah pa:	17		Panunggali pa Allāh duun ha pag-ibadat
Nabahagi in kabuga pa:	18		Panunggali pa Allāh ha pagpapanjari, pagtagmilik iban pagtag amulahi niya.
Al Islām	19		Panunggali ha unu-unu na tugila Kaniya
In darajat sin Agama	20		Dayng ha kalimah wahhada idha ja-alahu wahidan
Al Īman	21		Pagsilak sin mata sugah dayng ha sadlupan atawa kan ha waktu dumatung in kamatay
Nalangcum in pag iman pa Adlaw mahuli	22		Unu-unu lumiya in iypun ha tubtuban sin pagtag iypun, pangahagad iban pagtaat
Dayng ha pagsabunnal sin paglayu dayng ha shirik	23		Tawhīd Rububiyyah, Al Asma' was Sifat, Tawhīd Uluhiyyah iban paglayu dayng ha Shirik iban naghinang kaniya
Waktu mabugtu in pagtawbat	24		Siya na pagpatikupu pa Allāh duun ha panawhīd Kaniya, pangahagad duun ha pagtaatan Kaniya, iban paglayu dayng ha shirik iban na sin naghihinang kaniya
At taghut	25		Mga patta piyagtag iypunan

القواعد الأربع

In Upat Atulan

(Al-Qawā'id Al-Arba')

Ha ngān sin Allāh Baing Ulungun, Baing Kasihun

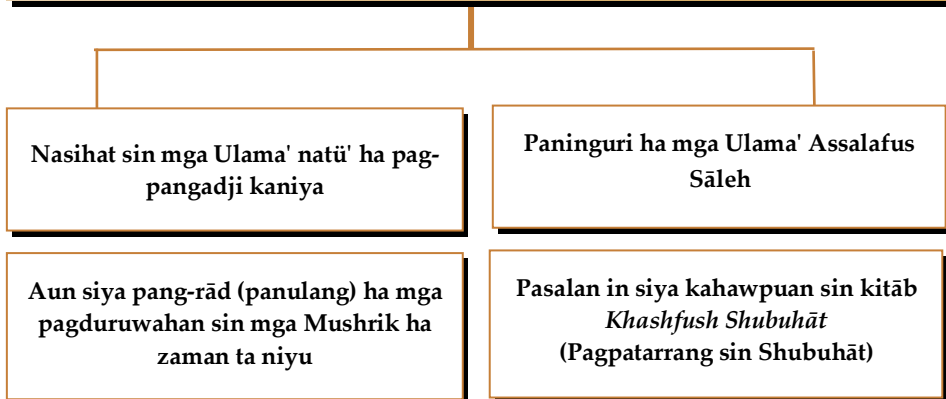
Sabunnal tuud in pudji iban sanglit iban pagsukul tuput pa Allāh ﷺ, pudjihun natu' siya, mikitabang, mikiampun sarta mikipatilibun pa Allāh dayng ha mga kangian sin ginhawa baran natu' iban kangian sin mga kakahinang natu'. Hisiyu-siyu in hidayatan sin Allāh wayna makalawng kaniya, hisiyu-siyu isab in piyasaran na sin Allāh ha kalawngan wayna makahidayat kaniya. Iban magnaiksaksi aku sin wayruun tuput tuhan pagtag-ypunan susumbahun malaykan tuput in Allāh tunggal wayruun limbang niya. Iban magnaiksaksi aku sin hi Muhammad ippun Niya iban Rasul Niya. In mahuli niya...

Pamukalaung

In Nagbaktul sin Kitāb

Shaykhul Islām AlMujaddid da'wah Tawhīd Al-Imam:
Muhamamd bn Sulayman Attamimiy, Abul Husayn
Piyag-anak siya ha Al-Uyaynah ha tahun (1115H)
Iban nawapat siya ha Ad-dhir'iyah ha tahun (1206H)

In Al-Qawā'i'd Al-Arba' siya na in hikaduwa kitāb amuin majukup in silsilah sin pagpangadji sin matan Tālibul Ilm sarta timindug in pagparihala ha pagpangdji kaniya ha mga sabab; dayng didtu amuna:



Tumagna duun ha ini bahgu lumatun ha kitāb *Khashfush Shubuhāt* (Pagpatampal sin mga Kashubuhatan) hasupaya di' makataalluq-kabutangan duun ha baran sin murid unu unu shubhah (pagduruwahan).

Parbahagian Sin Luun Sin Kitāb “*Al-Qawāi’d Al-Arba’*”

Pa tuw bahagian:

[1] Pamukalaung

“Umwānus Sa’ādah”
(Alamat sin
Kasanyangan)

[2] Kalabbihan Sin
Pagpangadji Tawhīd

[3] Al-Qawāi’d

In Mga Atulan

Panagnaan: Pamukalaung

"Umwānus Sa'ādah"
(Alamat sin Kasanyangan)

Tagnaan ku ha ngān sin Allāh
Baing Ulungun, Baing Kasihun ^[1]

Pangayuun ku pa Allāh Al-Karīm,
Tuhan sin salaggu-laggu Aras,
hinangun Niya kaw waliy dii ha
dunya iban ha akhirah ^[2], iban sin
hinangun Niya kaw mubarak
(piyagbarakat in kabuhi) hawnu-
hawnu kaw binaybayan ^[3].

[1] Parsababan sin panagnai sin nagbaktul
sin Basmalāh

1. Paninguri
ha kitāb sin
Allāh iban
sin mga
karasulan
iban na sin
mga
kanabihan
salawat iban
salam
kanila.

2. Paninguri
duun ha mga sila
nakauna dayng
ha mga ulama'
iban sin Assalaf
amuin kaawnan
sin ādat nila
pagtagna sin
mga piyagbaktul
nila sin
basmalah..

3. Dayng ha
lawang sin
pagpangayu'
barakat ha ngān
sin Allāh
Al-Karīm.

[2] pag-ubus sin basmalāh tiyagnaan sin Shaykh – رحمه الله - in pamukalaung duun ha panginduwa ha nanununtut Ilmu" biya sin kiyabiyaksahan niya, in yari dalil duun ha pagmatuyu niya iban ulung-lasa niya ha mga nanununtut Ilmu" iban pagpangyu' niya pa Allāh sin madawhat nila in katān karayawan.

[3] In Awliya' sin Allāh sila na yadtu in napuwn duun kanila in Īmān iban sin Taqwa.

Laung hi Shaykhul Islām ibn Taymīyyah - رحمه الله - : "Hisiyu siyu in kaawnan niya mu'min (bar-īmān) iban taqi (nagmamabuga) in kaawnan niya pa Allāh wali"; iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ): *﴿Sabunnal tuud in mga sila (Awliya' sin Allāh), way na kabugaan nila (dunya akhirat) iban way na kasusahan nila, amuin in kaawnan nila nag-īmān pa Allāh sarta nagmamabuga Kaniya﴾* [10:62].

Al-Barakah: siya in mga ni'mat iban sin ganap (labi).

At-Tabarruk: pagpangayu' (barakat) ni'mat iban sin ganap (labi).

Al-Mubāarak: siya na in nagmumumpa kaniya misan unu-unu na in kahalalan niya.

In Tabarruk nabahagi pa Duwa:

Tabarruk Mashrū'

(Pagtabarruk Siyara')

Tabarruk Mamnū'

(Pagtabarruk di' manjari)

Siya na in wayruun kalawagan-nasabbut ha shara' atawa kan kasakupan hissiy (tabiat), sarta in siya dayng ha bahagian Shirik Asibi'.

Iban mabilang kaw dayng ha mga sila bang dihilan magsukul ^[1]

(a) hissiy: biya sin Ilmu", pagduwaa iban sin dugaing dayng kanila duwa; in hambuuk tau nangayuh karayawan duun ha Ilmu' iban sin panaabbiti niya pa karayawan, na mahinang in kaawnan yaun barakah pasalan sin nakahāsīl kitaniyu duun ha hinang niya mataud karayawan.

(b) siyara':
biya sin
pagsambahayang
ha Masjid
Al-Haram atawa
kan duun ha
Masjid Nabawiy.

[1] In ni'mat panukas, in dalīl niya mataud dayng ha parman sin Allāh (ﷻ):

﴿ iban tandasun namū' kamu sin kangian iban karayawan panistingan-panulay ﴾ [21:35].

﴿ ha tatkala niya kita in Arsh miyumutang ha hadarat niya, agi niya; in yari dayng ha kalabbihan sin Tuhan ku sarta hipanandas kākū', magsukul baha aku atawa magkufur, adapun hisiyu siyu in magsukul sabunnal tuud magbalik da pa baran niya sarta hisiyu-siyu isab in magkufur sabunnal tuud in Tuhan ku lagi Maha-mura iban Maha-Mulliyya)), ﴾ [27:40].

﴿ Adapun in manusiya apabila tandasun sin Tuhan niya; dihilan siya kamulliyahan sarta dihilan ni'mat, amuin hipamūwng niya; in Tuhan ku miyulliyya aku" ﴾ [89:15].

Kiyabayta ha Hadīth: (Tuw dayng ha kawman sin Bani Israil, mabaya' in Allāh tandasun sila ..."

In ni'mat amuin awn parsugpatan niya pa *Tawhidur Rubūbīyyah* iban *Tawhīdul Ulūhīyyah* iban Pagsukul kaniya nabahagi pa duwa bahagian;

Pagtaalluk pa Allāh (ﷻ) ha di' pa dumatung in ni'mat;

Pagsarang sukul mapuas dumatung in ni'mat; in pagsukul kaniya duun ha atas;

In bahagian ini subay awn duun ha iypun pag-i'tiqad iban pag-īmān, wayruun pagduwa-ruwa in sabunnal tuud magdirihil ni'mat amuna in Allāh, na di' manjari tumaalluk in pangatayan pa dugaing dayng ha Allāh iban di' siya mangayu' karayawan buwat malayngkan pa Allāh; wayruun na dugaing. Biya sin pagpangayuh sin Jannah (Sulga) pangayuun ini dayng ha Allāh *subhanahu wa taala* palsababan sabunnal tuud Siya in nagtatagdapu, atawa kan lidjiki; di' manjari pangayuun buwat malayngkan pa Allāh (ﷻ).

«iban pagtawakkal kaw pa Sangat-Buhi Allāh amuin di' dagpakan sin kamatay» [25:58], «Amuin piyagtag-iypunan niyu mapuas dayng ha Allāh, wayruun piyagmilikan niya lidjiki hiduhal kaniyu, hangkan pangayu' kamu lidjiki pa Allāh» [29:17], hātiniya tugila in pagpangayuan lidjiki amura in Allāh wayna dugaing «iban pagtag-iypn kamu Kaniya sarta pagsarang sukul kamu Kaniya» [29:17]

Pangatayan

amuna na in pagsabunnal sin Imān iban sin I'tiqad sarta jukup in pagpatikupu sin in sabunnal bunnal magdirihil lidjiki (magdirihil ni'mat) amuna in Allāh *subhanahu wa taala*, iban in katān sin duun ha iypun dayng naman ha ni'mat; in ini dayng ha Allāh (ﷻ).

Dila

amuna in hipanuysūwy in ni'mat sin Allāh sarta pagpudji Kaniya ha unu unu na dihil Niya damikyan pagsarang sukul duun ha kiyadihil Niya biya sin parman sin Allāh (ﷻ): «*adapun in ni'mat sin Tuhan mu duun kaymu patarranga*» [93:11]

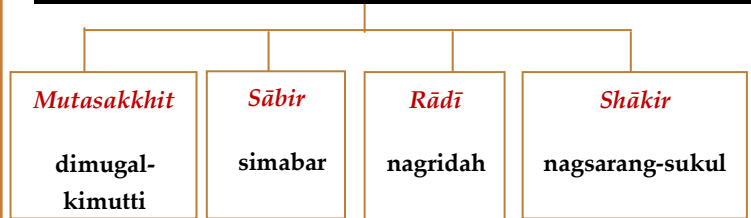
Pamaranan

amuna in pagtunay sin ni'mat duun ha dagbus amuin kiyaridaan dayng kätü' sin Allāh *subhanahu wa taala*, biya sin paghinang duun ha pagtaat amuin hikasauk niya pa Allāh *subhanahu wa taala* iban sin paglayu' dayng ha pagma'siyat (pangahagad sin daakan niya palayuan).

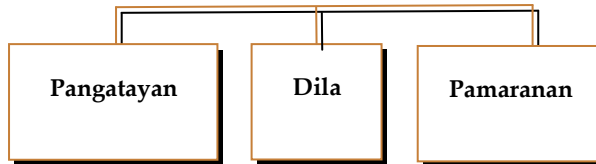
Iban apabila tiyandas
magsabar [1] iban bāng
makadusa mangayu
kaampunan.

[1] Palsababan in Pagsabar wājib ha piyaghambuukan sin Ummah.

**In manusiya ha waktu kiyugdan sin musiba ha
dunya nabahagi pa upat bahagian, amuna;**



1. At-Tasakkhut Pagdugal [ha unu unu na jimatu kaniya ha dunya]: In hukuman niya Muharram: in siya dayng ha mga salaggu lagu dusa iban in pagdugal ha atas tuw;



✿ Pagdugal sin pangatayan: laung hi Ibn Al-Qayyim – رحمه الله in kaibanan manusiya dih makaguwa amuin hikakabtang sin dila niya sa' in baran niya amuin simaksi ha lawm niya duun ha Tuhan nag-aangan angan mangi biya sin pagbissara niya in Tuhan ku iyan-yaya aku, atawa in Tuhan ku piya'gangan aku sambil mataud pa.

✿ Pagdugal sin dila: Biya na sin “As-siyāh” Pag-Ulak iban “An-niyāhah” Pagmatay, pagbissara bukun marayaw atawa kan pagsukna.

✿ Pagdugal sin baran: Biya na sin pagsampak sin pamayhuan, pagpirit (tastasun) sin badju atawan kan pagganggut sin buhuk.

2. Pagsabar: In hukuman niya wājib; ha piyaghambuukan sin Ummah iban in pagsabar duun ha pangatayan, ha dila iban duun ha pamaranan. Laung hi Imam Ahmad – رحمه الله: “In pagsabar kiyabayta ha lawm sin Qur-ān ha kasiyaman (90) lugal iban in siya waajib ha piyaghambuukan sin Ummah, iban in siya tunga sin Īmān pasalan in Īmān atas duwang kabahagi; tunga niya in pagsabar iban in tunga pagsukul”. (Madarijus Sālikin hi Ibn Al-qayyim)

3. Pagrida: In hukuman niya *mustahab* labi-afdal hinangun; iban in siya mataas darajat dayng sin pagsabar.

4. Pagsukul: In hukuman niya *mustahab* labi-afdal hinangun; in siya sarayaw rayaw darajat iban sin labi-kajukupan.

Ingata bang man kaw hidayatan sin Allāh duun ha pagtaat Kaniya; in *Al-Hanīfīyah* [Al-Islām] amuin Agama sin Ibrāhīm: amuna in pagtag-iyapun pa Allāh tunggal sarta tulus ikhlas Kaniya iban pa Agama, damikyan in yaun diyaakan sin Allāh pa katān manusiya, iban damikyan piyanjari sila duun hāun; biya sin parman sin Allāh (ﷻ) :

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

((Iban wayruun Ku piyapanjari in Jinn iban sin Manusiya buwat malaingkan in magtag-iyapun kākū'))^[1]

Na! bang mu kiyangatan sabunnal tuud in Allāh piyapanjari niya kaw duun ha pag-ibādat Kaniya; na! ingata sabunnal tuud in ibādat di' siya matawag (atawa kanganan) ibādat buwat malayngkan subay duun in panawhīd, biya' sin Sambahayang di' siya matawag (atawa kanganan) Sambahayang bang wayruun in taharah (pagsutsi). Na bāng sawpama nakasuwd in shirik (pagsakutu) duun ha ibādat fasadat (malarak); biya sin *hadath* bang makasud pa taharah. Na bang sawpama kiyangatan mu sabunnal tuud in shirik apabila makasuwd pa ibādat larakun niya, iban ba'talun niya in hinang sarta mabilang in naghinang kaniya dayng ha makasud tattap pa Nārka' salama lama, ingata subay in duun kaymu in kaingatan siya; mura murahan paigun kaw sin Allāh duun ha pukut yan amuna in Shirik Billāh (pagsakutu pa Allāh) amuin nagparman in Allāh taala duun ha lawm sin Qur-ān:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

((Sabunnal tuud in Allāh di' Niya ampunun in magshirk kaniya (magsakutu kaniya) sarta ampunun niya in unu-unu dusa dayng kaniya (pagsakutu) hisiyu siyu in kabayaan niya ampunun)).

In makalappas kaymu duun amuna in pangingat sin upat atulan kiyabayta sin Allāh ha Kitāb Niya.

Panagnaan Atulan: In subay mu kaingatan sabunnal tuud in mga kuffar amuin piyagdah nag-atubang sin Rasul, simasaksi sin sabunnal tuud in Allāh siya in Nagpapanjari, in Naglilidjiki, in Tag-amulahi damikyan in yadtu wayruun kiyasuwd nila pa lawman sin Islām. In dalīl parman sin Allāh (ﷻ) :

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَفَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجَ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجَ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾

((Pamūwngan kanila ūh Muhammad, hisiyu in nagdihil lidjiki kaniyu dayng ha langit iban ha lupa, iban hisiyu in tagmilik sin pangdungug iban sin pangatud, iban hisiyu in nagpaguwa buhi dayng ha patay iban nagpaguwa patay dayng ha buhi, iban hisiyu in nag-amulahi sin katān pakarajjaan. Na hipamūwng da nila Allāh. Na baytai sila (U Muhammad) mayta kamu di' magmabuga?'))^[2]

[1] piyatarrang sin nagbaktul in kamaksuran mayta kita umingat humati sin *Tawhīd*.

[2] In mga kuffar amuin piyara duun kanila in Nabiy Muhammad In kaawnan nila simasaksi sin *Tawhīdur Rubūbīyah* Panghinunggali pa Allāh sin in siya Rabb (Tuhan) (ﷻ) sa' misan pa bihadtu diya sila nag-atubang sin Rasul sin Allāh (ﷻ);

In wayruun nila piyaghambuukan amuna in *Tawhīdul Ulūhīyah* Panghinunggali pa Allāh sin in siya in tuput Tuhan susumbahun, ha hisiyu siyu in dihilan niya limbang misan unu-unu dayng ha ibadaat niya dugaing dayng ha Allāh; na! in siya Mushrik (magshi-shirik) iban kāpir.

Atulan Hikaruwa: Sabunanal tuud piyapamūwng nila (*Mushrikīn*); wayruun kami nagduwaa iban mukarna harap kanila buwat malayngkan pasalan sin *Qurbah* [mikisuuk pa Allāh], iban sin *Shafā'ah* [pangayu shafaat pa Allāh].

In dalīl sin *Qurbah* parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ﴾

((iban amuin hīnang nila in dugaing mapuas dayng kaniya (Allāh) mga wali; (pamuwng nila) wayruun namū' sila siyumba buwat malayngkat mikisuuk kami pa Allāh mattan. Nah sabunnal tuud in Allāh in humukum ha antara nila duun ha unu-unu na piyagsulangan nila, sabunnal tuud in Allāh di' Niya hidayatan in mga putingan magkukufur))^[1]

In dalīl sin *Shafā'ah* parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾

((iban siyumba namū' in siya mapuas dayng ha Allāh; amuin di' makamudarat sarta di' makamumpa at kanila damikyan hipamūwng nila: sila na ini in magshafaat kāmū' pa Allāh

In *Shafā'ah* duwa ginisan;

[1] *Shafā'atul Manfīyah* (niyapihan): piyayluhan sin Allāh

[2] iban *Shafā'atul Muthbatah* (isbat): biyunnal sin Allāh ^[2]

[1] Limugat in mga naghihinang sin *Shirik* iban *Kufr*, sin in sila wayruun simumba, nanginduwa iban mukarna' kanila (mga barhala) malayngkan pasalan sadja sin *Qurbah* (amuin makasuuk sila pa Allāh) iban *Shafā'ah* (amuin hinangun sila hipagshafaat nila) pa Allāh (ﷻ). Dayndiy tiyawag sila sin Nabiy (ﷺ) mga kuffar, mga wayruun kimahagad sarta diya sila nag-atubang pasalan dii.

[2] In shafaat ha bahasa arab: amuna in butukun atawa kan hinangun in hambuuk duwa.

Ha shara': In pagpagi'tung ha dugaing [unu-unu na]; duun ha pagparatung sin karayawan atawa pagpapalayu' sin kangian.

Parbahagian sin Shafāat

Muthbatah (Isbat)

Siya na amuin pangayuun ha Allāh, sarta in shurut niya;

- [1] Idhin (panugut) sin Allāh duun ha shafaat
- [2] Karidaan sin Allāh in mag-shafaat iban
- [3] Shafaatun

duun ha hisiyu siyu in makagaus dayng ha mga *makhlūq* (piyapanjari). Sahih siya ha upat shurut;

- [1] Hādir (simasa'bu present)
- [2] Hay' (buhì)
- [3] Qādir (makagaus)
- [4] Sabab (in siya sabab sadja)

Manfīyah (Piyayluhan)

Siya na amuin niyāpihan sin Qur-ān sarta amuin pangayuun ha dugaing mapuas dayng ha Allāh; duun naman ha unu-unu na wayruun makagaus buwat malayngkan in Allāh. In hukuman niya SHIRIK AKBAR shirik dakula.

Tugila (tuput) duun ha Nabiy (ﷺ) wayruun makabahagi duun kaniya misan hisiyu.

nalangkum duun in Karasulan iban Kanabihan iban sin mga Malaikat iban sin mananawhīd *Muwahhidīn* iban *Al-afrāt* (anak muslim nawapat way imabut baligh).

Ash-Shafā'atu Al-'Udhmā

Salaggu-laggu shafaat

Duun ha amaun niya hi Abu Talib sin pakūw-ūn kaniya in siksa

Shafāah duun ha pag-ukab sin lawang sin Jannah

Duun ha pagpataas sin darajat sin mga mananawhīd

Duun ha hisiyu siyu in haqq niya in makasuwd Nārka' dayng ha mga mananawhīd sin di' sila pasüwrūn madtu kaniya (Nārka')

Duun ha hisiyu siyu in nakasuwd pa Nārka' dayng ha mga mananawhīd sin paguwaun sila dayng didtu (Nārka')

Na! In *Shafā'atul Manfīyah*: unu-unu in kaawnan pangayuun siya dugaing dayng ha Allāh duun ha unu-unu wayruun makagaus kaniya buwat malayngkan in Allāh; in dalīl parman sin Allāh (ﷺ) : *«Uh kamu amuin namamaratsaya (bar-īmān), pagnafaqa kamu duun ha unu-unu na kiyalidjiki Namū' kaniyu ha di' pa dumatung in adlaw wayruun na pagbī iban wayruun na magkakasi lasa iban wayruun shafaah, iban in mga kuffar sila na in mga magpanganyaya»* [2:254].

Adapun in *Shafā'ah Muthbatah*: siya na amuin pangayuun dayng ha Allāh, iban in Magshafāah miyulliia sin shafāah niya, iban in Shafāatun: hisiyu siyu in karidaan sin Allāh in qawl (bissara) niya iban sin hinang niya pagubus sin idhin (panugut); biya sin parman sin Allāh (ﷺ): *«hisiyu siya amuin makashafaah dayng kaniya buwat malayngkan idhin (panugut) Niya»* [2:255].

Atulan Hikatuw^[1]: Sabunnal tuud in Nabiy (ﷺ) limāhil duun ha mga manusiya nagdudugaing dugaing in mga siyusumba nila, awn dayng kanila simusumba pa mga Malaikat, iban awn dayng kanila simusumba pa mga Kanabihan iban mga Tau Saleh (marayaw), iban awn duun kanila simusumba ha mga Kakahuyan iban sin mga Kabatuhan, iban awn dayng kanila simusumba pa Suga iban sin Bulan, piyagda sila nag-atubang sin Rasul sin Allāh (ﷺ) sarta wayruun pagpi' (atawa silang) ha antara nila.

In dalīl parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ لِلَّهِ الْإِثْمَانُ فَلَا عُذْرَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

((iban daha sila mag-atubang sahingga wayruun na jumatu fitna sarta in kaawnan sin Agama katān-tan lilla'...))

In dalīl sin [siyumba nila in] Suga iban sin Bulan; parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾

((iban dayng ha mga ayat (tandah) Niya (sin awn Tuhan) in Dum iban sin Adlaw iban sin Suga iban sin Bulan, ayaw kamu sumujud pa Suga iban pa Bulan sah sujud kamu pa Allāh amuin nagpapanjari kaniyu bāng in kaawnan niyu Kaniya namamaratsaya (sumusumba))

In dalīl sin [siyumba nila in] mga Malaikaat; parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

((iban wayruun nangdaaki kaniyu in hinagun niyu in mga Malaikat iban sin Kanabihan pagtutuhanan...)).

[1] In atulan ini dalīl masawa hipanulang duun ha mga magkakabtang: “sabunnal tuud in shirik jumatu sadja duun ha pag-ibādat pa mga barhala”, na' in mga dalīl shara'-piyaturun tiyugila in mga barhala iban sin dugaing dayng kanila; dayng namān ha mga susumbahun ba'tal ha tiyap-tiyap zaman.

Na' in Rasul wayruun niya pini'-piyagbidda ha antara nila, sa' malayngkan itung niya yadtu katān dayng ha mga *Tāghūt* susumbahun mapuas dayng ha Allāh, piyag-atubang sila ha wayruun pagpi' sahingga in kaawnan sin Agama katān-tan *Khālis* tulus-ikhlas pa Allāh.

In dalīl sin [siyumba nila in] mga Kanabihan; parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ﴾

((iban ha tatkala nagparman in Allāh; ya Isa anak hi Maryam nag-iyon ba kaw ha mga manusiya sin hinangun kaw iban sin inah mu duwa tuhan susumbahun dugaing dayng ha Allāh? Sambung niya (Īsa) mahasutsi mahatinggi Kaw ya Allāh wayruun duun kākū' in mamissarahan ha wayruun kapatut ku, bang sawpama biyayta ku siya na sabunnal tuud kaingatan Mu siya, kaingatan Mu in unu-unu na duun kākū' iban dih ku kaingatan in unu-unu na duun kaymu. Sabunnal tuud in Ikaw, Ikaw in nakakaingat sin mga ilmu' nakakatapuk))

Iban in dalīl sin [siyumba nila in] mga Tau Sāleh (marayaw); parman sin Allāh (ﷺ):

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مُحْذَرًا﴾

((In mga sila amuin piyangindurwaan piyangangayuan nila pa Tuhan nila wasilah (dān), in sila yaun masuuk iban nag-aangan-angan sin rahmat Niya (Allāh) iban miyumuga sin siksa Niya (Allāh))

Iban in dalīl sin [siyumba nila in] mga Kakahuyan iban sin Kabatuhan; parman sin Allāh (ﷺ):

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ۖ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ﴾

((baytai niyu kunu' Aku mayta kamu nagtuhan ha Al-lāt iban Al-uzzah iban Manāt hikaturw dayng kanila?))

Iban hadith dayng kan Abī Wāqīd Al-laythī (رضي الله عنه), laung niya: “gimuwa kami (nagdurungan) iban sin Nabi salawat iban salam kaniya harap pa Hunayn sarta in kami ba'gu simuwad pa Agama Islām, adapun in mga Mushrik awn sila Sidrah (kahuy dakula) sarta piyagbubutangan nila duun sin mga sanjata nila ha taas sin kahuy pag-ngānan (Dhāt Anwāt) [pagpangayuan nila barakah], na! nakalabay tuud kami pa Sidrah in agi namū; Ya kaw Rasulullah! hīnangi kami Dhāt Anwāt biya' sin kanila yaun Dhāt Anwāt...” [Hadith].

Atulan Hikaupat: Sabunnal tuud in mga *Mushrikīn* ha zaman natü', labi in shirik nila dayng ha mga nakauna, palsababan in mga nakauna magshirik sila duun ha kahayang sarta magtulus ikhlas sila duun ha waktu kasigpitan, adapun in mga mushrik ha zaman natü' ini; in shirik nila tattap duun ha kahayang iban ha kasigpitan. In dalīl parman sin Allāh (ﷻ) :

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِ دَعَا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾

((na bang sila sumakat pa bahitra (kappal) manginduwaa sila pa Allāh tulus Ikhlas Kaniya iban pa Agama, sumagawa ha tatkala mayan liyappas sila nakadatung pa ginlupa-an ampa na sila nagshirik))^[1]

In Allāh in Labi-Sangat Nakāingat
Salawat iban Salam pa Panghu natu' Muhammad
iban na sin ahli niya iban na sin mga
kasahabatan niya.

[1] Piyatarrang sin nagbaktul -رحمه الله- dii ha atulan ini in laggu sin kapiligruhan sin tindugan sin mga Mushrik ha zaman natü', adapun in sila labi in shirik nila dayng ha mga Mushrik nakauna; pasalan in Mushrik ha zaman natü' magshirik pa Allāh duun ha kasigpitan iban ha kahayang adapun in mga Mushrik nakauna sabunnal tuud magshirik sila duun ha kahayang sa' damikyan niya kiyakikilahan nila in Allāh iban sin katunggali Niya duun ha waktu sin kasigpitan..

Bang in kaawnan sin mga kuffar amuin piyaratung duun kanila in Nabiy – salawat iban salam kaniya- tiyu-tiyu shirik iban pagkufur nila pa Allāh, biyaddiin na bāng in shirik nila tattap duun ha kakukuyagan iban duun ha kasigpitan; na in sila mas labi in kakupur!.

Tandasun magsabar	In manusiya ha pagsalassay sin musiba ha dunya nabahagi ha upat bahagian .	bang dihilan magsarang-sukul	In ni'mat panisting, in dalil niya mataud; dayng ha parman sin Allāh ﴿ <i>iban tandasun namuh kamu sin kangian iban karayawan panistingan</i> ﴾ [21:35].	Pagsarang-sukul ha mga Ni'mat	timaalluk pa <i>Tawhādul Rubūbiyyah</i>	In Jannah (Sulga) pangayuun ini dayng ha Allāh subhanahu wa taala palsababan sabunnal tuud Siya in nagtatagdapu, atawa kan lidjiki; di' manjari pangayuun buwat malayngkan pa Allāh (ﷻ).
					timaalluk pa <i>Tawhādul Ullūhiyyah</i>	Pagsarang-sukul sin Pangatayan; amuna na in pagsabunnal sin Iman iban sin I'tiqad sarta jukup in pagpatikupu sin in sabunnal bunnal magdidihil lidjiki (magdidihil ni'mat) amuna in Allāh (ﷻ).
						Pagsarang-sukul sin Dila: <i>("In ini dayng ha kalabbihan sin Tuhan ku, karna' tandasun aku, duun naka magsarangsukul aku atawa kan magmari' iban di' magsarang-sukul?)"</i> [27:40] Pagsarang-sukul sin Pamaranan; amuna in pagtunay sin ni'mat duun ha dagbus amuin kiyaridaan dayng kätü' sin Allāh subhanahu wa taala, biya sin paghinang duun ha pagtaat amuin hikasuuq niya pa Allāh subhanahu wa taala iban sin paglayuh dayng ha pagma'siyat (pangahagad sin daakan niya palayuan).
In <i>Mutaskkhit</i> [dimugal] ha mga jimatu musiba ha dunya. Mabilang ini dayng ha mga Dusa malaggu. Adapun manjari pa ini umabut pa Shirik Ashghar, jumatu ini ha atas tuw; Pangatayan, Dila iban Pamaranan.						

In <i>Al-Qawā'id Al-Arba'</i> kahawpuan sin kitab <i>Khashfush Shubuhāt</i>					In <i>Sābir</i> [simabar]: In hukuman niya Wājib ha piyaghambuukan sin ummah iban in pagsabar duun ha pangatayan, ha dila iban duun ha pamaranan.	
	Panagnaan: <i>Urwānus Sa'ādah</i> (P Alamat sin Kasanyangan)	<i>Urwānus Sa'ādah</i> (Alamat sin Kasanyangan)	Apabila tandasun magsabar		In <i>Rādhī</i> [Nagridah]: In hukuman niya mustahab labi-afadal hinangun; iban in siya mataas darajat dayng ha pagsabar .	
			In <i>Shākir</i> [Nagsarang-sukul]: In hukuman niya mustahab labi-afdal hinangun; in siya sarayaw rayaw darajat iban sin labi-kajukupan.			
			iban bang makadusa mangayu kaampunan			
			Mayta kita umingat humati sin <i>Tawhīd</i> sarta iban kamudaratan sin <i>Shirik</i> ?	In <i>Al-Hanīfīyah</i> [Al-Islām] amuin agama sin Ibrāhīm (ﷺ), piyapanjari kaw sin Allāh hasupaya magtag-iypun kaniya tunggal, sarta di' matawag in ini Ibadat malayngkan subay awn <i>Tawhīd</i> , bang in <i>Shirik</i> nakasud pa ibadat, larakun sarta wayruun pus-paiddah sin hinang. Larakun niya in ibadat sarta mabilang dayng ha makasud pa Nārka' in nakahinang sin <i>Shirk</i> , in labi afdal in subay hinangun mu, hatihun in mga pakaradjaan ini.		
In Upat Atulan	[1] In Panagnaan Atulan: Subay mu kaingatan in mga <i>Kuffār</i> amuin piyagda nag-atubang sin Rasul, simasaksi sin Tawhīdur Rubūbiyah, sarta di' magkahangad ha Tawhīdul Uluhiyah, jalan bihadtu wayruun kiyasud nila pa Islām.					
	[2] In Hikaruwa Atulan: In mga <i>Kuffār</i> simumba- nagtagiypun pa mga barhala iban sin dugaing pa, in kamaksuran nila <i>Qurbah</i> iban <i>Shafā'ah</i> .					
	[3] In Hikatuw Atulan: Sabunnal tuud in Nabiy Muhammad (ﷺ) limahil duun ha mga manusiya nagdudugaing dugaing in siyusumba, katān sila yadtu diya nag-atubang sin Nabiy (ﷺ) sarta wayruun pagpii' pagsilang ha antara nila.					
	[4] In Hika-upat Atulan: In mga <i>Mushrikīn</i> ha zaman natu' labi in <i>Shirik</i> dayng ha mga nakauna.					

Mga Pangasubu tungud sin Upat Atulan

Ngan: Taud sin nahapal ha *Kitabut Tawhīd*:

Nahapal mu na ka in *Al-Qawā'id Al-Arba'*:

Hinang	Dalīl dayng ha Qurān iban Sunnah
In ni'mat panukas	
Pangagari sin mga <i>Kuffār</i> ha <i>Rubūbīyyah</i>	
Mikisuuk <i>Qurbah</i>	
<i>Shafā'at</i> ul <i>Manfīyah</i>	
Dalīl sin siyumba sin mga <i>Mushrikīn</i> in Suga iban Bulan	
Dalīl sin siyumba sin mga <i>Mushrikīn</i> in mga Malaikat	
Dalīl sin siyumba sin mga <i>Mushrikīn</i> in mga Kanabihan	
Dalīl sin siyumba sin mga <i>Mushrikīn</i> tau in mga marayaw	
Dalīl sin siyumba sin mga <i>Mushrikīn</i> in Kakahuyan iban Kabatuhan	
Dalīl in mga <i>Mushrikīn</i> tulus ikhlas sila ha waktu kasigpitan iban magshirik ha waktu kahayang	
Dalīl sin <i>Shirik</i>	

Sulata in unu-unu na in kaingatan mu:

1. Mayta kitaniyu mangadji sin Tawhid?

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.
- f.
- g.

2. Mayta kita mangadji sin Upat Atulan?

- a.
- b.
- c.

3. Nabahagi in Upat Atulan pa:

- a.
- b.
- c.

4. In upat atulan kahawpuan sin kitab?

.....
.....

5. Mayta kitaniyu di mangadji sin kitab khasfush shubuhah panagnaan?

.....
.....

6. Tuw hikadawhat sin kasangyangan?

- a.
- b.
- c.

7. In hanifiyyah siya na:

.....
.....

8. In bunga sin pagpangadji sin Qawaid?

.....
.....

9. In awliya' sin Allāh sila na: hilalaungan hi Shaykhul Islām

.....
.....

Iban in dalil?

.....

10. Biyaddin in hantang sin pagsukul sin mga ni'mat iban dihil kaw upamahan

- a.
- b.
- c.

11. Ma'na sin shafaat ha bahasa arab iban ha shara':

.....

12. Nabahagi in shafaat pa:

- a.
- b.

13. Panagnaan Atulan:

.....

14. Hikaruwa Atulan:

.....

15. Hikatuw Atulan:

.....

16. Hikaupat Atulan:

.....

17. Unu in hukuman bang makasud in shirik pa ibadat:

.....

نواقض الإسلام
Mga Makaba'tal
Sin KaIslām
(Nawāqidul Islām)

Nawāqidul Islām

Laung hi Shaykh Islām Muhammad bn Sulayman (رحمه الله):

Tagnaan ku ha ngān sin Allāh
Baing Ulungun, Baing Kasihun

Ingata sabunnal tuud in mga Nawāqid (Makaba'tal) sin kaIslām hangpu:

Muna-muna: Al-shirk (In pagsakutu) ha pag-ibādatan pa Allāh, parman Niya (ﷺ):

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

((Sabunnal tuud di' ampunun sin Allāh (ﷺ) in magshirik (magsakutu) Kaniya, adapun ampunun Niya in dugaing dayng didtu mapuas ha pagsakutu, hisiyu-siyu na in kabayaan Niya)) Iban parman Niya:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾

((Sabunnal tuud hisiyu-siyu in magshirik (magsakutu) pa Allāh (ﷺ), hiyaram kaniya sin Allāh in Sulga', iban in paghulaan niya Nārka'-Jahannam, iban wayruun makatabang ha mga tau magpanganyaya)), Iban dayng ha bilangan niya; in Pagsumbayi' bukun karna' pa Allāh, biya na sin pagsumbayi' pa Jinn atawa pa Kubul.

Hikaruwa: Hisiyu in huminang ha antara niya iban sin Allāh (ﷺ); suluhan (dān) papangayuan Duwaa iban papangayuan niya *Shafā'ah* iban Magtawakkal sila kanila, in yadtu kupur ha piyaghambuukan sin Ummah.

Hikatuw: Hisiyu-siyu in wayruun niya hiyukum kupur in mga Mushrik, atawa kan nagduwa-ruwa sin kakupur nila, atawa kan biyunnal in Madhhab (Dahan-Pamanduan) sin mga yadtu; nakapagkupur siya.

Hika-upat: Hisiyu-siyu in mangahagari; sabunnal tuud in dugaing dayng ha panghindu' sin Nabiy Muhammad (ﷺ) labi-jukup dayng ha panghindu niya. Atawa kan sabunnal tuud in dugaing hukuman labi marayaw dayng ha hukuman sin Nabiy Muhammad (ﷺ), biya sin piyalabi nila in mga hukuman sin mga *Taghūt* dayng ha hukuman niya, in siya kāpir.

Hikalima: Hisiyu-siyu in dumugal duun ha unu-unu na dayng ha mga sabab kiyapaturun sin Rasulullāh Muhammad (ﷺ), misan pa in kaawnan niya himihinang, in siya kāpir.

Hikaunum: Hisiyu-siyu in manggura'-gura' sin unu-unu na dayng ha Agama piyāturun pa Rasul Muhammad (ﷺ), atawa kan Tutungbasan sin Allāh (ﷻ), atawa kan Siksa Niya; in siya kāpir. In dalīl niya parman sin Allāh (ﷻ):

﴿قُلْ أَبِإِلَهِهِ وَأَيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ۚ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾

((Pamūwngan kanila (ūh Muhammad); duun ka ha Allāh iban sin kaayat-ayatan Niya, iban Rasul Niya; in kaawnan niyu manggura'gura'?! ۚ ayaw na kamu magudhur-lumipuas sarta sabunnal tuud in kamu nakapagkufur mapuas sin pagiyman niyu))

Hikapitu: In Sihir (Paghinang-hinang); iban dayng didtu Assarfu iban Atfu. Hisiyu-siyu in himinang kaniya atawa kan nagrida' kaniya, tantu nakapagkupur na siya. Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ قِبْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾

((iban wayruun nanghindui in duwa malaikat pa hisiyu-siyu na, malayngkan hipamūwng nila: Sabunnal tuud in kami ini panukas [panukas dayng ha Allāh, ayaw kamu magkupur]))

Hikawalu: Panulungi ha mga Mushrik iban panabang nila hipangatuw ha mga Muslim. In dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَبَرِّهْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

((hisiyu siyu in dayng kaniyu in tumabang kanila [mushrik], in siya lamud dayng kanila. Sabunnal yuud in Allāh (ﷻ) di' niya panduan in kawman magpanganyaya))

Hikasiyam: Hisiyu siyu in kumahagad sabunnal tuud in kaibanan manusiya manjari siya gumuwa ha shara' sin Nabiy Muhammad (ﷺ), biya sin kalimaya hi Khidhir gumuwa ha shara' hi Mūsā (عليه السلام); na in siya nakapagkupur.

Hikahangpu: In panaykuri (panulangi) dayng ha Agama sin Allāh; di' niya ingatun iban di' niya hinangun pag-anggawtaan. Iban in dalīl parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ﴾

((awn paka labi-kaanyayahan dayng ha amuin piyatuntuman sin ayat sin Tuhan niya, sarta nanaykuri kaniya?! Sabunnal tuud in kami ha mga mujrim (tau-mangi); mamausi)).

Iban wayruun piyagbiddaan sin katān makaba'tal ini; sibū' da in kaawnan nila Paglangug, atawa kan Tiyuud-Miyaksud, atawa kan sabab sin Buga', buwat malayngkan amura in sila Piyugus-Nalugus.

Iban in katān ini dayng ha salaggu-laggu kapiligruhan, sarta dayng ha sataud-taud nagjatu. Na! in subay hinangun sin Muslim; humalli kaniya, sarta muga' siya pa ginhawa-baran niya. Magpatilibun kitaniyu pa Allāh (ﷻ) dayng ha mga sabab hikadugal Niya iban dayng ha sakit sin siksa Niya. Iban salawat sin Allāh (ﷻ) pa sarayaw-rayaw piyapanjari Niya iban pa ahli niya iban na sin kasahabatan niya.

Pagpasawa

Pamukalaung sin Nagbaktul

Tagnaan ku ha ngān sin Allāh
Baing Ulungun, Baing Kasihun

Ingata sabunnal tuud in mga Nawaqid (Makaba'tal) sin kaIslām hangpu:

Mayta tiyagnaan sin nagbaktul ha *Basmalah*?

Pangagari ha
Qur-ān, sin mga
Kanabihan iban na
sin Karasulan.

Panglaggui sin
hadīth ((*katān
pakaradjaan awn
kahalgaan...*))
[Hadīth]
misan pa in
kaawnan niya daif.

Paninguri ha mga
sila Ulama' sin Salaf;
kiyaulungan sila
katān sin Allāh

Pagpangayu'
barakah duun ha
panagnai ha ngān
sin Allāh (ﷻ).

Apabila kiyabayta in tugila-taud bilangan ha Qur-ān iban Sunnah, unu in maksud niya?

Apabila way kalawagan-nasabbut dayng ha Qur-ān atawa kan ha Sunnah, unu-unu na gumanap ha tiyugila-taud kiyabayta; mabilang in ini mafhum; hātiniya di' na ganapan, biya' sapantun sin arkan sin Islām iban sin Īmān ha Hadīth Jibrīl.

Apabila awn kalawagan-nasabbut dayng ha Qur-ān atawa kan ha Sunnah, unu-unu na hikaganap ha tiyugila-taud niya; mabilang in yaun bukun mafhum; hātiniya ganapan siya sin unu-unu na kiyabayta ha Qur-ān atawa ha Sunnah, biya' sapantun sabda niya: (ﷻ): ((*lima dayng ha fitrah...*)) iban ((*layui niyu in pitu...*)). [Hadīth].

Mayta hibayta masuhul in tugila-taud ha bukun siya mafhum?

In yari dayng ha sarayaw rayaw panghindui sin Nabiyy (ﷺ) amuin in kabayaan dayng ha nagdurungug tumutug in unu-unu na kiyabayta, sahingga mapaluhay in pagbalik sin mas-alah paglipuas sin mga waktu lumabay; biya' sin sabda niya (ﷺ): (*tuw sapahan ku sarta baytaan ta kamu kabtangan hapala niyu: di' karagdagan in alta sin iypun ha pagsarakka...*) [Hadīth]. Dayndiy singuran sin nagbaktul; hibayta in taud ha bukun siya Mafhum.

Mayta kitaniyu mangadji sin nawaqid (makaba'tal)?

Hasupaya makalayu kaniya sarta di' natu' mahinang, ha pagpangadji kaniya awn mahasil kapaiddahan dakula iban siya na in pangadjian salaggu-laggu makadihil kamumpaatan; biya pagpangadji natu' sin makaba'tal sin Wudhu' sahingga di' mabatal in wudhu natu' iban pagpangadji sin mga makaba'tal sin Sambahayang sahingga di' mabatal in sambahayang natu'. Dayng ka Hudhayfah bin Yaman (رضي الله عنه): ((*In kaawnan sin mga tau mangasubu pa Rasulullah sin karayawan sarta in aku mangasubu sin kangian; buga' sin mahinang ku siya*)). [Hadīth].

Unu in makaba'tal ha kaIslām?

Siya na in makalarak sin kaIslām sarta hikaguwa dayng ha Agama Islām madtu pa kakufur akbar, in pag-yanun Islām amuna: (pagpatikupu pa Allāh (ﷻ) duun ha panawhīd Kaniya, pangahagad duun ha pagtāatan Kaniya, iban paglayu dayng ha shirik iban na sin naghihinang kaniya).

In ma'na niya:

Unu-unu hikaguwa sin Muslim dayng ha kaIslām madtu pa kakupur akbar (dakula).

Bāng mān kitaniyu piyarihala sin Allāh

Mayta tiyawag sin mga Ulama' *nawaqid*, *mufisidat* iban *mubtilat* (katān hātiniya makaba'tal)?

In yari *anwi'* (pagbiddai) sahingga di' lisuan in murid adapun in ma'na niya sibū' da.

Unu ka in mga makaba'tal ini piyag-hambuukan ha antara sin mga Ulama'?

hāan

Unu ka in siya awn tubtuban in taud?

Wayruun tubtuban niya

Mayta biyayta hangpu?

Hātiniya dayng ha mga sangi' ngi' sarta adapun sahingga mahapal.

Unu ka manjari masamwa in katubtuban niya?

Ha bissara; biya na sin pagsukna pa Allāh, atawa pa Rasul, atawa kan pa Agama.

Ha hinang; biya na sin Sihir; paghinang hinang

Ha pag-i'tiqad; biya' na sin pag-i'tiqad makadhil kamumpaataan in mapuas dayng ha Allāh (ﷻ).

Ha pagduwa-ruwa ha kakupur sin Yahud iban Kristian amuin dimatung kanila in da'wa sin Nabiyy (ﷺ) sarta wala' nila kiyahagad.

Unu ka kiyabayta sin Nabiyy in hangpu makaba'tal ini? Unu in dalil?

Hāan; katān sin mga makaba'tal ini kiyabayta sin Nabiyy (ﷺ) adapun in tiyap-tiyap dayng kanila awn dalil dayng ha Qur-ān iban sin Sunnah, parman sin Allāh (ﷻ): *«Iban sin hipatarrang Namū' lilayun in mga Ayat sarta hasupaya tumampal in papanaw sin mga Mujrim (mga naghihinang mangi).»* [6:55].

Hisiyu siyu in makahinang sin nawaqid ini, unu ka kupurun natu' manuwytuy in katān kakitaan atawa kan kaingatan naghihinang kaniya?

Di'; subay ra magbalik pa mga Ulama' iban sin mga hukum (huwis) sin Agama duun ha pagkupur sin hambuuk tau, sabda sin Nabiyy Muhammad (ﷺ): *(hisiyu usug nakaiyan pa taymanghud niya; ūh kaw kāpir; Sabunnal tuud magbalik ini pa hambuuk dayng kanila duwa)* [Hadīth].

Hisiyu in nakabaktul ha pangadjian nawaqid?

Katān sin nakabaktul ha Fiqh nakasulat nawāqid kakitaan duun ha hukuman sin murtad malayngkan in nagbaktul siya in panagnaan nagsulat ha hambuuk kitāb amuin in pangadjian mga nawaqid sadja.

Unu ka hisilang ha nawaqid in hinang iban sin naghinang?

Hāan subay; palsababan bukun katān nakahinang sin kupur jumatu in pangupuri kaniya, adapun subay ha pangupuri sin hambuuk tau tumagna duun ha pagpatindug sin hujjah (dalil) iban sin malawa in shubha (pagduwa-ruwa) sarta bukun in maksud sin nagbaktul in pangupuri ha hambuuk tau, malayngkan in maksud amuna in pagpahalli dayng ha mga nawaqid iban in yari dayng ha pagnasihat pa Ummah.

Unu in subay hinangun sin nangangadji nawaqid?

Subay in hinangun nila; amuna in humalli kaniya sarta muga' siya pa baran niya (amuin di niya mahinang in mga ini), damikyan magpahalli siya ha dugaing. Sumagawa in paghukum ha hambuuk tau in yari magbalik pa mga kibar ulama' iban sin mga hukum sin Agama Islām.

Parman sin Allāh (ﷻ): *«sabunnal tuud dimatung kaniyu in Rasul dayng kaniyu, malaggu/mabuggat kaniya in arwn dumatung kaniyu kangian, nagmatuyu kaniyu mamandui pa hinang marayaw, sarta ha mga mu'min (namamaratsaya) in siya makasi iban maulung»* [9:128].

Panagnaan Makaba'tal

Muna-muna: Al-shirk (In pagsakutu) ha pag-ibādatan pa Allāh, parman Niya (ﷻ):

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

((Sabunnal tuud di' ampunun sin Allāh (ﷻ) in magshirik (magsakutu) Kaniya, adapun ampunun Niya in dugaing dayng didtu mapuas ha pagsakutu, hisiyu-siyu na in kabayaan Niya)) Iban parman Niya:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾

((Sabunnal tuud hisiyu-siyu in magshirik (magsakutu) pa Allāh (ﷻ), hiyaram kaniya sin Allāh in Sulga', iban in paghulaan niya Nārka'-Jahannam, iban wayruun makatabang ha mga tau magpanganyaya)), Iban dayng ha bilangan niya; in Pagsumbayi' bukun karna' pa Allāh, biya na sin pagsumbayi' pa Jinn atawa pa Kubul.

Parbahagian sin Shirik:

Akbar:

(amu ini in maksud sin nagbaktul) iban in haqiqat niya amuna in mag i'tiqad sin sabunnal tuud in dugaing mapuas dayng ha Allāh; awn gaus timatapuk ha piyapanjari atawa kan makadihil karayawan sarta makapa'gang sin kamudaratan.

Asghar:

in haqiqat niya amuin hinangun mu sabab in mga unu-unu wayruun hinang sin Allāh sabab, iban sin unu-unu na dān (wasilah) harap pa shirik dakula; in pagtarwag kaniya shirik asghar (hasibi).

- Hikaguwa dayng ha Agama
- Mangba'tali sin katān hinang (wayruun karayawan)
- Mubah in dugu iban alta' niya ha Sultan
- Wājib in salama-lama siya ha Jahannam
- Apabila ngiyānan sin shara' Shirik Akbar
- Apabila in kalimah Shirik iban Kufur tiyugila sin (alif iban lām).

- Di' hikaguwa dayng ha Agama
- Mangba'tali sin hinang tugila' (wayruun karayawan)
- Bukun mubah in dugu iban alta' niya ha Sultan
- Di' mawajib in salama-lama siya ha Jahannam
- Apabila ngiyānan sin shara' Shirik Asghar
- Apabila samuwa in pagbayta sin shara' in yaun Shirik atawa Kufur, sarta wayruun tiyugila sin (alif iban lām)

Unu ka ampunun in Shirik Dakula?

Di ampunun apabila siya miyatay duun; parman sin Allāh (ﷻ): ﴿ *bunnal tuud in Allāh di' siya umampun ha hambuuk nagshirik (nagsakutu) Kaniya* 》 [4:48], adapun apabila isab siya magtawbat ampunun duun kaniya; parman sin Allāh (ﷻ): ﴿ *Pamūwangan ūh Muhammad: Wahay kamu mga iypun Ku amuin nag-ayas sin pagma'siyat pa Allāh. Ayaw kamu mamugtui panghulat-hulat sin rahmat (ulung-kaampunan) sin Allāh. Bunnal tuud in Allāh umampun sin katān pardusahan. Sabnnunal tuud in Siya sangat Mangampun Baing Ulungun* 》 [39:53], sahingga di' gumuwa in Suga dayng ha sadlupan ha sabda niya (ﷻ): ﴿ *Di mabugtu in pag hijra (paglayn) sahingga mabugtu in pag tawbat, iban di da isab mabugtu in pag tawbat sahingga di similak in sugah dayng ha sadlupan* 》 [Hadith], atawa kan dumatung na kaniya in kamatay duun ha gunggungan niya, parman sin Allāh (ﷻ): ﴿ *iban way kamakbulan sin pagtawbat sin mga sila timututug ha paghinang sin mga hinang mangi sahingga apabila dumatung pa hambuuk dayng kanila in kamatay; agi niya: bunnal tuud magtawbat na aku biyaun* 》 [4:18].

Parbahagian sin mga Hiyaram

Apabila kiyabayta in tugila-taud bilangan ha Qur-ān iban Sunnah, unu in maksud niya?	Shirik Asibi Siya na in bukun shirik dakula sarta dakula dayng ha mga Kabāir.	(Kabair) Dakula Siya na in unu-unu awn siksa tugila'; dayng ha mga pagla'nat atawa pagpalayu' dayng ha maghinang kaniya, atawa in siya mabilang dayng mga kāpir, mushrik, bukun bar-īmān atawa kan sibu' ha binatang mangi.	(Saghair) Asibi Siya na in unu-unu hiyaram sin shara' sarta wayruun siksa tugila' niya
In hukuman niya: Subay niya pagtawbatan ha sabda sin Nabi (ﷺ): ((In naihah apabila di' magtawbat ha di' pa siya mawapat...)) iban ((apabila layuan in Kabāir...)) [Hadith].	In darajat niya: Nagbibidda-bidda, sabda sin Nabi (ﷺ): (salaggu-laggu dayng ha mga Kabā'ir....) [Hadith].	Hukuman sin maghinang kaniya: -Mu'min kulang in Īmān atawa mu'min ha pag-īmān niya sarta fāsiq (bardusa) sin dakula dusa. -Lasahun duun ha Īmān niya sarta kadugalan duun ha dusa niya dakula. -Di' dahun maglingkud-lingkud.	In taud niya: Di' maitung (katugila') in taud niya adapun awn had undang-undang niya kiyabayta ha taas.

Parbahagian sin Pagsumbayi'

Karna' Allāh

Siya na in siyara';
dayng ha bilangan niya;
hadiy (ha hajj),
udhhiyah iban mga
sarakkah

Karna' dugaing dayng ha
Allāh palsababan sin
paglasa iban panglaggui
nila

(amuna ini in maksud sin
nagbaktul) iban in siya
shirik dakula, biya' sin
Pagsumbayi pa Jinn
atawa ha mga Patay.

Mubah

Biya na sin Pagsumbayi'
maksud unud sin
binatang, atawa
panghulmat sin bisita,
atawa usaha iban sin
dugaing pa dayng didtu.

Hikaruwa Makaba'tal

Hikaruwa: Hisiyu in huminang ha antara niya iban sin Allāh (ﷻ); suluhan (dān) papangayuan Duwaa iban papangayuan niya *Shafā'ah* iban Magtawakkal sila kanila, in yadtu kupur ha piyaghambuukan sin Ummah.

Parbahagian sin *Shafā'ah*

Duun ha unu-unu wayruun makaga
malayngkan in Allāh:

Muthbatha isbat sin shara'

Siya na in amuin isbat sin Allāh pa baran Niya sarta di' pangayuun malayngkan Kaniya ra; iban shurut niya:

- 1 .idhin (panugut) sin Allāh ha pagshafaat.
- 2 .karidaan in magshafaat
- 3 .karidaan in shafaatun

Manfiyah niyapihan sin shara'

(amu ini in maksud sin nagbaktul) siya na in niyafihan sin Qur-ān, iban pagpangayu ha dugaing dayng ha Allāh; amuin wayruun makaga malayngkan in Allāh. In siya ini shirik dakula

Duun ha unu-unu
kagausan sin
piyapanjari:

In yari manjari ha upat shurut:

1. hādīr (simasa'bu present).
2. buhi
3. makaga
4. mag-i'tiqad in siya sabab sadja.

Tugila' ha Nabiy

1. Shafāat Dakula
2. Shafāat niya pa amaun niya duun ha pagpahina' kaniya sin siksa.
3. Shafāat niya duun ha pag-paukab sin kalawang-lawangan sin Sulga'.

Masamwa in katān Karasulan, Kanabihan, Mga Malaikat, Muwahhīd iban Afrat

1. Shafāat ha pagpataas sin darajat sin mga mananawhīd.
2. Ha hisiyu siyu in subay siya makasuwd Nārka' dayng ha mga Mananawhīd amuin di' na sila pasūwrin.
3. Ha hisiyu siyu in nakasuwd Nārka' dayng ha Mananawhīd amuin paguwaun na siya dayng didtu.

Manjari ka umiyan in hambuuk usug ha taymanghud niya: panginduwaa kaw pa Allāh (ﷻ) para kākū'.

Apabila in kaawnan sin pangayu ini dayng ha pagtagun *iftiqar* (pagpatibaba), in siya nabilang dayng ha shirik asibi', adapun apabila isab in kaawnan sin pagpangayu duwaa dayng ha buhi, hādir, makagaus iban magi'tiqad in siya bissara sadja; in yari manjari malayngkan in labi marayaw in tinggalan.

Attawakkul:

siya na in pangamdusi sabunnal pa Allāh (ﷻ) ha wayruun pagduwa-ruwa sarta paghinang sin kasabab-sababan.

Shirik dakula apabila mu dihilan limbang in Allāh (amuini in maksud sin nagbaktul)

Tawakkul ibādat sarta nagpapatibaba.

Siya na in samuwa-pangamdusi duun ha hisiyu-siyu in nagtawakkal kaniya, sahingga mag-i'tiqad yaun kaniya in gaus makadihil Kamumpaatan iban makapahgang sin Kamudaratan iyaagaran sin pagpatibaba. Biya sin pangamdusi nila ha mga mayat.

Shirik asghar:

Siya na in pangamdusi ha buhi iyaagaran sin pagpatibaba kaniya; biya' na sin nangamdusi ha buhi sin lidjiki sarta hīnang niya ha taasan pa sin sabab.

Manjari:

Siya na in pangamdusi ha buhi amuin kiyawakilan siya ha paghinang kaniya, ha wayruun iyaagaran pagpatibaba; biya' sin hīnang mu wakil in hambuuk tau duun ha pag-dagang sin unu-unu na.

Unu ka manjari in umiyan: (nagtawakkal aku kan fulan) atawa kan (nagtawakkal aku pa Allāh pag-ubus kan fulan)? Iban unu ini sahīh matutuud?

Bukun sahīh in umiyan kaw: nagtawakkal aku kan fulan iban na sin nagtawakkal aku pa Allāh pag-ubus kan fulan; palsababan in yan hinang sin pangatayan, di' manjari dihilan-tukbalan in dugaing mapuas dayng ha Allāh. Adapun in umiyan kaw: nagtawakkal aku kan fulan hātiniya hīnang ku siya wakil. Sabunnal tuud in Nabiy –salawat iban salam kaniya-nagwakil dayng ha mga kasahabatan niya duun ha mga pakaradjaan niya.

Hikatuw Makaba'tal

Hikatuw: Hisiyu-siyu in wayruun niya hiyukum kupur in mga Mushrik, atawa kan nagduwa-ruwa sin kakupur nila, atawa kan biyunnal in Madhhab (Dahan-Pamanduan) sin mga yadtu; nakapagkupur siya.

Hukuman sin mga (Mushrik) magshishirik ha Agama Islām:

Katān diyatungan sin panawag-tawag sin Nabiy (ﷺ) sarta wayruun nila kiyahagad, in siya kāpir kupur dakula; parman sin Allāh (ﷻ): *﴿iban hisiyu siyu in lumawag agama dugaing dayng ha Agama Islām, na! di' taymaun dayng kaniya iban in siya ha adlaw mahuli dayng ha jumlanan sin mga tau-lugi﴾* [3:85].

Unu ka makasud in Ahlul Kitāb ha jumlanan sin mga Mushrik?

In jawab; hāan. Makasud sila ha jumlanan sin mga Mushrik amuin wayruun namaratsaya pa Nabiy (ﷺ) ha parman sin Allāh (ﷻ): *﴿Daha niyu mag-atubang ūh kamu mga bar-īmān, amuin di' magpaparatsaya pa Allāh, iban pa Adlaw Mahuli, iban di nila haramun in hiyaram sin Allāh iban Rasul Niya, iban di' mag-agama sin Agama sabunnal dayng ha jumlanan sin mga kiyapaturunan sin Kitāb﴾* [9:29]. Iban Sabda sin Muhammad (ﷺ): *﴿Iban in aku sumaksi ha tagkawasahan sin nyawa ku, wayruun makarungug ha ummat ini pasalan sin piyaturun kākū', Yahud naka atawa mga Kristian sarta nawapat ha wayruun kimahagad ha piyaturun kākū'; sabunnal tuud in siya dayng ha mga jumlanan makasūd pa lawm Nārka' Jahannam﴾* [Hadīth].

Magmaksud ba in ini, sin di' na natu' hitunay in piyagjanjian kanila?

- Hisiyu siyu in awn parjanjian, subay niya tunayun hasupaya madawhat in ulung-lasa sin Allāh, parman sin Allāh (ﷻ): *﴿Na! sakainu sila nagpatural ha parjanjian tunaya niyu in janji' niyu kanila. Sabunnal tuud in Allāh makasi ha mga sila nagmamabuga﴾* [9:7].

Iban dayng ha pagmuāmalah (pamaybahasa) iban sin mga Magshishirik, tuw atas bahagian:

Jumlahan mag-agad ha mga kuppar duun ha mga Eid nila iban paglami-lami.

Jumlahan mamuhinga kanila duun na ka ha pagpatay, atawa dugaing ha ini; amuin puhingaun sila.

In ha gi'tungan amuin dān sin Ahlus Sunnah wal Jamāah amuna in di' manglamud lamud ha mga Eid iban paglami-lami nila.

Hikaupat Makaba'tal

Hika-upat: Hisiyu-siyu in mangahagari; sabunnal tuud in dugaing dayng ha panghindu' sin Nabi Muhammad (ﷺ) labi-jukup dayng ha panghindu' niya. Atawa kan sabunnal tuud in dugaing hukuman labi marayaw dayng ha hukuman sin Nabi Muhammad (ﷺ), biya sin piyalabi nila in mga hukuman sin mga *Tāghut* dayng ha hukuman niya, in siya kāpir.

Bahagian sin panghukuman ha dugaing dayng ha piyaturun sin Allāh (ﷻ)

Amuin paunahun in hukuman sin mga *Taghut* iban *Qanun* duun ha hukuman sin Allāh, nag-i'tiqad in hukuman sin Allāh di' hikarayaw; in yari apabila siya nag-i'tiqad kupur kupur dakula hikaguwa dayng ha Agama. Parman sin Allāh (ﷻ): *«hīnang nila in mga kaimaman (sin mga Yahud iban Kristian) nila rabb mapuas dayng ha Allāh»* [9:31].

In pag-i'tiqad sabunnal tuud in hukuman sin Allāh wājib in siya hitunay iban in siya hikarayaw ha kawman iban ha iypun, malayngkan paunahun in hukuman sin mga *Taghut*, palsababan sin hawa-nafsu niya atawa kan baya' niya magriyasah atawa dugaing pa dayng didtu. Na! in yari kufur duna kufur, kufur sibi-sibi sarta hinang mangi, apabila niya wayruun dihil in kapatut sin hambuuk Muslim in siya nakapanganyaya, damikyan subay kabugaan niya in mahinang ini kupur dakula amuin makapaguwa kaniya dayng ha Agama.

Hikalima Makaba'tal

Hikalima: Hisiyu-siyu in dumugal duun ha unu-unu na dayng ha mga sabab kiyapaturun sin Rasulullāh Muhammad (ﷺ), misan pa in kaawnan niya himihinang, in siya kāpir.

Dalil sin makaba'tal ini:

Parman sin Allāh (ﷻ): *«in sila nagmahukaw ha piyaturun sin Allāh, na! dayin ha sabab yan biya'tal sin Allāh in kakahinang nila»* [9:47]. Iban parman Niya (ﷻ): *«sumagarwa bukun tuud – ibut pa Tuhan mu Ya! Muhammad – bat in sila namamaratsaya sabunnal, sahingga ikaw in papaghukumun nila ha katān pakaradjaan piyagsaggaan ha antara nila, mahuli wayruun ha lawm pangatayan nila kutu-kutu tungud pa hukuman kiyapaghukum mu, sarta tiyayma nila iban nagmalilla' sampurna»* [4:65]. Iban parman Niya (ﷻ): *«iban adapun hisiyu-siyu in hidayatan sin Allāh, ukabun in daghal niya pa Islām. Iban hisiyu-siyu isab in piyasaran sin Allāh ha kalawngan pasiggipitun in daghal niya, biya saka ula-ula papagabanun pa taas langit. Damikyan papagmanjaun sin Allāh in paniksai duun ha mga sila di' magpamaratsaya»* [6:125].

In Paglasa iban Pagdugal karna' Allāh (ﷻ):

Dayng ha mga kawājiban, adapun dayng ha alāmat matutuud sin Agama.

Unu namān in amuin wājib lasahun karna' Allāh (ﷻ)

In hinang: amuin kiyaridaan sin Allāh (ﷻ), amuna in unu-unu na in siyara' biya sapantun sin Tawhīd.

In naghinang kaniya: biya' na sin Kanabihan, Karasulan iban mga Malaikat iban sin Kasahabatan iban na sin mga Nanawhīd.

In mga waktu: amuin kiyaridaan sin Allāh (ﷻ) biya sapantun Laylatul Qadar iban hikatuw sin dum hulihan.

In mga lugal: amuin kiyaridaan sin Allāh (ﷻ) biya na sin Makkah iban Madinah.

Unu isab in amuin wājib kadugalan karna' Allāh (ﷻ).

In hinang: amuin kadugalan sin Allāh (ﷻ) sarta piyanglāngan; amuin unu-unu na piyanglāngan sin shara' biya na sin Shirik.

In naghinang kaniya: biya' na sin mga Magshishirik, mga Munafiq iban mga Shaytan.

In mga waktu: amuin kiyadugalan sin Allāh (ﷻ) biya na sin waktu pagtag-iypunan in Suga.

In mga lugal: amuin kiyadugalan sin Allāh (ﷻ), biya na sin mga lugal pagshishirikan.

Unu ka hikakufur ha babai apabila siya dumugal ha pagpataud sin asawa?

In ini nagjatu, malayngkan in kasabunnalan niya in hambuuk babai wayruun niya inkar in hukuman sin shara', amura kuman di' sila mabaya in bana niya magpataud asawa; in yari pakaradjaan di' siya masusuwn.

Hikaunum Makaba'tal

Hikaunum: Hisiyu-siyu in manggura'-gura' sin unu-unu na dayng ha Agama piyaturun pa Rasul Muhammad (ﷺ), atawa kan Tutungbasan sin Allāh (ﷻ), atawa kan Siksa Niya; in siya kāpir. In dalīl niya parman sin Allāh (ﷻ):

﴿قُلْ أَبِاللّٰهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ۚ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾

((Pamūwngan kanila (ūh Muhammad); duun ka ha Allāh iban sin kaayat-ayatan Niya, iban Rasul Niya; in kaawnan niyu manggura'gura'?! ﷻ ayaw na kamu magudhur-lumipuas sarta sabunnal tuud in kamu nakapagkupur mapuas sin pag-īmān niyu))

Al-Mustahzi' [In magpanggura-gura']

In maksud sarta hukuman niya:

In *istihza'* siya na in panggura'-gura', iban in hukuman sin magpanggura'-gura' atawa kan magpanukna' sabunnal tuud in siya kāpir, in siya kupur dakula hikaguwa dayng ha Agama, sarta in naghinang kaniya salama-lama ha lawm Nārka' Jahannam; piyakalayu kätü' sin Allāh (ﷻ).

Ampa in makadungug sin sukna, in wājib kaniya amuna in langun atawa kan mīg siya ha jumlahan nila. Adapun sibu in hukuman nila iban sin manggugura'-gura' amuin kikita niya atawa kan panuysuy niya ha wayruun panglangi.; parman sin Allāh (ﷻ): *﴿Iban piyaturun kaniyu ha Kitāb sin Tuhan niyu, bang kamu makadungug sin mga ayat sin Allāh amuin payluhan iban gura-guraun nila, ayaw kamu limingkud humambuuk kanila sahingga pindahan nila in himumungan nila. Bang kamu masi namayan himahambuuk kanila, mattan in kamu biya da kanila﴾* [4:140].

Adapun tabukun in pagtawbat niya ha mga shurut ini:

- In pudjihun niya in Allāh (ﷻ)
- In lumayu' duun ha unu-unu na kiyabissara niya panggura'-gura'
- In kakitaan duun kaniya in athar/bakkas sin pagtawbat iban kaingatan natu' sin mattan in pagtawbat niya.

Adapun hisiyu-siyu in simukna' pa Rasul (ﷺ), tabukun in pagtawbat niya bāng sawpama mattan bunnal in pagtawbat niya ampa hibutang-patindugun in hukuman kaniya sin Sultan; amuna in patayun palsababan sin hinang niya.

Unu ka hikakupur apabila in bissara bukun kalimah sukna, malayngkan manjari sumuwd pa ma'na pagsukna'?

Hipatarrang kaniya, apabila siya magtawbat; pasaran na siya, malayngkan bang di' niya pagtawbatan dahun in pakaradjaan niya pa Huwis iban pa mga Ulama'.

Hikapitu' Makaba'tal

Hikapitu': In Sihir (Paghinang-hinang); iban dayng didtu *Assarfu* iban *Atfu*. Hisiyu-siyu in himinang kaniya atawa kan nagrida' kaniya, tantu nakapagkupur na siya. Iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾

((iban wayruun nanghindui in durwa malaikat pa hisiyu-siyu na, malayngkan hipamūwng nila: Sabunnal tuud in kami ini panukas [panukas dayng ha Allāh, ayaw kamu magkufur]))

In Sihir Paghinang-Hinang

Hukuman niya:

In sihir (paghinang-hinang) kupur dakula; iban in dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿Iban wayruun nanghindui in durwa malaikat pa hisiyu-siyu na, malayngkan hipamūwng nila: Sabunnal tuud in kami ini panukas [panukas dayng ha Allāhu taala.]]
[2:102].

Mga alāmat sin Magsisihir:

- Panulang ha mga shurut sin mga jiyari ha pagtawal-tawal (ruqyah) ha shara'.
- Pagsulat sin mga huruf bugtu'-bugtu', sarta kalimah di' kapahaman in ma'na niya.
- pag-atud/pagbassa sin mga bituun (ilmuh ta'thir), pagbassa sin pād-lima iban na sin pinggan, pagbuku sarta paghuyup, *Assarfu wal Atfu*, in daakun in tagasakit sumulang ha shara', biya na sin huminang sin haram, iban sin pagtinggal sin Sambahayang, iban sin pagtinggal sin pagbismillah ha waktu magsumbayi', in mag-asubu' ha ngān sin inah, iban sin magdaawa kaingatan in mga ghaib.

Hukuman sin gumawi ha magsisihir

In maksud niya amuin dahun maglingkud-lingkud, atawa kan magpara siya mattu kaniya tau gumawi-mangasubu', atawa surat, atawa kan kumita channel ha TV, atawa kan magazine amuin awn duun Zodiac Sign iban sin pagbassa sin pād-lima iban mga pinggan. Hukuman niya sabunnal tuud in gumawi; di' tayma-un in Sambahayang niya ka'patan adlaw. Biya' sin bayta sin hadith adapun in kumahagad sin kabtangan niya sabunnal tuud nagsabda in Nabiy (ﷺ) (*hisiyu siyu in gumawi ha mangingita sarta biyunnal niya; sabunnal tuud nakapagkupur siya ha piyaturun duun ha Nabiy Muhammad (ﷺ)*), malayngkan apabila in giyaw niya ha karna' putingun niya sarta in kaawnan niya mapatut duun [mapatut mamuting ha hinang yaun] wayruun sā' niya.

An-Nushrah:

siya na in pagpuklas (pag-ukat) sin sihir dayng ha tau hīnang-hinang.

Jiyari sin shara:'

siya na in unu-unu na dayng ha mga Ruqyah tawal-tawal iban Ubat jiyari sin shara' iban na sin mga Duwaa.

Piyanglangan sin shara:'

apabila in kaawnan niya dayng ha ginisan sin sihir, nagsabda in Nabi Muhammad (ﷺ): (*sabunnal tuud in siya dayng ha mga jumlahan kakahinang sin Shaytan*) [Hadīth].

In sambung jawab sin jiyari in pagpuklas sin sihir, sihir da isab in usalun:

1. Muna-muna in yan sulang dayng ha Qur-ān iban Sunnah, iban sulang ha mga kakahinang sin mga Sahabah iban sin Salaful Ummah (mga ummat nakauna).
2. Panghina' ha pag-ubat sin Qur-ān iban sin Duwaa amuin kiyabayta ha hadīth sin Rasul (ﷺ).
3. Hikakusug sin sihir iban sin mga tau maghihinang sihir .
4. Hikakamdus kanila ha mga mahadjana.
5. Pagpalling (panaykuri) dayng ha kayakinan amuin way paduwa-ruwa (amuna in panawal-tawal amuna na in mga Ayat ha lawm sin Qur-ān iban mga Duwaa), sahingga makapag-angan angan in manusiya in sihir amuna tuwi' in panawal-tawal.
6. In pagpuklas sin sihir dayng ha tau hānang-hinang, subay sumuuk in magtatawal iban na sin magpatawal pa Shaytan, ha unu-unu na in kabayaan niya hasupaya ba'talun niya in sihir.
7. Bang nagsabar in tau kiyugdan sin sihir sabunnal tuud dihilan siya Sulga', biya sin kiyabayta dayng ha Nabi (ﷺ).
8. In pagpuklas sin sihir, sihir da isab in usalun ha tau hīnang-hinang, gamman kadungagan in sakit-sihir pasalan sin sihir niya piyangubat.
9. Kiyugdan in Nabi (ﷺ) malayngkan' wala' siya nagpaubat sin sihir, adapun nagpatawal siya sin Ruqyah (tawal-tawal) jiyari sin shara.'

Hikawalu Makaba'tal

Hikawalu: Panulungi ha mga Mushrik iban panabang nila hipangatuw ha mga Muslim. In dalil parman sin Allāh (ﷻ):

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

((hisiyu siyu in dayng kaniyu in tumabang kanila [Mushrik], in siya lamud dayng kanila. Sabunnal tuud in Allāh (ﷻ) di' niya panduan in kawman magpanganyaya))

Pagtabang ha Magshishirik hipangatuw pa mga Muslim

In wājib ha Muslim in lumayu' dayng ha mga Mushrik iban sin agama nila, sarta pangupur sin kakahinang nila. Adapun in subay niya dahun magtabang amuna in mga Ahlul Tawhīd sarta paglasa ha Agama nila. Iban hisiyu siyu in limasa ha kupur atawa kan nagrida' kaniya atawa kan timabang kanila atawa ha mga Mushrik; in siya kāpir kupur salaggu-laggu makaguwa dayng ha Agama. Iban in jimatu ka'tu taniyu ha pagtabang pa mga Mushrik ha atas duwa parakala:

Kupur sarta Pagmurtad:

Biyadiin in dagbus niya, pagtabang ha mga Mushrik hipangatuw pa mga Muslim sarta sin lasa kanila iban dugal ha mga Muslim damikyan baya' mangdaug ha mga Muslim.

Bukun siya kupur amuin hikaguwa dayng ha Agama:

hantang niya, bang maawn in paglasa pa mga Mushrik sarta dugal pa mga Muslim malayngkan hikadayaw sadja sin pagdunya niya.

Hikasiyam Makaba'tal

Hikasiyam: Hisiyu siyu kumahagad sabunnal tuud in kaibanan manusiya manjari siya gumuwa ha shara' sin Nabiy Muhammad (ﷺ), biya sin kalimaya hi Khidhr gumuwa ha shara' hi Mūsā (عليه السلام); na in siya nakapagkupur.

Na! sabunnal tuud in siya kāpir kupur salaggu-laggu ha piyaghambuukan sin mga Ulama' ha nakahinang sin hikasiyam makaba'tal ini, sarta subay siya magtawbat iban patampalun kaniya in mga dalīl, bang sawpama siya magtawbat bang di' patayun.

Parman sin Allāh (ﷻ): *«Pamūwngan Ya! Kamu mga manusiya sabunnal tuud in aku Rasul sin Allāh maun kaniyu katān»* [7:158], iban nagsabdah in Nabiy Muhammad (ﷺ): *(bang sadja in kaawnan sin taymanghud ku - Musa - buhi; di' siya gumuwa dayng ha pangagari kākū)* [Hadīth].

Iban sumūwd duun ha damikyan yan in mga Ahlul Kitāb amuin diyatungan sin da'wah (panawagtawag) palsababan in sila Mushrik. In pangasubuh gimuwa ka hi Khidhr ha agama hi Mūsā, in sambung wayruun kiya tattap kātū' in kaguwa hi Khidhr ha shara' sin Mūsā, malayngkan in timattap kalu-kalu in siya dayng ha ummat hi Mūsā (عليه السلام).

Iban in kaawnan sin kanabihan hipara sila pa kawman niya tartantu (tugila kanila), adapun piyara in Nabiy natū' (ﷺ) pa manusiya samuwa (pa katān), na! di' manjari gumuwa in hambuuk hisiyu siyu dayng ha shara' niya.

Hikahangpu' Makaba'tal

Hikahangpu: In panaykuri (panulangi) dayng ha Agama sin Allāh; di' niya ingatun iban di' niya hinangun pag-angawtaan. Iban in dalil parman sin Allāh (ﷺ):

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ﴾

((awn paka labi-kaanyayahan dayng ha amuin piyatuntuman sin ayat sin tuhan niya, sarta nanaykuri kaniya?! Sabunnal tuud in kami duun ha mga mujrim (tau-mangi); mamausi)).

In Panaykuri (Panulangi) dayng ha Agama sin Allāh (ﷺ):

Sabda sin Nabiy Muhammad (ﷺ): *(hisiyu-siyu in kabayaan Niya karayawan, dihilan Niya pamaham sin Agama)* [Hadīth], adapun hisiyu-hisyu isab in di' kabayaan sin Allāh (ﷺ) karayawan; palayuun iban paligapun Niya dayng ha pagpanuntut sin Agama, parman sin Allāh (ﷺ): *﴿Awn pa ka labi-dakula kaanya-yahan bang sawpma patuntuman sin mga ayat tanda sin Tuhan niya, mahuli manaykuri sumulang. Sabunnal tuud in Kami mamausi ha mga sila Mujrim (mga maghihinang dusa)﴾* [32:22]. Iban in mujrim: siya na in tau Nārka' sarta magpatilibun kita pa Allāh dayng didtu. -Wa I'yādhū Billāh-.

Hukuman sin Panaykuri:

In manaykuri sin pangdungug iban sin pangatayan niya dayng ha Rasulullah (ﷺ), di' niya kahagarun iban di' niya putingun, iban di' dāhun maglundang-panun, iban di' niya kuntarahun, iban di' siya dumungug ha unu-unu na in dumatung kaniya; in siya yan kāpir makaguwa dayng ha Agama. Parman sin Allāh (ﷺ): *﴿Damikyan apabila sila patuntuman (in mga munafiq); kari kamu magpahukum pa piyaturun sin Allāh iban pa Rasul Niya, kakitaan mu in mga munafiq manaykuri sin landu panulangi﴾* [4:61] iban parman Niya (ﷺ): *﴿Iban hisiyu siyu in manaykuri dayng ha pag-ibādat pa Tuhan iban manaykuri ha pangdungug sin Qur-ān sarta pangingat kaniya, pasūwriin siya sin Allāh pa siksa mabugat maul-ul di kaakuhan﴾* [72:17].

Kahinapusan

Iban wayruun piyagbidnaan sin katān makaba'tal ini; sibuh da in kaawnan nila paglangug, atawa kan tiyuud-miyaksud, atawa kan sabab sin bugah, buwat malayngkan amura in sila piyugus-nalugus.

Iban in katān ini dayng ha salaggu-laggu kapiligruhan, sarta dayng ha sataud-taud nagjatu. Na! in subay hinangun sin Muslim; humalli kaniya, sarta mugah siya pa ginhawa-baran niya. Magpatilibun kitaniyu pa Allāh (ﷻ) dayng ha mga sabab hikadugal Niya iban dayng ha sakit sin siksa Niya. Iban salawat sin Allāh (ﷻ) pa sarayaw-rayaw piyapanjari niya iban pa ahli niya iban na sin kasahabatan niya.

Iban wayruun piyagbidnaan duun ha makaba'tal ini ha antara sin

Haazil: **Paglangug-** **langug:**

*siya in himinang
sin kaba'talan
ampa siya
umiyan in yaun
langug.*

Jaad: Tiyuud

*siya na in
miyaksud niya
in huminang
sin makaba'tal
ha wayruun
udhur niya*

Alkhaif: Miyugah

*siya na in dimaraawa sin daawa puting; sabunnal tuud in hinang naawn dayng ha kabuga' niya sarta makamudarat ha alta' niya damikyan ha kawasa niya, adapun wala siya nalugus-piyugus duun ha hinang yaun, parman sin Allāh (ﷻ): **«iban awn dayng ha mga manusiya in manghimumungan: Namamaratsaya kami pa Allāh, malayngkan bang sila dagpakan sin musiba (palsababan sin pagpatindug nila sin daakan sin Allāh), hipagsali nila in yaun sapantun siksa sin Allāh. Adapun bang dumatung in tatabangan dayng ha Tuhan niyu; sabunnal tuud hipamuwng sin mga sila nanaykuri pa pag-īmān: in kami lamud da dayng kaniyu. Bukun ka (Mattan) in Allāh sangat makaingat sin unu-unu na in ha lawm daghal sin katān Ālam (piyapanjari)?»** [29:10]*

Al-ikra (In paglugus)

Di' siya makupur hisiyu-siyu na in liyugus ha kaba'talan amuin dayng ha makaba'tal sin Agama, iban in shurut sin nalugus taymaun siya ha atas:

- 1. Subay siya mattan nalugus-piyugus. Di' taymaun in udhur sin bukun nalugus mattan; biya sin miyuga' atawa kan nangagad-ngagad sadja.*
- 2. Subay di' sumuwng maggaganap: biya sapantun apabila siya liyugus ha paggura-gura (amuin hambuuk dayng ha makakupur) sarta simuwng naggaganap dugaing pa dayng ha paggura'-gura'; na in yan kupur palsababan nalugus siya ha hambuuk da.*
- 3. Subay niya pa'gangan ha kagausan niya sarta di' niya hipatilas in pangupuri niya.*
- 4. Subay in kaawnan sin pangatayn niya ha kahantap ha pag-īmān, hātiniya mamuwng siya sin dila sarta in pag-īmān yaun ha pangatayan niya.*
- 5. Subay di' makamudarat pa dugaing atawa kan makalawung ha manusiya in paglugus kaniya.*

PAHIMATI

Panagnaan: In nagbaktul bukun in kabayaan niya ha kitāb ini magtakpīr (mangupuri) ha Ummat, malaykan in maksud niya amuna in humindu ha manusiya sahingga makahalli iban muga' sila ha mga makaba'tal ini. Apabila sila miyuga' imamu in pamaratsaya nila iban nasalamat sila dayng ha siksa maul-ul. malayngkan subay ra sila magpahalli pa dugaing tau, palsababan in sila ini sangi' ngi' (mga makaba'tal), amuin subay ingatun sahingga muga' in hambuuk ha mga hinang ini.

Hikaruwa: In kabuga sin Muslim dayng ha Shirik mangdāhi pa humati sin Ilmu' sin Agama: sabda sin Nabiy (ﷺ) (hisiyu siyu in kabayaan sin Allāh kaniya karayawan; paingatun siya sin Agama). In kaparukan ha Agama wājib sarta in siya salaggu-laggu kawajiban sin tau. Dii maparihala sin manusiya in baran niya dayng ha Shirik, Bid-ah iban sin Ma'siyat, apabila maggaganap in panghati sin manusiya ha Tuhan niya, maggaganap da isab in daran pagtali-pagbista sin kakahinang iban na sin kahaman niya. Ha tiyap-tiyap kalanyut iban magsusuwng in Ilmu' sin manusiya, maggaganap in kaikhlas niya pa Allāh (ﷻ) sarta masampurna' in pamaratsaya niya. Hilalaungan sin kaibanan dayng ha mga Ulama': Nanuntut kami Ilmu bukun karna' Allāh (ﷻ), nag-aangan angan kami mahinang siya lilla' pa Allāh (ﷻ).

Hikatuw: Di' manjari mangupuri ha hambuuk tugila-tau (Muslim) sahingga tutug siya ha kakahinang sin mga makaba'tal sarta hikatindug in kadalilan kaniya iban malawa duun in mga makapa'gang ha pagpatindug sin hukuman kakupur kaniya. Adapun in magpatindug sin hukuman kupur amuna in Walīy Amar (Nagtau-Maas ha Kawman) sin mga Muslim atawa kan hisiyu siyu in ganti nila dumihil hukum biya na sin Qādiy iban sin sibu nila. Sarta in mga Muslim dugaing di' sila manjari manūwdsūwd ha pakaradjaan biyaini; amuin magpatindug magus-us dumihil hukuman kupur.

Hika-upat: Kahinapusan kabtangan sin nagbaktul amuna in duwaa; laung niya: "Magpatilibun kitaniyu pa Allāh (ﷻ) dayng ha mga sabab hikadugal Niya iban dayng ha sakit sin siksa Niya". In yari pangitaan sin dayaw sin maksud niya iban ulung niya ha mamassa. Sarta in yari daran niya paghinangun ha tiyap-tiyap kitāb biyaktul niya.

Mga Pangasubu tungud sin Makaba'tal sin KaIslām

Jawabi in mga pangasubu ha baba:

1. Mayta magtagnah in mga Ulama' ha basmalah?

.....

.....

.....

.....

2. Unu in ma'na sin nawaqid sin kaIslām?

.....

.....

3. Mayta pagtawagun masuhul nawaqid, mufsidat atawa kan mubtilat?

.....

.....

4. Unu ka in nawaqid ini piyaghambuukan sin mga Ulama'?

.....

.....

5. Unu ka matugila' in taud niya?

6. Mayta nakaiyan in nagbaktul: "in siya hangpu"?

.....

.....

7. Bang sawpama hikatugila ha lawm Qur-ān atawa kan Sunnah, unu ka in siya ini *mafhum* amuin di' na siya kaganapan?

8. Mayta masuhul hikatulugila in taud ha bukun siya *mafhum*?
.....
.....
9. Dihil kaw upamahan sin tugila in taud niya sarta in siya *mafhum*?
.....
.....
10. Dihil kaw upamahan sin tugila in taud niya sarta bukun siya *mafhum*?
11. Unu ka in nagbaktul ini kikita niya awn ganap ha hangpu in mga makaba'tal?
12. Hawnu makawa dayng ha kabtangan niya?
13. Manjari ka dihilan tubtuban in mga makaba'tal?
14. Biyaddin masamuwa in katubtuban niya?

.....
.....
.....
.....
15. Mayta kitaniyu mangadji mga makaba'tal?
16. Awn ka nakasulat ha mga makaba'tal dugaing in nagbaktul?
18. Unu ka hisilang ha nawaqid in hinang iban sin naghinang? Unu in sabab sin pagsilang?
19. Unu ka miyaksud sin nagbaktul in mangufuri ha hambuuk tau?
20. Unu in subay hinangun sin nangangadji sin nawaqid?
21. Unu in shirik maksud sin nagbaktul?
22. Biyaddiin hisilang ha antara sin Shirik Dakula iban Asibi?
23. Unu ka tabukun in pagtawbat sin nakahihinang Shirik Dakula? Sarta kuhnu siya tabukun?
24. Unu ka in Shirik Asibi dakula dayng ha mga dusa Kabair?

25. Unu in *dawabit* hikatugila sin Kabair (mga dakula dusa)?
26. Unu ka awn katubtuban sin kabair ha tugila taud?
27. Unu in hukuman sin nakahinang sin dusa dakula? Unu ka lasahun siya atawa kan kadugalan?
28. Unu ka manjari dahun maglingkud-lingkud in nakahinang sin Dusa Dakula?
29. Unu ka in mga kabair awn darajat nila? Unu in dalil?
30. Unu ka awn kaampunan atawa kan mapapas ba in Dusa Dakula sin hinang marayaw atawa kan subay niya tuud pagtawbatan?
31. Pila in bahagian sin mga hiyaram?
32. Unu na mayan in bahagian sin Shirik Dakula?
 - a.
 - b.
 - c.
 - d.
33. Unu na mayan in bahagian sin pagsumbayi'?
 - a.
 - b.
 - c.
34. Kuhnu mabilang in pagsumbayi' dayng ha Shirik Dakula?
35. Unu na mayan in bahagian sin Shafaah?
 - a.
 - b.
 - c.
36. Unu in ma'na sin Tawakkul?

37. Pila in bahagian sin Tawakkul?

- a.
- b.
- c.

38. Unu ka manjari umiyan: "nagtawakkal aku kan fulan" atawa kan nagtawakkal aku pa Allāh pagubus kan fulan" ? – manjari - di' manjari

39. Unu in subay niya hipamuwng?

40. Unu in dalil duun ha kakufur sin mga magshishirik? Sarta makasud ba di haini in mga Ahlul Kitab?

41. Unu ka in ma'na niya manjari di' hitunay in paljanjian kanila?

42. Unu na mayan in bahagian sin mga tau muahad (awn paljanjian)?

- a.
- b.
- c.

43. Unu in bahagian sin paghukum dugaing dayng ha piyaturun sin Allāh?

44. Unu in hukuman sin paglasa karna' sin Allāh?

45. Hisiyu in lasahun natu' karna' sin Allāh? Sarta hisiyu in kadugalan natu karna' sin Allāh?

46. Dayng hawnu bilangan sin kufur in magpanggura'-gura?

47. Unu ka awn pagtawbat sin magpanggura'gura? Sarta unu na mayan in shurut niya?

- a.
- b.
- c.

48. Unu in hukuman sin pagsukna pa Nabi *salawat iban salam kaniya?*

49. Unu in hukuman sin makadungug pagsukna?
50. Unu in dalil ha kakufur sin magsisihir?
51. Unu na mayan in alamat sin magsisihir?
52. Unu in hukuman sin gumawi ha magsisihir?
53. Iban biyaddiin in paggawi nila (pa magsisihir)?
54. Unu na mayan in bahagian sin *nushra*?
 - a.
 - b.
55. Biyaddiin in sambung jawab ha mga nangiyari sin pagpuklas (pag ubat) sin sihir sihir da isab in usalun?
 - a.
 - b.
 - c.
 - d.
 - e.
 - f.
 - g.
 - h.
 - i.
56. Unu in hukuman sin pagtabang ha mga magshishirik?
57. Unu ka manjari gumuwa in hisiyu siyu ha shara' sin Muhammad *salawat iban salam kaniya*?
58. Unu ka hi Khidir gimuwa siya ha shara sin Musa *alayhis salam*?
59. Unu in hukuman sin panaykuri ha agama?
60. Unu in maksud sin khaif ha kabtangan sin nagbaktul? Unu ka in siya nalugus?

61. Unu na mayan in shurut sin nalugus?

a.

b.

c.

d.

e.

62. Unu in parsugpatan mayta in hinapusan niya duwaa?

63. Biyaddiin in hantang mugah in hambuuk Muslim dayng ha shirik?

Luun sin Kitāb

	Pamukalaung sin Nagjulbahasa	6
1	In Tuw Usulan	7
2	Pamukalaung	8
3	Upat Mas-alah	12
4	Tuw Mas-alah	16
5	Kahalgaan sin Pagpangadji Tawhīd	20
6	Tuw Usulan	21
7	Kahinapusan	50
8	Katayudturan sin Al-Usūluth Thalāthah	53
9	Ikhtibar sin Al-Usūluth Thalāthah	56
10	In Upat Atulan	61
11	Pamukalaung (Alamat sin Kasanyangan)	64

12	Panagnaan Atulan	68
13	Hikaruwa Atulan	69
14	Hikatuw Atulan	71
15	Hikaupat Atulan	73
16	Katayudturan sin Al-Qawā'id Al-Arba'	74
17	Iktibar sin Al-Qawā'id Al-Arba'	76
18	Mga Makaba'tal sin KaIslām	79
19	Pamukalaung	82
20	Panagnaan Makaba'tal	86
21	Hikaruwa Makaba'tal	89
22	Hikatuw Makaba'tal	91

23	Hikaupat Makaba'tal	92
24	Hikalima Makaba'tal	93
25	Hikaunum Makaba'tal	95
26	Hikapitu' Makaba'tal	96
27	Hikawalu Makaba'tal	98
28	Hikasiyam Makaba'tal	99
29	Hikahangpu' Makaba'tal	100
30	Kahinapusan	101
31	Ikhtibar sin Nawāqidul Islām	103